

UŽSAKOVAS

ŠVENČIONIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA

OBJEKTAS

**ŠVENČIONIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TURIZMO IR REKREACINIŲ
TERITORIJŲ DALIŲ INFRASTRUKTŪROS PLĖTROS
SPECIALUSIS PLANAS**

DALIS

ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

ŽYMUO

SKB 10-024-SPL

DIREKTORIUS

DONATAS MISIŪNAS

PROJEKTO VADOVĖ

DR. KRISTINA GAUČĖ, AT. NR. 17693, 24203

VILNIUS, 2011

UAB „SKB statyba“

Uždaroji akcinė bendrovė. Smolensko g. 10, LT-03201 Vilnius, Tel. (8~5) 2788753, faksas (8~5) 2788037, e-paštas: info@skb.lt
a/s LT467300010086892022 AB bankas "Swedbank" b/k 73000,

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 300006426, Registravimo data 2004-02-26 VĮ Registrų centro Vilniaus filialas

Turinys

ĮVADAS	4
PAGRINDINĖS SPECIALAUS PLANO SĄVOKOS	5
I. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ	9
1. PLANUOJAMOS TERITORIJOS IŠSIDĖSTYMAS	9
2. TURIZMO BEI TERITORIJŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ IR INSTITUCINIŲ SĄLYGŲ TURIZMO IR REKREACINEI PLĖTRAI PLANUOJAMOJE TERITORIJOJE ANALIZĖ IR VERTINIMAS	11
3. ŠVENČIONIŲ RAJONO TERITORIJOS BENDROJO PLANO SPRENDINIAI BEI PLANUOJAMŲ TERITORIJŲ RIBOS	28
3.1. ŠVENČIONIŲ RAJONO TERITORIJOS BENDROJO PLANO SPRENDINIAI	28
3.2. SPECIALIOJO PLANO RIBŲ TIKSLINIMAS	29
4. PLANUOJAMOJE TERITORIJOJE GALIOJANTYS GAMTINIŲ IŠTEKLIŲ IR KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ TVARKYMO, APSAUGOS, NAUDOJIMO IR KITI REŽIMAI	30
5. TERITORIJŲ PRITAIKOMUMAS REKREACIJAI	36
5.1. UPĖS, EŽERŲ VERTINIMAS APLINKOSAUGINIU ASPEKTU	36
5.2. UPĖS, EŽERŲ VERTINIMAS REKREACINIU-TURISTINIU POŽIŪRIU	37
6. TURIZMO IŠTEKLIŲ ANALIZĖ, TERITORINIS IŠSIDĖSTYMAS IR GALIMYBIŲ VERTINIMAS	38
6.1. GAMTOS IŠTEKLIAI	38
6.1.1 <i>Gamtinis karkasas, ekologinis tinklas</i>	38
6.1.2 <i>Vandens ištekliai</i>	40
6.1.3 <i>Gyvosios gamtos ištekliai</i>	41
6.1.4 <i>Žemės našumas</i>	43
6.2. KULTŪROS VERTYBĖS	43
6.3. KULTŪROS IŠTEKLIAI	45
7. TURIZMO PASLAUGŲ INFRASTRUKTŪROS ANALIZĖ IR PLĖTROS GALIMYBIŲ VERTINIMAS	47
7.1. MAITINIMO PASLAUGOS	47
7.2. APGYVENDINIMO PASLAUGOS	47
7.3. KITOS PASLAUGOS	47
8. VIEŠOSIOS TURIZMO INFRASTRUKTŪROS IR PLĖTROS GALIMYBIŲ ANALIZĖ	49
8.1. AUTOMOBILIŲ, GELEŽINKELIO IR VISUOMENINIS TRANSPORTAS	49
8.2. BEVARIKLIS TRANSPORTAS	52
8.3. INFORMAVIMO PRIEMONIŲ ANALIZĖ	53
8.4. ESAMŲ TURIZMO SRAUTŲ VERTINIMAS	54
8.5. INŽINERINIAI TINKLAI	54
9. PLANUOJAMŲ TERITORIJŲ PRIORITETINĖS REKREACIJOS RŪŠYS IR PATRAUKLUMO VERTINIMAS	56
9.2. ANALIZUOJAMŲ TERITORIJŲ PATRAUKLUMO VERTINIMAS	57

Rengėjų sąrašas:

Atliktos funkcijos	Vardas, pavardė
▪ Projekto vadovė	dr. Kristina Gaučė (at. Nr. 17693, 24203)
▪ Atsakinga inžinierė	Eleonora Grablevskienė
▪ Grafinės dalies įgyvendinimas	Julita Seliava
▪ Inžinierius	Žanas Balsaitis

IVADAS

UAB „SKB statyba“ Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus užsakymu rengia Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialųjį planą. Teritorijų planavimo dokumento rengimo pagrindas–2010 m. lapkričio 16 d. paslaugų teikimo sutartis Nr. J-262/SKB-10-29/R ir 2009 m. gruodžio 29 d. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-182 „Dėl Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialiojo plano rengimo“.

Planuojama teritorija: Švenčionių rajonas (prie Žeimenos upės – plotas apie 13,40 ha; prie Bėlio ežero – plotas apie 32 ha; prie Sarių ežero – plotas apie 152 ha; prie Ungurinio ežero – plotas apie 133 ha).

Planavimo tikslas: plėtoti turizmo paslaugas bei poilsio infrastruktūrą.

Planavimo uždaviniai:

- formuoti rekreacinių teritorijų sistemą, nustatyti teritorijų turizmo ir rekreacijos plėtojimo kryptis, prioritetus bei priemones;
- nustatyti rekreacinių teritorijų tvarkymo ir apsaugos reglamentus bei numatyti visuomenės lankymui ir poilsio veiklai skirtose rekreacinėse teritorijose įrengti reikalingą rekreacinę infrastruktūrą;
- detalizuoti bendrojo teritorijų planavimo dokumento sprendinius.

Pagrindinės specialaus plano sąvokos

pagal Teritorijų planavimo įstatymą (Žin., 2010, Nr. 84-4404 (2010-07-15)):

Specialusis planas (projektas) – teritorijų planavimo dokumentas, kuriame, atsižvelgiant į teritorijų planavimo lygmenis ir tikslus, nustatytos atskiroms veiklos sritims reikalingų teritorijų vystymo, infrastruktūros tvarkymo ir (ar) apsaugos kryptys, priemonės ir reikalavimai.

Specialusis teritorijų planavimas – atskiroms veiklos sritims reikalingų teritorijų erdvinio organizavimo, tvarkymo, naudojimo, apsaugos priemonių planavimas.

Teritorijų planavimo dokumento sprendinių poveikio vertinimas – teritorijų planavimo proceso etapas, kurio metu surenkama ir analizuojama informacija, jos pagrindu (nustatytais aspektais ir tvarka) įvertinamas rengiamo teritorijų planavimo dokumento sprendinių įgyvendinimo galimas teigiamas ir (ar) neigiamas ilgalaikis ir (ar) trumpalaikis poveikis.

Teritorijų planavimo dokumentų derinimas – procedūra, kurios metu tarpusavyje suderinami parengtų ir galiojančių teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai, patikrinama, ar buvo laikytasi planavimo sąlygų ir kitų teritorijų planavimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų.

pagal Turizmo įstatymą (Žin., 2005, Nr. 88-3285 (2005-07-21)):

Turizmo paslauga – fizinių ir juridinių asmenų veikla, kuria tenkinami turistų kelionės organizavimo, apgyvendinimo, maitinimo, vežimo, informacijos, pramogų ir kiti poreikiai.

Turizmo ištekliai – turistinį interesą turintys objektai ar vietovės.

Rekreaciniai ištekliai – gamtinės ar kultūrinės aplinkos savybės, tinkamos žmonių visaverčiam fiziniam bei dvasiniam poilsiui organizuoti.

Rekreacinė teritorija – vietovė, turinti gamtines ar kultūrinės aplinkos savybes ir sąlygas žmonių visaverčiam fiziniam bei dvasiniam poilsiui organizuoti.

pagal Rekreacinių teritorijų naudojimo, planavimo ir apsaugos nuostatus (patvirtintus Aplinkos ministro 2010–03–05 įsakymu Nr. D1–180) (Žin., 2010, Nr. 28–1335 (2010-03-10)):

Apžvalgos aikštelė (regykla) – teritorija, skirta stebėti atsiveriančią panoramą. Joje gali būti įrengti stebėjimui pritaikyti įrenginiai (žiūronai, teleskopai ir kt.), lauko baldai, pavėsinės, dekoratyvinės tvorelės, informacijai skirti statiniai (skydai, stendai, nuorodos).

Pliažas (paplūdimys, maudyklė) – maudymuisi, kaitinimuisi saulėje, ramiam ir/arba aktyviam poilsiui pritaikyta vandens telkinio pakrantės ir atabrado juosta (teritorija).

Poilsio vietė – laikinai apsistoti be nakvynės skirta teritorija, kurioje gali būti įrengti lauko baldai, pavėsinės, sporto ar laisvalaikio įrenginiai, automobilių stovėjimo aikštelės, laužavietės, tualetai, informacijai skirti statiniai.

Rekreacinė infrastruktūra – apgyvendinimo, gydymo (sveikatingumo), maitinimo, poilsio, sporto, informacijos paskirties pastatai, kiti statiniai ir priklausiniai, statinių grupės ir kompleksai su jų užimamais žemės plotais (taip pat ir poilsio namai, sanatorijos, sveikatingumo kompleksai, nakvynės paslaugų namai, jaunimo nakvynės namai, viešbučiai, kempingai, turizmo bazės, apžvalgos aikštelės, pliažai (paplūdimiai), poilsio vietės, stovyklavietės, turizmo trasos, pažintiniai takai ir kt.), sudarantys galimybes lankytojų apgyvendinimui, maitinimui, informacijai, poilsiui, turizmui, pramogoms, sveikatingumui didinti ir kitiems rekreaciniams poreikiams tenkinti, atskiroms turizmo paslaugoms teikti.

Stovyklavietė – poilsiui su nakvyne skirta teritorija, kurioje teikiama turistinės stovyklos paslauga ir turi būti sudaromos sąlygos palapinėms statyti, higienos poreikiams tenkinti, atliekoms surinkti. Joje gali būti išdėstoma: lauko baldai, pavėsinės, sporto ar laisvalaikio įrenginiai, automobilių stovėjimo aikštelės, laužavietės, tualetai, informacijai skirti statiniai.

pagal Saugomų teritorijų įstatymą (Žin., 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)):

Pažintinis turizmas – turizmo kryptis, orientuojanti į tikslingą krašto gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių), kraštovaizdžio bei istorijos pažinimą, taip pat skirtą mokslui ir mokymui.

Rekreacija – žmogaus fizinių ir dvasinių jėgų atgavimo procesas, žmogaus laisvalaikio veikla, kurios tikslas – poilsiauti, keliauti bei gydytis sanatorijose, kurortuose.

pagal Turizmo ir rekreacijos schemų ir planų (projektų) rengimo taisykles (Žin., 2007, Nr. 4–180 (2007-01-12)):

Turizmo paslaugų infrastruktūra – turizmo paslaugoms teikti reikalingi statiniai ir įrenginiai.

Turizmo ir rekreacijos schema – specialiojo teritorijų planavimo dokumentas, kuriame numatoma rekreacinių teritorijų sistema ar jos dalys bei rekreacinio teritorijų naudojimo, tvarkymo ir apsaugos prioritetai, priemonės ir reikalavimai.

Viešoji turizmo ir poilsio infrastruktūra – teritorijoms ir objektams lankyti ir (ar) poilsio veiklai organizuoti skirti stacionarūs ar laikini statiniai ir įrenginiai (įskaitant informacijos, higienos ir atliekų surinkimo statinius ir įrenginius) ir kita infrastruktūra (turistinės trasos, takai, poilsio ir sustojimo aikštelės, stovyklavietės ir jų įrenginiai, paplūdimiai ir jų įrenginiai, kiti lankytojų aptarnavimo objektai).

pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymą (Žin., 2010, Nr. 54-2647 (2010-05-11)):

Planuojama ūkinė veikla – numatoma vykdyti veikla, apimanti statinių statybą, esamų statinių rekonstravimą, produktų gamybą, gamybos proceso ir technologinės įrangos įdiegimą, modernizavimą ar keitimą, gamybos būdo, produkcijos kiekio (masto) ar rūšies pakeitimą, žemės gelmių išteklių gavybą ir kitų gamtos išteklių naudojimą, taip pat žemėtvarkos, miškotvarkos, vandentvarkos projektuose numatomą ūkinę veiklą ir kitą ūkinę veiklą, galinčią turėti poveikį aplinkai.

Poveikis aplinkai – numatomas aplinkos pokytis, kurio priežastis yra planuojama ūkinė veikla.

Reikšmingas poveikis aplinkai – numatomas aplinkos pokytis, kurio poveikiui aplinkai išvengti, sumažinti, kompensuoti ar jo padariniams likviduoti būtina numatyti atitinkamas priemones.

pagal Lietuvos higienos normas HN 92:2007 Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė (patvirtinta sveikatos apsaugos ministro 2009-05-26 įsakymu Nr. V-408) (Žin. 2009, Nr. 66–2642 (2009-06-05)):

Maudykla – paplūdimio vieta, skirta maudytis vienu metu ne mažiau kaip šimtui žmonių maudymosi sezono didžiausios apkrovos metu.

Paplūdimys – sausumos ir tekančio ar stovinčio gėlo vandens telkinio arba jūros vieta, skirta poilsiauti ir maudytis.

pagal Kraštovaizdžio tvarkymo specialiųjų planų rengimo taisykles (patvirtintas LR aplinkos ministro 2004 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. D1–246) (Žin., 2007, Nr. 47–1815 (2007-04-29)):

Urbanistinis karkasas – aktyviausios ūkinės bei kultūrinės plėtros centrų ir ašių teritorinė sistema su labiausiai pertvarkyta gamtine aplinka bei išplėtotais inžinerinės infrastruktūros kompleksais.

Gamtinis karkasas – vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją tarp jų.

pagal Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo taisykles (Žin., 2007, Nr. 23–892 (2007-05-01)):

Paviršinio vandens telkinio pakrantės apsaugos juosta – prie paviršinio vandens telkinio nustatoma su paviršiniu vandens telkiniu besiribojanti paviršinio vandens telkinio apsaugos zonos dalis, kurioje

vykdoma ūkinė veikla gali turėti tiesioginį neigiamą poveikį paviršiniam vandens telkiniui arba riboti jo naudojimo visuomenės poreikiams galimybes, todėl joje draudžiama tam tikra ūkinė veikla.

Paviršinio vandens telkinio apsaugos zona – prie paviršinio vandens telkinio nustatomas pakrantės (su paviršiniu vandens telkiniu besiribojančios sausumos) ruožas (teritorija), kuriame ribojama ūkinė veikla, galinti neigiamai paveikti paviršinį vandens telkinį.

Pagal Sritinį norminį dokumentą „Dujų sistema. Magistraliniai dujotiekiai. projektavimas, medžiagos ir statyba. Taisyklės“ (patvirtintu LR Ūkio ministro ir LR Aplinkos ministro 2001 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. 86/146):

Dujotiekio apsaugos zona - tai saugus atstumas nuo magistralinio dujotiekio iki gyvenamųjų, visuomeninių pastatų ir kitų statinių, atsižvelgiant į magistralinio dujotiekio keliamą pavojų normalios eksploatacijos ir ypatingų situacijų atveju.

Dujotiekio vietovės klasė - saugos kriterijus, kuris nustatomas įvertinant magistralinio dujotiekio trasą, apibūdinamas pagal greta jos esančių pastatų, skirtų žmonių buvimui, užstatymo tankumą ir aukštumą.

Specialusis planas parengtas vadovaujantis:

- LR Teritorijų planavimo įstatymu (*Žin.*, 2010, Nr. 84-4404);
- LR Vandens įstatymu (2009, Nr. 154-6955);
- LR Saugomų teritorijų įstatymu (*Žin.*, 2010, Nr. 81-4229);
- LR Žemės įstatymu (*Žin.*, 2010, Nr. 72-3616);
- LR Miškų įstatymu (*Žin.*, 2010, Nr. 145-743);
- LR Aplinkos apsaugos įstatymu (*Žin.*, 2010, Nr. 70-3472);
- LR Kelių įstatymu (*Žin.* 2002, Nr. 101-4492);
- LR Saugaus eismo automobilių keliais įstatymu (*Žin.* 2007, Nr. 128-5213);
- LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu (*Žin.*, 2008, Nr. 59-2203);
- LR Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu (*Žin.*, 2010, Nr. 54-2647);
- Rekreacinių teritorijų naudojimo, planavimo ir apsaugos nuostatais (*patvirtintais Aplinkos ministro 2010-03-05 įsakymu Nr. D1-180*) (*Žin.*, 2010, Nr. 28-1335);
- Turizmo ir rekreacijos schemų ir planų (projektų) rengimo taisyklėmis (*Žin.*, 2007 Nr. 4-180);
- Specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis (*patvirtintomis LR Vyriausybės 2010-08-12 nutarimu Nr. 1150* (2010-08-12, *Žin.*, 2010, Nr. 98-5089);
- Sanitarinių apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklėmis (*patvirtintomis LR sveikatos apsaugos ministro 2009-12-21 įsakymu Nr. V-1052*) (*Žin.*, 2009, Nr. 152-6849);
- Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo taisyklėmis, *patvirtintomis aplinkos ministro 2007-02-14 įsakymu Nr. D1-98*) (*Žin.*, 2007, Nr. 23-892);
- Sritiniu norminiu dokumentu „Dujų sistema. Magistraliniai dujotiekiai. projektavimas, medžiagos ir statyba. Taisyklės“ (*patvirtintu LR Ūkio ministro ir LR Aplinkos ministro 2001 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. 86/146*);
- Planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodiniais nurodymais (*patvirtintais Aplinkos ministro 2010-07-22 įsakymu Nr. D1-639*) (*Žin.*, 2010, Nr. 89-4730);
- LR Vyriausybės 2010-11-24 nutarimu Nr. 967 „Dėl planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*Žin.*, 2010, Nr. 139-7125);
- Planų ir programų atrankos dėl strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu (*patvirtintu Aplinkos ministro 2004-08-27 įsakymu Nr. D1-456*) (*Žin.*, 2004, Nr. 136-4971 ir vėlesniais pakeitimais);
- Kelių eismo sąlygų kontrolės tvarkos aprašu (*patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-02-11 nutarimu Nr. 155*);

- Kelių techninių reglamentu KTR 1.01:2008 „Automobilių keliai“ (patvirtintu Lietuvos Respublikos ministro ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008-01-09 įsakymu Nr. D1-11/3-3);
- Lietuvos higienos norma HN 92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ (Žin. 2007 Nr. 139–5716; 2008 Nr. 32–1121; 2009 Nr.66–2642);
- LR Vyriausybės nutarimu 2002–01–31 Nr. 152 „Dėl nekilnojamoji kultūros vertybių atskirų grupių tipinių apsaugos reglamentų patvirtinimo“ (2002, Nr. 13–499);
- LR teritorijos bendruoju planu (patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002–10–29 nutarimu Nr. IX–1154);
- Nacionalinių vandens turizmo trasų specialiuoju planu (patvirtintu LR Ūkio ministro 2009-02-23 įsakymu Nr. 4-67);
- Nacionalinio lygmens autoturizmo specialiuoju planu (patvirtintu LR Ūkio ministro 2009-02-23 įsakymu Nr. 4-68);
- Vilniaus apskrities teritorijos bendruoju planu (patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–12–03 nutarimu Nr. 1310);
- Vilniaus apskrities atliekų tvarkymo planu 2006 – 2016 (patvirtintu Vilniaus regiono plėtros tarybos 2006-03-24 sprendimu Nr. 10.9-1);
- Vilniaus regiono plėtros planu 2007-2013 metams (patvirtintu Vilniaus regiono plėtros tarybos 2010-05-14 sprendimu Nr. 26);
- Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendruoju planu (patvirtintu Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2009 m. sausio 23 d. sprendimu Nr. T-2);
- Švenčionių rajono plėtros strateginiu planu 2011-2018 metams (patvirtinta Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2010-12-23 sprendimu Nr. T-172);
- Švenčionių rajono savivaldybės valstybinės reikšmės plotų schema;
- Švenčionių rajono savivaldybės miškų išdėstymo žemėtvarkos schema;
- Švenčionių rajono valstybinių ir vietinių kelių schema;
- Švenčionių rajono paplūdimių ir poilsio vietų schema;
- Švenčionių rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema;
- Sirvėtos regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planu (patvirtintu LR vyriausybės 2010-02-24 nutarimu Nr. 4187);
- Sirvėtos regioninio parko tvarkymo planu (patvirtintu LR Aplinkos ministro 2010-02-25 įsakymu Nr. D1-160);
- Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema (patvirtinta LR vyriausybės 1997-04-28 nutarimu Nr. 416);
- Aukštaitijos nacionalinio parko apsaugos reglamentu (patvirtintu LR Aplinkos ministro 2002-08-10 įsakymu Nr. 438 su vėlesniais pakeitimais)
- Kitais analizuojamoje teritorijoje galiojančiais teritorijų planavimo dokumentais.

I. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

1. Planuojamos teritorijos išsidėstymas

Specialiuoju planu planuojama teritorija yra rytų Lietuvoje, Švenčionių rajone. Švenčionių rajono savivaldybė priskirta Vilniaus apskrīčiai, kurios sudėtyje dar yra Šalčininkų, Širvintų, Trakų, Ukmergės, Vilniaus rajonų bei Vilniaus miesto ir Elektrėnų savivaldybių teritorijos.

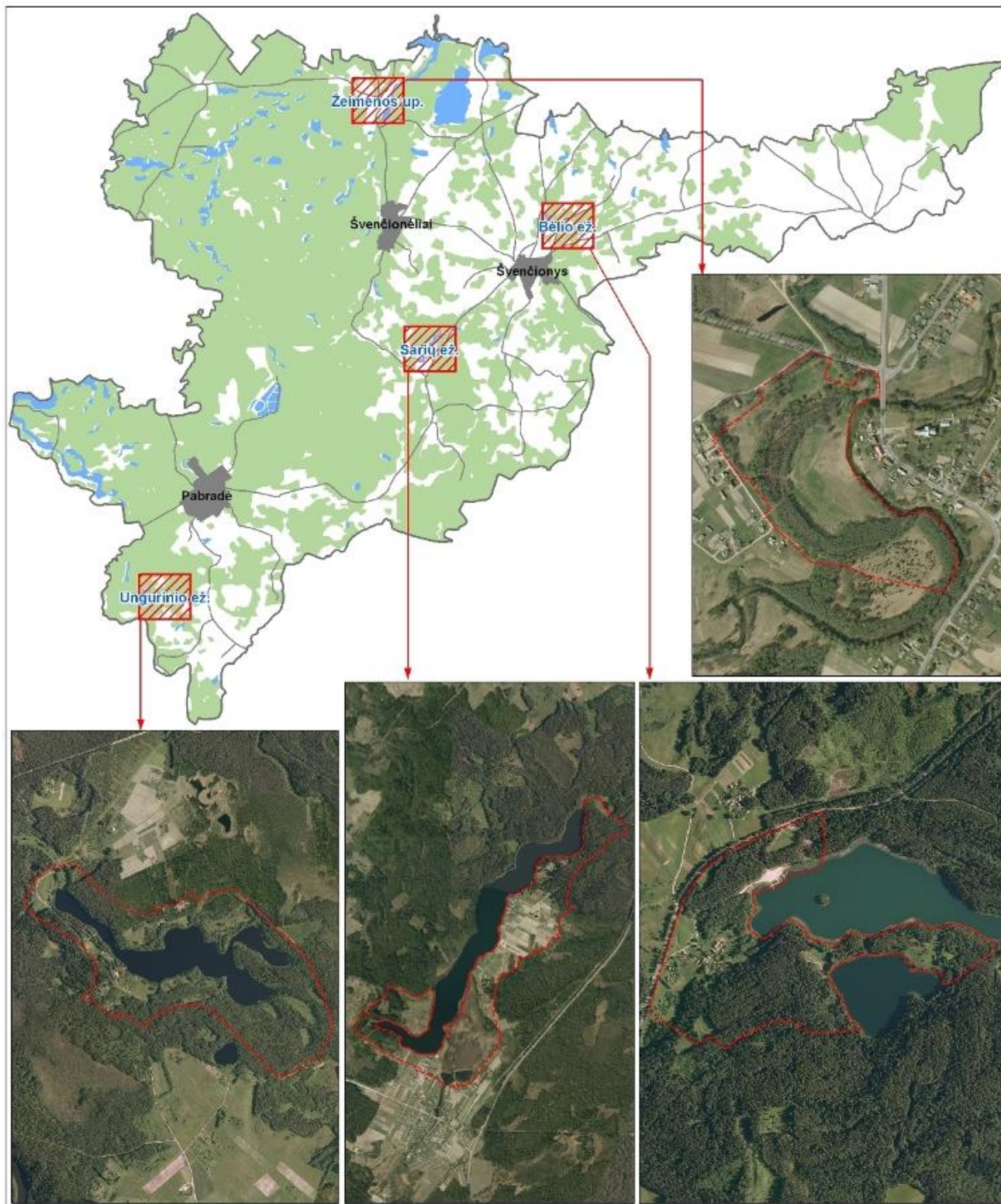
Vilniaus apskrityje pagal gyventojų skaičių Švenčionių rajono savivaldybė yra šešta – 2010 m. sausio pradžioje Švenčionių rajono savivaldybėje gyveno 29922 gyventojai, t.y. 3,5 % nuo visos apskrities gyventojų skaičiaus (65,9 % sudaro Vilniaus miesto gyventojų skaičius). Švenčionių rajono miestuose – Švenčionyse, Švenčionėliuose ir Pabradėje gyvena 58,7 % visų savivaldybės gyventojų.

Švenčionių rajone vidutinis gyvenamosios vietovės dydis yra 93 gyventojai, mažesnis už Lietuvos vidurkį – 161 gyv. Gyvenamųjų vietovių tankis savivaldybėje – 20,8 gyvenamosios vietovės 100 km².

Švenčionių rajono savivaldybė yra susijusi infrastruktūriniais, socialiniais ir ekonominiais ryšiais su Utenos ir Vilniaus apskričių teritorijomis, ribojasi su Baltarusijos Respublika.

Planuojama teritorija apima 4 vietas (2.1 pav.):

- **Teritorija prie Ungurinio ežero.** Planuojama teritorija yra apie 35 km į šiaurės rytus nuo Švenčionių, Magūnų seniūnijoje. Teritorijos plotas apie 133 ha aplink Ungurinio ežerą. Aplink ežerą įsikūrę Paežerių vs., Noselėnų ir Raubiškių kaimai.
- **Teritorija prie Sarių ežero.** Planuojama teritorija yra apie 8 km į pietvakarius nuo Švenčionių, Sarių seniūnijoje. Teritorijos plotas apie 152 ha, apima Sarių ežero pietrytines pakrantes. Greta Sarių ežero įsikūrę Sarių ir Petruškų kaimai.
- **Teritorija prie Bėlio ežero.** Planuojama teritorija yra apie 5 km į šiaurės rytus nuo Švenčionių, Švenčionių seniūnijoje. Teritorijos plotas apie 32 ha, apima Bėlio ežero pietvakarines pakrantes. Aplink ežerą įsikūrę Bėlio, Kochanovkos I ir Kochanovkos II kaimai.
- **Teritorija prie Žeimenos upės.** Planuojama teritorija yra apie 5 km į šiaurės vakarus nuo Švenčionių, Kaltanėnų seniūnijoje. Teritorijos plotas apie 13,40 ha, apima Žeimenos upės vakarinę pakrantę Kaltanėnų miestelyje.

2.1 pav. Planuojama teritorija

2. Turizmo bei teritorijų planavimo dokumentų ir institucinių sąlygų turizmo ir rekreacinei plėtrai planuojamoje teritorijoje analizė ir vertinimas

Rengiant „Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialųjį planą“ buvo išanalizuoti ir įvertinti šie planuojamoje teritorijoje galiojantys teritorijų planavimo dokumentai bei kituose strateginiuose dokumentuose atsispindinčios institucinės sąlygos: Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikė strategija, Nacionalinė turizmo plėtros 2007–2010 metų programa, Turizmo plėtotės strategija, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Vilniaus regiono plėtros planas 2007-2013 m., LR teritorijos bendrasis planas, Vilniaus apskrities teritorijos bendrasis (generalinis) planas, Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas, Švenčionių rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas, Nacionalinių vandens turizmo trasų specialusis planas, Nacionalinių autoturizmo trasų specialusis planas, Sirvėtos regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planas, Sirvėtos regioninio parko tvarkymo planas, Švenčionių rajono nekilnojamojo kultūros paveldo schema (detalizuojama tekste žemiau).

Dokumentų analizės tikslai–kuo objektyviau įvertinti nagrinėjamo objekto turistinės–rekreacines galimybes, potencialią valstybės paramą rekreacijos plėtrai, savivaldybės administracijos skiriamo dėmesio pakankamumą ir pan.

- *Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikė strategija, patvirtinta LRV 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853 (Žin., 2002, Nr. 60–2424).*

Turizmo plėtros tikslai bendroje šalies ūkio struktūroje turi įtakos ir glaudžiai siejasi su kitų ūkio šakų strategijomis, jose numatytais veiksmais bei priemonėmis. Turizmo plėtra siejasi su tokiais valstybės veiklos sektoriais kaip aplinkos apsaugos, transporto, žemės ūkio, regionų, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra. Taigi, dalis turizmo plėtros funkcijų tiesiogiai ar netiesiogiai patenka į daugelio ministerijų, kitų institucijų kompetencijos sritį. Veiksminga turizmo plėtra galima tik esant subalansuotai visų lygių organizacinei struktūrai ir tvirtiems koordinavimo ryšiams.

- *Nacionalinė turizmo plėtros 2007–2013 metų programa, patvirtinta LRV 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 944 (Žin., 2007, Nr. 97–3939; 2008, Nr. 82–3253; 2009, Nr. 43–1670).*

Nacionalinės turizmo plėtros 2007–2013 metų programos (toliau vadinama–ši Programa) paskirtis–išanalizuoti Lietuvos turizmo sektoriaus raidos tendencijas ir atsižvelgiant į valstybės bei vietos savivaldos lygmens turizmo sektoriaus planavimo dokumentus apibrėžti turizmo plėtros prioritetus, tikslus ir uždavinius, nustatyti jų įgyvendinimo priemones.

Vienas svarbiausių turizmo sektoriaus plėtros tikslų–skatinti atvykstamąjį ir vietos turizmą, visų pirma sukurti infrastruktūrą ir palankesnes sąlygas plėtoti aktyvų poilsį, kultūrinį, ekologinį ir konferencijų turizmą. Valstybės investicijos pirmiausia naudojamos šalies turizmo galimybėms ir konkurencingumui didinti formuojant daugiafunkcinius turizmo traukos centrus, kuriant turizmo trasas (maršrutus) ir plėtojant viešąją turizmo infrastruktūrą kultūros paveldo objektuose, kurortuose. Turizmo infrastruktūros plėtra pirmiausia orientuojama į rekreacinių gamtos ir kultūros turizmo išteklių gausias šalies vietas (centrus), sudaro darnios regionų plėtros galimybes, leidžia išsaugoti paveldo objektus ir saugomas teritorijas, panaudoti jas šalies ir užsienio turistų rekreaciniams poreikiams tenkinti. Ekonomiškai tikslinga turizmo sektoriaus plėtra turi spręsti gyventojų, ypač jaunimo, pajamų ir užimtumo didinimo, naujų verslo nišų kūrimo, privačių investicijų pritraukimo, regionų ekonominės ir socialinės raidos klausimus.

Nustatyti šie Programos tikslai (ir uždaviniai):

–tobulinti turizmo išteklių planavimo ir valdymo sistemą (uždaviniai: tobulinti turizmo sektoriaus planavimą ir administravimą; plėtoti turizmo sektoriaus žmogiškuosius gebėjimus);

–plėtoti viešąją turizmo infrastruktūrą, skatinančią konkurencingų turizmo produktų plėtrą (uždaviniai: plėtoti viešąją kultūrinio turizmo infrastruktūrą; plėtoti viešąją aktyvaus poilsio turizmo infrastruktūrą; plėtoti kurortų viešosios turizmo infrastruktūros potencialą ir jo naudojimą; remti kaimo turizmo, rekreacinės žvejybos ir tradicinių amatų plėtrą);

–gerinti Lietuvos turizmo įvaizdį vidaus ir užsienio rinkose (uždaviniai: plėtoti Lietuvos turizmo rinkodarą, skatinančią atvykstantąjį ir vietinį turizmą; pritaikyti naujausias informacines technologijas turizmo informacijos sklaidai).

▪ Turizmo plėtotės strategija

Tai yra Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos, rengiamos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 30 d. nutarimą Nr. 1274 „Dėl ilgalaikės Lietuvos ūkio (ekonominės) plėtotės strategijos projekto rengimo“, sudedamoji dalis, kurioje numatytos ilgalaikės prioritetinės turizmo plėtros kryptys, būtinos turizmo verslui skatinti ir turimam šalies turistiniam potencialui išnaudoti. Šiame dokumente svarbiausi prioritetai teikiami vietinio ir atvykstamojo turizmo plėtrai.

Įvertinus turizmo konkurencinius pranašumus ir atsižvelgiant į Lietuvos specifinių turizmo produktų diferenciaciją bei turizmo išteklių specializaciją Lietuvoje, integruojantis ES bei įgyvendinant numatytus Lietuvos turizmo plėtros strateginius tikslus ir uždavinius išryškėja tokios prioritetinės turizmo plėtros rūšys:

- Kultūrinio–pažintinio turizmo plėtra;
- Verslo/dalykinio turizmo plėtra;
- Kurortinio turizmo plėtra;
- Vandens (jūrų ir upių) turizmo plėtra;
- Ekologinio ir kaimo turizmo plėtra.

Pagrindiniai ištekliai ir paslaugos, sąlygojančios turizmo plėtotę šalyje, yra:

- gamtiniai, rekreaciniai ir kultūriniai turizmo ištekliai, bei žmogiškieji ištekliai;
- apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos; transportas bei ryšiai; laisvalaikio praleidimo bei pramogų galimybės; kitos paslaugos (finansinis tarpininkavimas, medicininis aptarnavimas ir pan.).

Šalies turizmo ištekliai yra vienas iš svarbiausių konkurencinių pranašumų siekiant pritraukti turistus ir padidinti ekonominę turizmo naudą. Lietuvos gamtinių ir kultūrinių turizmo išteklių gausa ir įvairovė leidžia kurti ir plėtoti aktyvaus poilsio, kultūrinį ir pažintinį turizmą, etninį, kaimo ir ekologinį turizmą, orientuojantis į atitinkamus rinkos segmentus. Vaizdingos vietovės, kurių kraštovaizdžio gamtiniai komponentai (vandenys, miškai, reljefas) tinka įvairiai rekreacijai, sudaro apie 7,6 proc. Lietuvos ploto.

▪ Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, patvirtinta LRV 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160

Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nurodyti ilgalaikiai turizmo tikslai – plėtoti turizmą ir rekreaciją, drauge užtikrinti gamtinių ir kultūrinių Lietuvos regionų savitumo išsaugojimą, kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai, teigiamus ekonominius ir socialinius pokyčius kaimiškose teritorijose, sudaryti sąlygas kuo geriau pažinti kraštą, formuoti teigiamą jo įvaizdį.

▪ Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, patvirtintos LR Vyriausybės 2010–08–12 nutarimu Nr. 1150;

Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos nustato įvairius ūkinės veiklos apribojimus ir kraštovaizdžio tvarkymo zonų reglamentus kiekvienam žemės sklypui.

Šioje sąlygose nustatytos magistralinių dujotiekių apsaugos zonos:

- išilgai vamzdinių trasos – žemės juosta, kurios plotis – po 25 metrus abipus vamzdyno ašies.

- išilgai kelių eilių vamzdynų trasos – žemės juosta, kurios plotis – po 25 metrus nuo kraštinių vamzdynų ašies;

Magistralinių dujotiekių apsaugos zonose be raštiško juos eksploatuojančių įmonių (organizacijų) sutikimo draudžiama:

- statyti pastatus ir įrenginius;
- sodinti medžius ir krūmus, vykdyti pagrindinius kirtimus;
- sandėliuoti pašarus, trąšas bei medžiagas;
- krauti į stirtas šieną ir šiaudus;
- įrengti buonus arkliais rišti, laikyti gyvulius;
- įrengti pervažas per vamzdynų trasas, automobilių transporto, traktorių bei kitos technikos aikštes;
- vykdyti žemės melioravimo, drėkinimo ir sausavimo darbus;
- vykdyti sprogdinimo darbus, lyginti gruntą;
- daryti geologines nuotraukas, vykdyti paieškų, geodezijos bei kitus darbus, susijusius su gręžinių įrengimu ir grunto bandinių (išskyrus dirvos pavyzdžius) ėmimu;
- įrengti sąvartynus, pilti rūgštis, šarmus bei druskų skiedinius;
- deginti ugnį ir įrengti atvirus arba uždarus ugnies šaltinius;
- kasti žemę giliau kaip 0,3 metro.

▪ Vilniaus regiono plėtros planas 2007-2013 m.

Vilniaus regiono plėtros plane įvertinama regiono strateginė būklė ir atskirų sektorių plėtros galimybės bei tendencijos. Atlikta analizė parodė, kad pagrindinės Vilniaus apskrities turizmo sektoriaus problemos yra:

- nedidelis viešbučių savaitgalių užimtumas;
- informacinių kelio ženklų, nuorodų į turistinius objektus, informacinių stendų trūkumas;
- mažai išvystyta turizmo infrastruktūra;
- asfaltuotų kelių prie daugelio turistinių objektų nebuvimas;
- neišnaudotos pakelių teikiamos galimybės poilsio ir pramogų verslui plėtoti;
- retas kaimo turizmo sodybų tinklas, neišnaudojamas didelis rekreacinis potencialas Švenčionių rajone.

Plėtros plane nurodyta, kad reikėtų siekti, kad būtų vystoma Vakarų šalių kokybės standartus atitinkanti poilsio, pramogų, rekreacinio sporto ir turizmo paslaugų infrastruktūra. Svarbus uždavinys - vertingiausių gamtinių teritorijų tvarkymas, pritaikant jas lankymui ir rekreacijai. Tai galima pasiekti tvarkant vandens telkinių pakrantes, kuriant miško parkuose rekreacinę infrastruktūrą, pritaikant gyventojų poilsui regioninių parkų rekreacines zonas. Kita svarbi užduotis – dviračių kelių infrastruktūros plėtra.

▪ LR teritorijos bendrasis planas (patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002–10–29 nutarimu Nr. IX–1154)

LR teritorijos bendrajame plane išskirta 40 rekreacinių išteklių arealų, kurių ribas daugiausiai lemia rekreacinis gamtinės bei kultūrinės aplinkos turtingumas. Rekreacijos (turizmo) teritorinės plėtros galimybės numatytos pagal arealų patrauklumo kategorijas ir rekreacinės plėtros potencialą.

Rekreaciniai arealai LR teritorijos bendrajame plane išskirti į 3 dideles grupes:

P₁-labai didelio ir didelio potencialo rekreaciniai arealai, sudarantys nacionalinės svarbos rekreacines sistemas. Aukščiausias rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo;

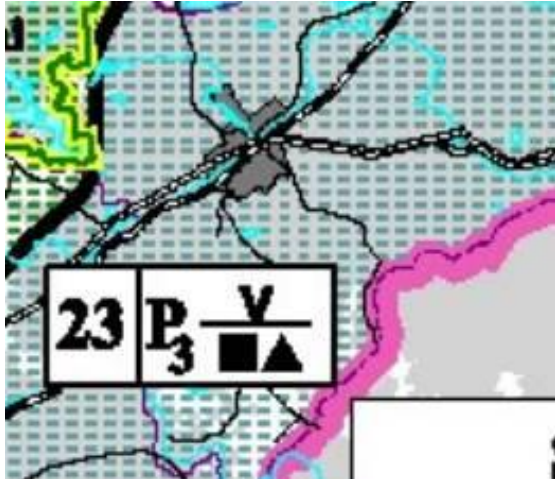
P₂-vidutinio potencialo rekreaciniai arealai, sudarantys regioninės reikšmės rekreacines sistemas. Vidutinis rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo;

P₃-gana mažo ir mažo potencialo rekreaciniai arealai, sudarantys lokalinės svarbos rekreacines sistemas. Žemiausias rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo.

Taip pat rekreacijos arealai apibrėžti indeksais: išskirtos 6 rekreacijos rūšys, kurios indeksuose surikiuotos į eilę pagal užimamą reikšmę:

- V - verslinė rekreacija;
- ▲ - pažintinė rekreacija;
- - poilsis gamtoje;
- - sportinė rekreacija;
- + - gydomoji rekreacija;
- ⊗ - pramoginė rekreacija.

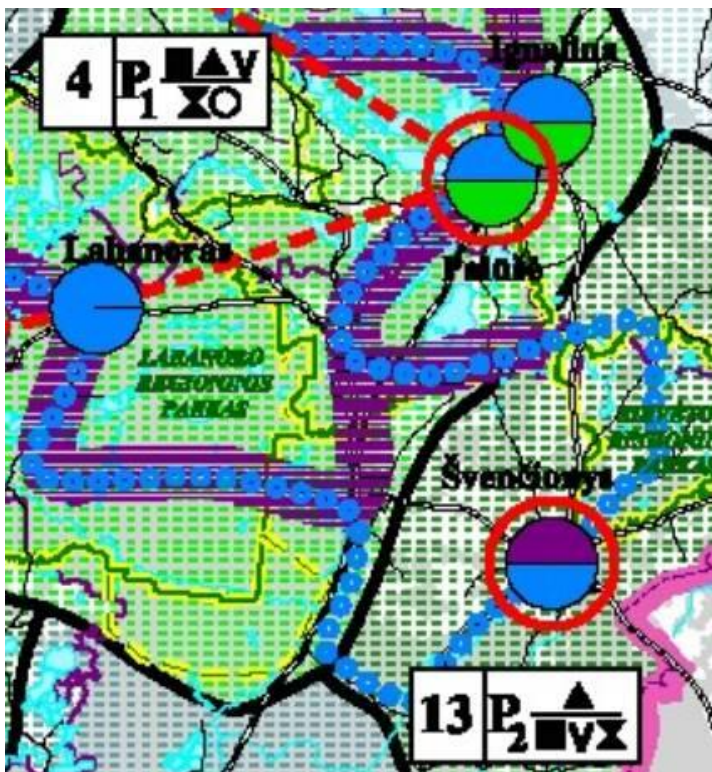
Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytas rekreacinių arealų patrauklumo kategorijas ir rekreacinės plėtros galimybes, nustatyta:

2.1 pav. Pabradės regionas. Ištrauka iš LR teritorijos bendrojo plano (brėž. Nr. 6 „Rekreacinės teritorijos“)

- **Teritorija prie Ungurinio ežero**, esanti Pabradės regione, priklauso gana mažo ir mažo potencialo rekreaciniam arealui, kuris yra lokalinės svarbos rekreacinės sistemos dalis. Nustatyta prioritentinė rekreacijos rūšis – verslinė. Taip pat rekomenduojama plėtoti pažintinę rekreaciją bei poilsį gamtoje (žr. 2.1 pav.). Teritorija pasižymi vaizdingais vietovaizdžiais, miškais bei vandens telkiniais;

- **Teritorija prie Bėlio ir Sarių ežerų**, esančios Švenčionių regione, priklauso vidutinio potencialo rekreaciniam arealui, kuris yra regioninės reikšmės rekreacijos sistemos dalis. Nustatyta prioritentinė rekreacijos rūšis – pažintinė, tačiau taip pat siūloma plėtoti verslinę, pramoginę rekreaciją bei poilsį gamtoje (žr. 2.2 pav.). Teritorijoms, prie Bėlio ir Sarių ežerų būdingi vaizdūs gamtovaizdžiai, miškai (Bėlio ežero teritorija yra Širvėtos regioninio parko dalis) bei vandens telkiniai. Kadangi šalia šių teritorijų driekiasi krašto keliai: šalia Sarių ežero driekiasi 102-asis kelias, jungiantis Vilnių, Švenčionis ir Zarasus, šalia Bėlio ežero – 110-asis, jungiantis Švenčionis ir Adučiškį, šių teritorijų pasiekiamumas turizmo požiūriu yra geras.

2.2 pav. Molėtų-Ignalinos bei Švenčionių regionai. Ištrauka iš LR teritorijos bendrojo plano (brėž. Nr. 6 „Rekreacinės teritorijos“)

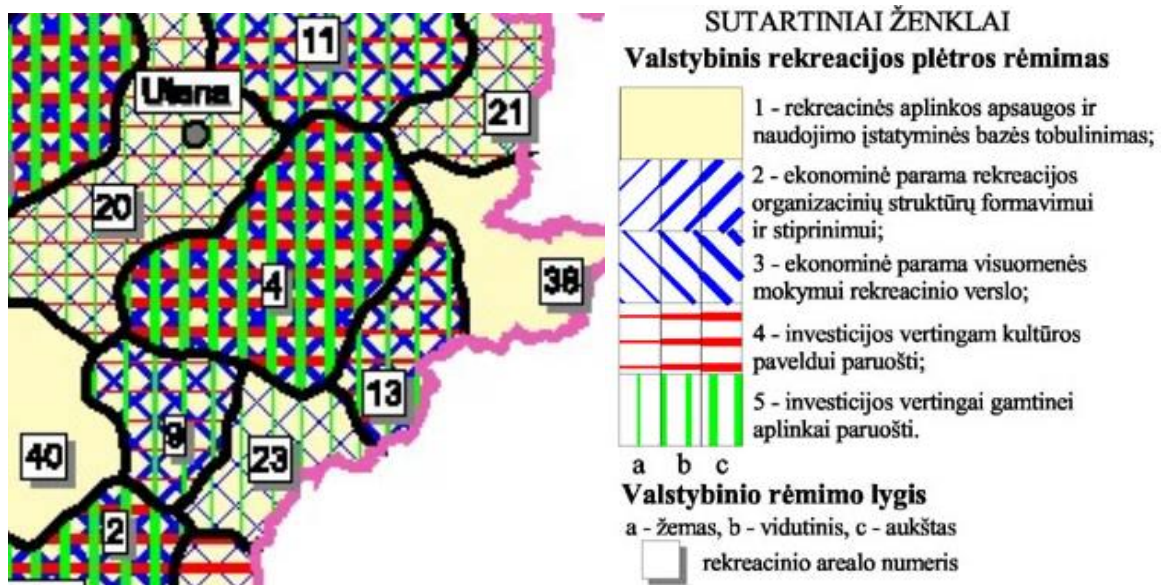
- **Teritorija prie Žeimenos upės** (Kaltanėnų mstl.), esanti Molėtų-Ignalinos regione, priklauso labai didelio ir didelio potencialo rekreaciniam arealui, kuris yra nacionalinės svarbos rekreacinės sistemos dalis. Nustatytos prioritetinės rekreacijos rūšys – verslinė, pažintinė bei poilsis gamtoje. Taip pat rekomenduojama plėtoti sportinę ir pramoginę rekreaciją (žr. 2.2 pav.). Šioje teritorijoje ir šalia jos gausu rekreacinės aplinkos išteklių: vaizdingi gamtovaizdžiai, vandens telkiniai, nedideli miškeliai (Aukštaitijos nacionalinio parko dalis), urbanistiniai paminklai (Kaltanėnų urbanistinio draustinio dalis). Taip pat šiai teritorijai būdingas geras pasiekiamumas turizmo požiūriu: šalia tęsiasi 111-asis

krašto keliais, jungiantis Uteną, Kaltanėnus ir Švenčionis bei geležinkelio linija.

Nagrinėjant teritoriją prie Ungurinio, Sarių, Bėlio ežerų ir Žeimenos upės situaciją valstybinio rekreacijos plėtros rėmimo politikos aspektu, pažymėtina, kad šioms teritorijoms pagal LR bendrąjį planą numatomas valstybinis rekreacijos plėtros rėmimas (žr. 2.1 lentelė, 2.3 pav.).

2.1 lentelė. Valstybinis rekreacinės plėtros rėmimas

Valstybinis rekreacinės plėtros rėmimas	Valstybinio rėmimo lygis			
	Teritorija prie Ungurinio ež.	Teritorija prie Sarių ež.	Teritorija prie Bėlio ež.	Teritorija prie Žeimenos up.
Rekreacinės aplinkos apsaugos ir naudojimo įstatyminės bazės tobulinimas	žemas	vidutinis	vidutinis	aukštas
Ekonominė parama rekreacijos organizacinių struktūrų formavimui ir stiprinimui	žemas	vidutinis	vidutinis	aukštas
Ekonominė parama visuomenės mokymui rekreacinio verslo	-	vidutinis	vidutinis	aukštas
Investicijos vertingai gamtinei aplinkai paruošti	žemas	vidutinis	vidutinis	aukštas

2.3 pav. Analizuojamų teritorijų valstybinio rėmimo politika. Ištraukos iš LR teritorijos bendrojo plano (brėž. Nr. 6 „Rekreacinės teritorijos“ pagalbinis brėžinys „Valstybinio rėmimo politika“)

LR Bendrajame plane planuojamai teritorijai yra nustatytos gamtinio kraštovaizdžio apsaugos ir formavimo tipus išreiškiančios gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo (naudojimo ir apsaugos) kryptys. Teritorijoms, esančioms šalia Bėlio ir Sarių ežerų bei Žeimenos upės palaikomas ir stiprinamas esamas kraštovaizdžio natūralumas (žr. 2.4 pav.).

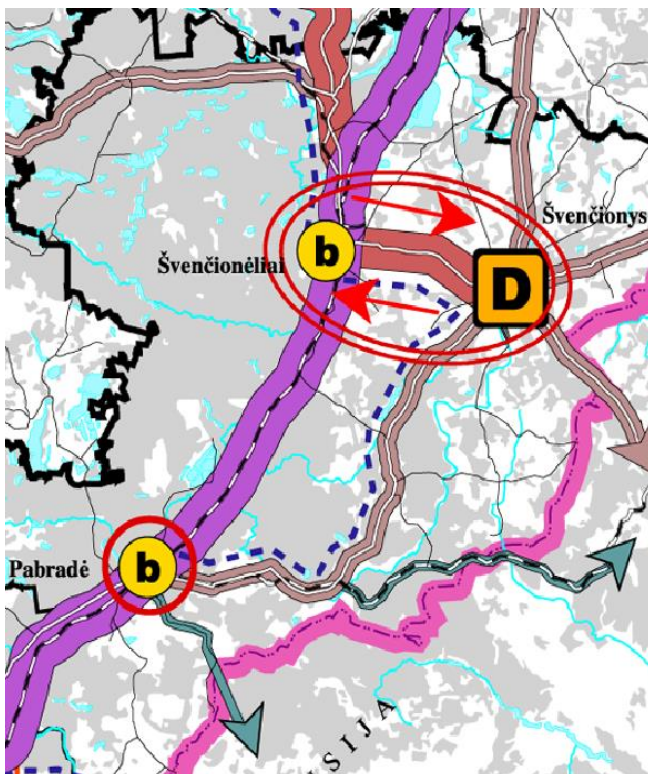

2.4 pav. Ištrauka iš LR teritorijos bendrojo plano (brėž. Nr. 2 „Gamtinis karkasas“)

2.5 pav. Ištrauka iš LR teritorijos bendrojo plano (brėž. Nr. 9 „Teritorijos funkciniai prioritetai“)

LR bendrajame plane kiekvienam regionui yra priskirti polifunkcinio zonavimo indeksai suskirstant juos į prioritetinius interesus ir foninio naudojimo. Planuojamai teritorijai prie Žeimenos upės išskirti prioritetingi interesai (žr. 2.5 pav.): tausojantis miškų ūkis (m); intensyvi rekreacija (R); institutiškai organizuota konservacija (K). Foniniam naudojimui išskirti polifunkcinio zonavimo indeksai: tausojantis miškų ūkis (m), tausojantis žemės ūkis (ž), žvejyba vidaus vandenyse (v).

2.6 pav. Ištrauka iš LR teritorijos bendrojo plano (brėž. Nr. 1 „Urbanistinis karkasas“)

Planuojamai teritorijai prie Bėlio, Ungurinio ir Sarių ežerų išskirti prioritetingi interesai (žr. 2.5 pav.): tausojantis miškų ūkis (m); įstatymiškai nustatyta konservacija (k). Foniniam naudojimui išskirti polifunkcinio zonavimo indeksai: intensyvus miškų ūkis (M), intensyvus žemės ūkis (Ž), ekstensyvi rekreacija (r).

Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano urbanistinį karkasą, išskirtos 3 lygmenų urbanistinės integracijos ašys: šalies, regioninės, lokalinės.

Šalia teritorijos prie Ungurinio ežero nustatyta 1-ojo lygmens 1B kategorijos urbanistinė integracijos ašis (žr. 2.6 pav.).

Teritorijos prie Bėlio ir Sarių ežerų patenka į 2-ojo lygmens regioninę jungtį (žr. 2.6 pav.).

Teritorija prie Žeimenos upės patenka į 1-ojo lygmens 1C kategorijos urbanistinę integracijos ašį (žr. 2.6 pav.).

Mūsų nagrinėjamos teritorijos nepatenka nei į vieną iš urbanistinio karkaso centrų, tačiau šalia teritorijos prie Bėlio ežero yra 2 lygmens – regioninis D kategorijos centras Švenčionys.

- Vilniaus apskrities teritorijos bendrasis (generalinis) planas (patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–12–03 nutarimu Nr. 1310)

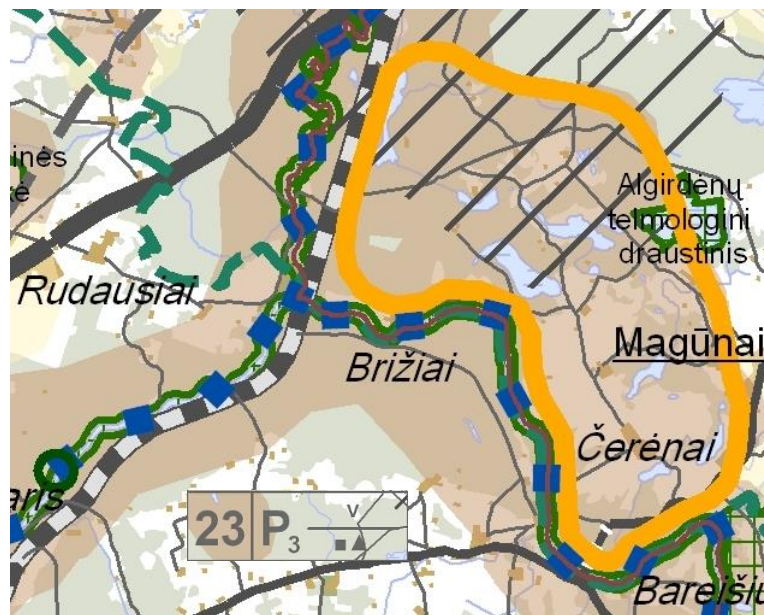
Vilniaus apskrities teritorijos bendrajame (generaliniame) plane detalizuojami Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai. Vienas iš bendrojo plano uždavinių yra skatinti regiono ūkio struktūros persitvarkymą eksporto augimo link, o šis uždavinys sąlygoja veiksmo–sudaryti prielaidas naujoms investicijoms į turizmo plėtrą apskrityje–būtinumą. Plane numatomi:

- a) pagrindiniai turizmo objektų koncentracijos arealai;
- b) svarbiausios vietinio ir tarptautinio turizmo trasos, vietos, kur reikalingos principinės korektūros ar detalesni turizmo plėtros projektai;
- c) pagrindinės tarptautinio turizmo aptarnavimo infrastruktūros koncentracijos vietos ar juostos, vietos, kur reikia imtis tam tikrų veiksmų regiono turizmo objekto patrauklumui padidinti.

Vilniaus apskrities teritorijos bendrajame (generaliniame) plane, šiuo specialiuoju planu planuojamoje teritorijoje, numatyta:

Teritorija prie Ungurinio ežero (žr. 2.7 pav.). Planuojamoje teritorijoje, numatytas intensyvios rekreacijos arealas, kuriame verslinė rekreacija gali būti vyraujančia teritorijos naudojimo rūšimi. Pagal bendrąjį planą intensyvios rekreacijos rajonuose tikslinga plėtoti įvairias rekreacijos rūšis, tarp jų – pažintinę rekreaciją, poilsį gamtoje ir kitas poilsavimo formas, plėtoti rekreacijos infrastruktūrą, numatant čia poilsio namus, motelius, kempingus ir kitas apgyvendinimo paslaugas, kaip kaimo turizmas, svečių namai ir pan., įrengiant reikalingą smulkiają infrastruktūrą – pėsčiųjų ir dviračių takus, poilsio ir žaidimų aikšteles, maudykles, prieplaukas, organizuojant teritorijos priežiūrą, reikalingą lankytojų saugumui, sanitarijai ir švarai teritorijoje užtikrinti. Teritorijos bendra rekreacijos apkrova neturėtų būti didesnė negu 200 žmonių 1 kv. kilometrui.

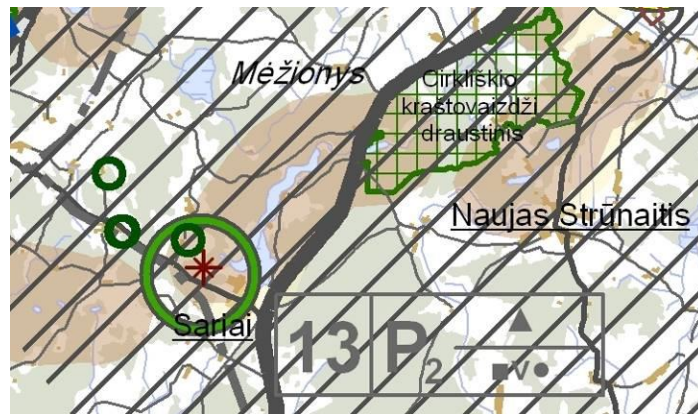
Rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo – žemiausias, kuriamos lokalinės reikšmės rekreacinės sistemos bei pavieniai rekreacijos objektai. Teritorijos estetinio patrauklumo potencialas – 5-6 balai. Teritorija patenka į kultūros paveldo objektų sancaupų arealą.

2.7 pav. Teritorija prie Ungurinio ežero. Ištrauka iš Vilniaus apskrities teritorijos bendrojo (generalinio) plano („3.2 Kraštovaizdžio resursų ir rekreacijos“ brėž.)

Teritorija Sarių ežero (žr. 2.8 pav.). Planuojamoje teritorijoje pažintinė rekreacija gali būti vyraujančia teritorijos naudojimo rūšimi. Kitos vystytinos rekreacijos rūšys: poilsis gamtoje, verslinė rekreacija ir pramoginė rekreacija. Rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo – vidutinis, plėtojamos regioninės reikšmės rekreacinės sistemos. Estetinio patrauklumo potencialas – 5-6 balai. Teritorija patenka į kultūros paveldo objektų sancaupų arealą. Sarių gyvenvietė pagal bendrąjį planą numatyta

kaip poilsio gamtoje centras. Poilsio gamtoje centruose prioritetas teikiamas poilsiautojų informavimo, apgyvendinimo, maitinimo, medicininės pagalbos, ryšių paslaugų plėtrai.

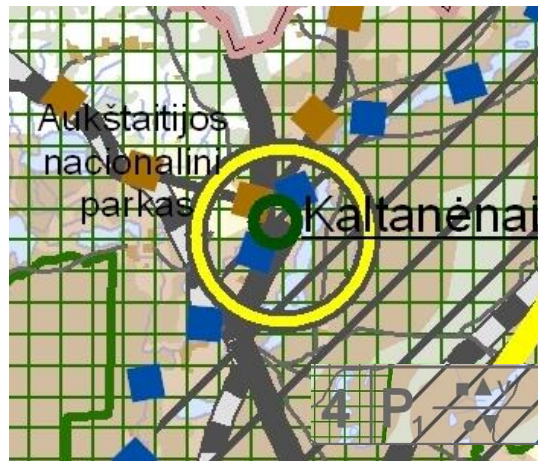
2.8 pav. Teritorija prie Sarių ežero. Ištrauka iš Vilniaus apskrities teritorijos bendrojo (generalinio) plano („3.2 Kraštovaizdžio resursų ir rekreacijos“ brėž.)

Teritorija prie Bėlio ežero (žr. 2.9 pav.). Prioritetinė rekreacijos plėtra – pažintinė rekreacija, kitos vystytinos rekreacijos rūšys: poilsis gamtoje, verslinė rekreacija ir pramoginė rekreacija. Rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo – vidutinis, plėtojamos regioninės reikšmės rekreacinės sistemos. Estetinio patrauklumo potencialas – 5-6 balai. Planuojama teritorija yra šalia Švenčionių miestelis, kuris pagal bendrąjį planą numatytas kaip bendrojo ir pažintinio turizmo centras. Bendrojo turizmo centruose plėtojamos visos galimos rekreacijos aptarnavimo paslaugos (pradedant informacija, baigiant apgyvendinimu). Pažintinio turizmo centruose plėtojamos keliautojų informavimo, kelionių organizavimo ir kelionių aptarnavimo (aprūpinimo kelionės inventoriu, jo remonto, turistų maitinimo, medicininės pagalbos, maitinimo) paslaugų plėtrai.

2.9 pav. Teritorija prie Bėlio ežero. Ištrauka iš Vilniaus apskrities teritorijos bendrojo (generalinio) plano („3.2 Kraštovaizdžio resursų ir rekreacijos“ brėž.)

Teritorija prie Žeimenos upės (žr. 2.10 pav.). Prioritetinė rekreacijos plėtra – poilsis gamtoje, pažintinė rekreacija, verslinė rekreacija; kitos vystytinos rekreacijos rūšys: pramoginė rekreacija, sportinė rekreacija. Rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo – aukščiausias, plėtojamos nacionalinės reikšmės rekreacinės sistemos. Estetinio patrauklumo potencialas – 5-6 balai. Kaltanėnų miestelis pagal bendrąjį planą numatytas kaip pažintinio turizmo centras (plėtojamos keliautojų informavimo, kelionių organizavimo ir kelionių aptarnavimo (aprūpinimo kelionės inventoriu, jo remonto, turistų maitinimo, medicininės pagalbos, maitinimo) paslaugų plėtrai).

2.10 pav. Teritorija prie Žeimenos upės. Ištrauka iš Vilniaus apskrities teritorijos bendrojo (generalinio) plano („3.2 Kraštovaizdžio resursų ir rekreacijos“ brėž.)

Teritorija prie Sarių ežero ir Žeimenos upės pagal bendrąjį planą priskirta „kitiems rekreacijos aptarnavimo centrams“. Tai gyvenvietės, esančios poilsiautojų, turistų labiausiai lankomose vietovėse (rekreacijos rajonuose, nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose arba netoli jų). Jose turėtų būti plėtojamos pirminės poilsiautojų aptarnavimo (informacijos, vietinių kelionių organizavimo, keliautojų maitinimo, pirminės gydymo pagalbos, kelionių inventoriaus nuomos ir ryšių) paslaugos.

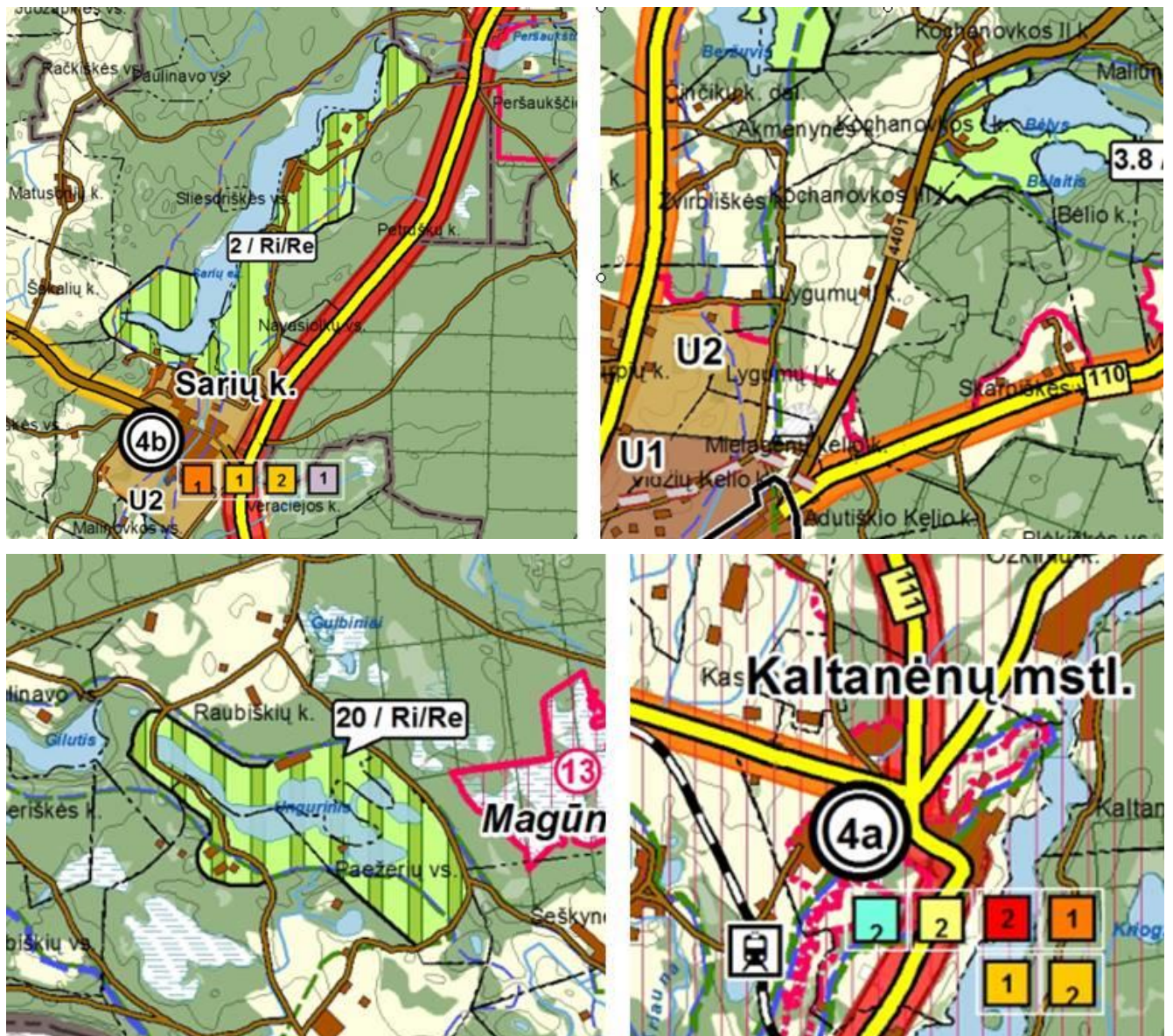
▪ Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas

Remiantis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendroju planu, netoli Bėlio ežero įsikūręs II hierarchinio lygmens regioninis centras – Švenčionys. Prie Žeimenos upės įsikūręs IVa hierarchinio lygmens centras – Kaltanėnai, prie Sarių ežero – IVb hierarchinio lygmens centras Sarių kaimas. Visi šie centrai kartu su kitais miestais ir miesteliais sudaro gyvenamųjų vietovių tinklo sluoksnį, kurie nurodo didžiausią potencialą (skirstant pagal lygmenis, I lygmuo – didžiausias potencialas, IV lygmuo – mažiausias) gyventojų kiekio augimui, infrastruktūros plėtimuisi ir pan. Galima nuspėti, kad vykstant gyventojų kiekio ir infrastruktūros pokyčiams šiuose miestuose, turės įtakos ir mūsų analizuojamom teritorijoms – daugės apsilankančių poilsiautojų-turistų kiekis.

Švenčionių rajono teritorijos bendrajame plane siūloma plėtoti ir vystyti rajono gyvenamąsias vietas, išskiriant šias urbanistinės plėtros zonas:

- **U1** – miestų plėtros zona;
- **U2** – priemiesčio, miestelio ir kaimo plėtros zona;
- **U3** – rajono urbanistinio koncentruojančio poveikio arealas.

Didžioji Švenčionių miesto dalis, esanti netoli Bėlio ežero, priskirta U1 zonai, kurioje numatoma žemės naudojimo kitos paskirties visų būdų ir pobūdžių teritorijų (išskyrus naudingųjų iškasenų ir atliekų tvarkymo) bei kitų su miesto darnaus vystymo užtikrinimu susijusių intensyvaus naudojimo teritorijų plėtra. Sarių gyvenvietė, esanti šalia Sarių ežero patenka į U2 zoną, kurioje numatoma žemės naudojimo kitos paskirties teritorijų (išskyrus naudingųjų iškasenų ir atliekų tvarkymo) bei kitų su gyvenamųjų vietovių darnaus vystymosi užtikrinimu susijusių vidutinio intensyvumo naudojimo teritorijų plėtra. Šalia teritorijų prie Ungurinio ežero ir Žeimenos upės nėra jokių urbanistinės plėtros zonų (žr. 2.11 pav.).

2.11 pav. Teritorijos prie Bėlio, Ungurinio ir Sarių ežerų bei Žeimenos upės.
Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano.
(brėž. Nr. 1 „Urbanistinės sistemos plėtojimas“)

Remiantis LR teritorijos bendrojo plano ir Vilniaus apskrities bendrojo plano sprendinių nuostatomis, Švenčionių rajono bendrajame plane nustatyta tokia urbanistinio vystymo ašių hierarchija (žr. 2.11 pav.):

1 lygmuo – šalies - tai yra tarptautinės ir nacionalinės urbanistinės integracijos ašys. Jos formuojamos esamų ir perspektyvinių tarptautinių transporto koridorių pagrindu, susieja šalies aukšto lygmens regionus (jų centrus) tarpusavyje ir su kaimyninių šalių regionais:

 Tarptautinė urbanistinės integracijos ašis
(1 lygmens, šalies 1B kategorijos)

Ašys, kurios integruoja visus šalies metropolinius ir regioninius centrus tarpusavyje bei su artimiausiais kaimyninių šalių urbanistiniais centrais;

 Šalies vidinės urbanistinės integracijos ašis
(1 lygmens, šalies 1C kategorijos)

Ašys, papildančios 1B kategorijos urbanistinių ašių tinklą;

Regioninės urbanistinės integracijos ašis
(2 lygmens, regioninė jungtis)

Pakankamai tankus šių ašių tinklas jungia visus pagrindinius lokalius centrus ir prijungia juos prie aukštesnio lygmens urbanistinės integracijos ašių. Šios ašys yra svarbios formuojant regionines urbanistines sistemas bei jų sąveiką su metropoliniais arealais;

Lokalinė jungtis
(3 lygmens, lokalinė jungtis)

Lokalinės jungtys jungia lokalius centrus su aukštesnio lygmens urbanistinio karkaso ašimis arba veda į žemiausio lygmens (lokalius) valstybės sienos kirtimo punktus.

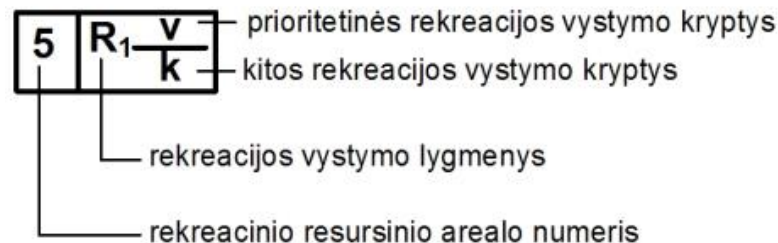
Šalia teritorijų prie Sarių ežero ir Žeimenos upės praeina 1C kategorijos urbanistinės integracijos ašys, kurios formuojamos transporto kelių pagrindu, ne tik apjungia urbanistinius centrus ar skatina jų poveikio zonoje lokalių centrų – kaimo gyvenamųjų vietovių plėtrą, bet yra patrauklios gamybinių ar kelių aptarnavimo infrastruktūros objektų statybai.

Švenčionių rajono bendrojo plano nuostata: teritorijos, esančios išilgai autotransporto kelių, priskiriamos prie urbanizacijos zonų, kuriose leidžiama plėtoti gamybinę – ūkinę veiklą bei statyti aptarnavimo infrastruktūros objektus.

Tokia hierarchinė centrų ir ašių sistema sudaro palankias sąlygas miesto ir kaimo gyvenamųjų vietovių integracijai, regioninių ir lokalių gyvenamųjų vietovių sistemų raidai, centrų potencialų apjungimui, socialinės infrastruktūros bei verslo plėtrai.

Bendrajame plane analizuojamos teritorijos patenka rekreacinio funkcinio prioriteto zonas, kuriuose yra poilsiai, turizmui ar sveikatinimui naudojami arba numatomi naudoti gamtinės, kultūrinės bei socialinės aplinkos ištekliai.

Rekreacinių teritorijų diferencijavimas, naudojimas ir kryptys bei tvarkymas priklauso nuo šių pagrindinių veiksnių: a) gamtinės aplinkos išteklių turtingumo, b) kultūros paveldo turtingumo, c) esamo rekreacinės infrastruktūros išvystymo lygio, d) vietos gyventojų ekonominių galimybių, e) aplinkos sveikumo, f) aplinkos ekologinio atsparumo, g) socialinės aplinkos saugumo, h) rekreacinio aptarnavimo tradicijų. Todėl pagal Švenčionių rajono teritorijos bendrąjį planą visa šio rajono teritorija suskirstyta į arealus. Kiekvienam iš arealų nustatytas rekreacijos vystymo lygmuo, prioritetingas rekreacijos bei kitos rekreacijos vystymo kryptys (žr. 2.12 pav.).

2.12 pav. Arealų vystymo indeksai.

Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano.
(brėž. Nr. 3 „Gamtos ir kultūros paveldo teritorijos bei rekreacijos ir turizmo plėtojimas“)

Rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmenys:

- **R₃** – aukštas (galimybė plėtoti nacionalinės reikšmės rekreacinę infrastruktūrą);
- **R₂** – vidutinis (galimybė plėtoti regioninės reikšmės rekreacinę infrastruktūrą);
- **R₁** – žemas (galimybė formuoti lokalinės reikšmės rekreacinę infrastruktūrą).

Arealams priskirtos rekreacijos vystymo kryptys (veiklos):

- 1) poilsis gamtoje/kaimo (**g**) – tai bendro pobūdžio, jėgas atstatantis įvairaus aktyvumo laipsnio žmogaus poilsis gamtinėje ar kaimiškoje aplinkoje (kaimo turizmas), nekeliantis papildomų specialių tikslų;

Teritorija prie Žeimenos upės patenka į pirmąjį, aukščiausio rekreacijos vystymo lygmens arealą, kurio prioritetinės vystymo kryptys: poilsis gamtoje, kultūrinis (pažintinis) turizmas ir laisvalaikis gamtoje, taip pat siūlomos kitos – pramoginė rekreacija bei aktyvus poilsis.

Teritorijos prie Bėlio ir Sarių ežerų patenka į antrąjį, vidutinio rekreacijos vystymo lygmens arealą, kurio prioritetinės vystymo kryptys: kultūrinis (pažintinis) turizmas, taip pat siūlomos kitos – poilsis ir laisvalaikis gamtoje bei pramoginė rekreacija.

Teritorija prie Ungurinio ežero patenka į trečiąjį, žemiausio rekreacijos vystymo lygmens arealą, kurios prioritetinės vystymo kryptys: laisvalaikis gamtoje, taip pat siūlomos kitos – poilsis gamtoje bei kultūrinis (pažintinis) turizmas.

▪ Švenčionių rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas

Strateginiame plėtros plane yra nurodytos prioritetinės savivaldybės plėtros sritys: konkurencinga rajono ekonomika, kokybiška ir patogi gyvenamoji aplinka (*modernizuota ir pritaikyta šiuolaikiniams poreikiams viešoji infrastruktūra, saugi ir švari aplinka, išsaugomas ir plačiau panaudojamas rajono kultūrinis bei rekreacinis savitumas*), saugi ir aktyvi bendruomenė, efektyvi rajono savivalda.

Švenčionių rajone turizmo potencialas siejamas su gamta ir aplinka. Pagrindiniai turizmo komponentai: sportinės ir laisvalaikio pramogos, nakvynė gamtoje ar kaimo aplinkoje, nacionalinė virtuvė, etnografiniai patiekalai, išvykos pėsčiomis, dviračiais, valtimis, baidarėmis ir pan. Didelę dalį turistinio patrauklumo apsprendžia archeologijos, istorijos, dailės ir gamtos paminklai, aptinkami Švenčionių rajono bažnytkaimiuose. Strateginiame plėtros plane tarp siūlomų turistinių maršrutų Švenčionių rajone yra nurodyti:

- Vandens turizmo maršrutas **Žeimenos upe**;
- Vandens turizmo maršrutas Juodųjų Lakajų ežeru-Lakajos upe-**Žeimenos upe**;
- Vandens turizmo maršrutas Aiseto ežeru - Kiaunos ežeru - Kiaunos upe - **Žeimenos upe** - Švenčionėliai;
- Pėsčiųjų turistinis maršrutas **po Kaltanėnų miestelį** ir jo apylinkes;
- Dviračių turistinis maršrutas **po Kaltanėnų miestelį** ir jo apylinkes;
- Pėsčiųjų turistinis takas **Sirvėtos regioniniame parke**.

Siekiant įvertinti rajono esamą padėtį ir tinkamas plėtros kryptis buvo atlikta ekspertų apklausa. Tarp paminėtų problemų nurodytas pėsčiųjų bei dviračių takų tinklo nebuvimas. Atliekant Švenčionių rajono įvairių sričių būklės vertinimą tarp prasčiausiai vertinamų sričių yra nurodomas turizmas (2,4 balo iš galimų 5), mažiau nei patenkinamai vertinamas poilsio ir rekreacinių zonų įrengimas (2,7 balo iš galimų 5). Tyrimo dalyviams buvo pateiktas 10 potencialiai svarbiausių Švenčionių rajono investicinių projektų iki 2018 m. (tai yra, kam Švenčionių rajonas gali skirti daugiausia lėšų per ateinančius 7 metus) ir paprašyta 5 balų skalėje įvertinti kiekvieno šių investicinių projektų svarbą (1 reiškia „visiškai nesvarbus darbas“, 5 – „labai svarbus darbas“). Vertindami Švenčionių rajono potencialių investicinių projektų svarbą, apklausoje dalyvaujantys ekspertai **prioritetus** skyrė **turizmo ir komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros sritims**, tai yra, naujų turizmo, sporto ir rekreacijos infrastruktūros, infrastruktūros statybai bei efektyvesnės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos parengimui (t.y. šiukšlių rūšiavimas ir perdirbimas). Turizmo ir sporto infrastruktūros statyba įvertinta kaip svarbiausias prioritetas investiciniams projektams (4,5 balo).

Atliktos analizės metu buvo nustatyta, kad Švenčionių rajone dominuoja vietiniai turistai (Lietuvos gyventojai), o užsienio šalių turistai sudaro tik labai menką dalį apsigyvenusių apgyvendinimo įstaigose. 2009 m. užsienio turistų dalis bendroje turistų struktūroje siekė vos 1 proc.

▪ Nacionalinių vandens turizmo trasų specialusis planas

Nacionalinės vandens turizmo trasų specialusis planas suformuotas siekiant:

- Inicijuoti vandens turizmo plėtrą Lietuvoje;
- Skatinti turistus rinktis aktyvaus turizmo būdus;

- Sukurti vandens turizmo trasų infrastruktūrą, taip gerinant turizmo ir poilsavimo sąlygas bei apribojant turistų daromą žalą gamtai ir aplinkai;
- Skatinti vandens turizmo (aktyvaus poilsio) veiklos rinkodarą.

Analizuojama teritorija prie Kaltanėnų patenka į Žeimenos upės vandens turizmo trasą, kuri eina per Aukštaitijos ežeryną (Lūšio, Asalnų, Baluošo ir kiti ežerai), Švenčionėlius, Juodųjų ir Baltųjų Lakajų, Siesarčio ežerus, Pabradę ir kitas teritorijas kol pasiekia Nerį.

▪ Nacionalinių autoturizmo trasų specialusis planas

Nacionalinės autoturizmo trasos suformuotos siekiant:

- Sujungti reprezentatyviausias Lietuvos lankytinas vietas ir pavienius lankytinus objektus (turizmo išteklius) esančius ir nesančius rekreacinėse teritorijose į vientisus kompleksus, reprezentuojančius Lietuvos savitumą, kultūrą, istoriją ir kraštovaizdį;
- Suformuoti vientisą turizmo trasų junginį, palankų kurti konkurencingus turizmo produktus, reprezentuojančius Lietuvos regionus, svarbiausius šalies turizmo išteklius ir skirtus vietinių bei užsienio turistų kelionėms motorizuotomis transporto priemonėmis;
- Sudaryti sąlygas turistams, važiuojantiems motorizuota transporto priemone, nesunkiai rasti lankytinus objektus ir vietas, turizmo paslaugas ir pramogas.

Nacionalinės autoturizmo trasos formuoja nuoseklų trasų tinklą, apimančią didžiausio rekreacinio potencialo vietas, atveriantį keliavimo galimybes ir prieigą prie turizmo išteklių Lietuvos ir užsienio turistams, keliaujantiems automobiliais. Autoturizmo trasa „Aukštaitijos keliai“ praeina šalia planuojamos teritorijos prie Žeimenos upės gretimybės – Kaltanėnų miestelį. Taip pat ši trasa eina per Molėtus, Uteną, Anykščius, Kupiškį, Zarasus ir Ignaliną t.y. apjungia didesnius Aukštaitijos miestelius.

▪ Švenčionių rajono paplūdimių ir poilsio vietų schema

Šioje schemoje teritorijoje prie Bėlio ežero yra 2 paplūdimiai: vienas šiaurės vakarų ežero pusėje o kitas – pietinėje (prie Bėlaičio ežero. Teritorijoje prie Sarių ežero pietinėje pusėje yra 1 paplūdimys, o teritorijose prie Ungurinio ežero ir Žeimenos upės nėra.

▪ Švenčionių rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema

Šioje schemoje pažymėti mūsų arba jos gretimybėse esantys kultūros paveldo objektai. Teritorijoje prie Sarių ežero yra 6 kultūros vertybės, prie Ungurinio ežero – 2, prie Žeimenos upės – 4, o prie Bėlio ežero išvis nėra. Iš viso analizuojamose teritorijose ir jos gretimybėse yra 12 kultūros vertybių.

▪ Sirvėtos regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planas

Rengiant šį ribų planą, buvo išskirti tokie darbo tikslai:

- Nustatyti tvarkymo priemonės gamtos vertybių, biologinės įvairovės, gamtos išteklių subalansuotam naudojimui ir atkūrimui;
- Nustatyti teritorijos naudojimo pobūdį ir apsaugos reglamentą;
- Pasiūlyti pažintinio turizmo ir rekreacijos infrastruktūrą;
- Patikslinti regioninio parko ir jo zonų ribas.

Sirvėtos regiono parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų plane Bėlio ežero teritorija patenka į Sirvėtos regiono parko rekreacinio prioriteto teritoriją, kuriai nustatytas tikslas - sukurti sąlygas ilgalaikiam ir trumpalaikiam parko lankytojų bei vietos gyventojų poilsiui, įvairiems renginiams organizuoti, formuojant atitinkamą rekreacinę infrastruktūrą ir gausinant rekreacinius želdinius.

Taip pat rekomenduojama išsaugoti raiškų stačiašlaitį dubaklonį su sudėtinga hidrografine Bėlio, Sėtikio, Sirvėtos, Staškinės, Kančiogino pratekamųjų ežerų sistema, natūralių biotopų įvairovę su saugotinais augalais (paprastaisiais kardeliais, dėmėtomis bei baltijinėmis gegūnėmis) ir gyvūnais

(ūdromis, baltaisiais kiškiais), unikalias kalkingas paežerines žemapelkes, paežerėse dažnas kalkingas atodangas.

▪ Sirvėtos regioninio parko tvarkymo planas

Sirvėtos regioninio parko tvarkymo planas suformuotas įvykdant šiuos tikslus:

- Nustatyti regioninio parko apsaugos ir tvarkymo kryptis;
- Nustatyti kraštovaizdžio tvarkymo zonas ir jų reglamentus;
- Nustatyti gamtos ir kultūros paveldo apsaugos kryptis ir priemones;
- Nustatyti rekreacinio naudojimo plėtros kryptis ir priemones;
- Nustatyti gyvenamųjų vietovių ir infrastruktūros plėtros kryptis.

Analizuojama teritorija prie Bėlio ežero patenka į rekreacinius miškus. Didžioji dalis teritorijos patenka į Rekreacinius ekstensyvaus pritaikymo miškus (MRe). Tik vakarinis pakraštys (Kochanovka I gyvenvietė) atsiduria gyvenamosios ir visuomeninės paskirties rekreacinių miestelių, kaimų ekstensyvaus tvarkymo (GRe) ir žemės ūkio paskirties rekreacinės agrarinės ekstensyvaus pritaikymo (ŽRe) teritorijoje. Nedidelėms teritorijoms šiaurės vakarinėje bei pietinėje Bėlio ežero dalyse yra nustatytos subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos (NRn) ir urbanizuojamos rekreacinės aplinkos (NRe) žemės paskirtys.

Remiantis šiuo tvarkymo planu nauja gyvenamoji statyba galima tik visose gyvenamosios paskirties kraštovaizdžio tvarkymo zonoje (GRe). Visame Sirvėtos regioniniame parke naujas sodybas galima kurti buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą). Jei į regioninį parką patenka dalis sklypo, sodybą siūloma kurti už regioninio parko ribos.

Žemės ūkio ir ekologinės apsaugos teritorijose (ŽRe), jeigu sklypo dydis ne mažesnis kaip 5 ha, gali būti kuriamos naujos ūkininkų sodybos, jei yra galimybė formuoti privažiavimą ir racionalią inžinerinę infrastruktūrą, nepažeidžiant kraštovaizdžio raiškumo.

▪ Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema

Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema parengta siekiant:

- Skatinti žmones lankytis nacionaliniame parke pažintiniais tikslais: autoturizmas, dviratininkų bei pėsčiųjų turizmas, vandens turizmas;
- Naudoti autoturizmui jau įrengtus turistinius kelius bei pritaikyti esamus bendrojo naudojimo automobilių kelius, miško bei lauko kelius, įrengti nacionaliniame parke specialius pažintinius autoturizmo maršrutus (didįjį ir mažąjį turistinius žiedus) bei Aukštaitijos regiono valstybinių parkų tranzitinę turizmo trasą;
- Tvarkyti kai kurias autoturistinių kelių atkarpas pagal planavimo schemas aiškinamajame rašte numatytas keturių tipų tvarkymo programas; nacionaliniame parke sukurti planavimo schemeje numatytą autoturizmo stovyklaviečių, kempingų ir sustojimo bei apžvalgos aikštelių sistemą;
- Suformuoti šiaurinėje ir pietinėje nacionalinio parko dalyse žiedinę turistinę dviratininkų bei pėsčiųjų takų sistemą - parengti detalius takų planus kai kuriems maršrutams ir takų atkarpoms, įrengti ir prireikus taisyti lieptus per upes ar ežerų protakas, gerinti sunkiai praeinamų vietų dangą, pastatyti reikiamus informacinius ženklus ir kitą įrangą, atlikti turistinių takų aplinkos kraštovaizdžio tvarkymo darbus;
- Tradiciniam vandens turizmui nacionaliniame parke toliau naudoti vietines ir tranzitines turistines vandens trasas, numatytas planavimo schemeje;
- Sukurti specializuotą stovyklaviečių ir sustojimo bei apžvalgos aikštelių sistemą dviratininkų bei pėsčiųjų ir vandens turizmui aptarnauti.

Teritorija prie Žeimenos upės patenka į gyvenamosios paskirties apsauginio prioriteto sugriežtinto geoekologinio tvarkymo gyvenviečių reglamentą (GAg), pagal kurį:

- Vykdomos priemonės, užtikrinančios tinkamą ekologinę gyvenviečių būklę, jos gerinimą, bendrą aplinkos geoekologinio stabilumo išsaugojimą ir palaikymą;

- Saugomi ir plečiami gyvenviečių ir jų artimiausios aplinkos želdiniai.

Į pietus nuo planuojamos teritorijos prie Žeimenos yra teritoriją, kurioje nustatytas žemės ūkio paskirties specializuoto apsauginio ūkininkavimo agrarinių teritorijų reglamentas (ŽAs), pagal kurį:

- Rekomenduojama ir skatinama ekologinė žemdirbystė;
- Draudžiama statyti dideles fermas (daugiau kaip 50 galvijų), šiltnamius (daugiau kaip 60 kv. metrų), trąšų, chemikalų ar naftos produktų sandėlius (daugiau kaip 10 tonų), technikos aikštes, degalines, pramonės įmones, rengti sąvartynus.

Į rytus nuo analizuojamos teritorijos – žemė, kuriai priskirtas gyvenamosios paskirties konservacinio prioriteto atnaujinamojo (renovacinio) tvarkymo reglamentas (GKb), pagal kurį:

- Vykdomi renovavimo, dalinio restauravimo ir rekonstravimo darbai - užtikrinamas tradicinės architektūros išsaugojimas imitacijomis su nedidele kopijų (kartais ir inovacijų) priemaiša;
- Neleidžiama keisti bendro gyvenvietės vaizdo ir tradicinio vizualinio jos ryšio su aplinka;
- Nekeičiamas esamas užstatymo pobūdis (tiek statant naujus, tiek rekonstruojant senus pastatus), taip pat būtina išlaikoma neužstatyta artima erdvė aplink gyvenvietes, orientuojamasi į mažaaukščius (paprastai vieno aukšto), su dvišlaičiu stogu, stačiakampio formos pastatus, imituojančius arba kopijuojančius tradicinę regiono architektūrą;
- Išsaugomi gyvenvietės želdiniai, ypač ne vaismedžiai;
- Visomis galimomis priemonėmis (perdažant, formuojant želdinius ir panašiai) mažinamas neigiamas vizualinis šiuo metu tokiose gyvenvietėse atsiradusių kosmopolitinės architektūros pastatų poveikis.

Taip pat plečiant Kaltanėnų miestelį nustatyta jo neplėsti į šiaurę – į teritoriją tarp Žeimenos ežero ir Žeimenos upės ištakų bei į Ožkinių kaimo pusę, tam skirti teritoriją į pietvakarius – į Kuklių kaimo pusę.

▪ Aukštaitijos nacionalinio parko apsaugos reglamentas

Šiame reglamente nustatyti reikalavimai veiklai visose funkcinio prioriteto zonose:

- Projektuojant lengvųjų automobilių ir autobusų stovėjimo aikštes, didesnes kaip 500 m² ploto, turi būti numatytos želdinių juostos, skaidančios aikštes mažesnėmis dalimis;
- Aukštaitijos nacionalinio parko miškuose, išskyrus rekreacinių zonų miškus, formuojama tik minimali rekreacinė infrastruktūra: įrengiami pažintiniai (pėsčiųjų, dviračių, žirginio turizmo) takai, apžvalgos aikštelės (regyklos), išsaugant natūralią gamtinę aplinką.
- Aukštaitijos nacionaliniame parke esančiose sodybose, išskyrus gyvenamąsias zonas, įvertinant kraštovaizdžio bei gamtos ir kultūros paveldo apsaugos reikalavimus, statomi ir rekonstruojami gyvenamieji namai bei jų priklausiniai, laikantis statybos techninių reglamentų ir šių sąlygų:
 - viename žemės sklype galima formuoti tik vieną sodybą (namų valdą) su vienu gyvenamuoju namu ir priklausiniais. Neleidžiama statyti sublokuotų gyvenamųjų namų, išskyrus gyvenamąsias zonas;
 - nauji gyvenamieji namai statomi ne aukštesni kaip 9 m. Gyvenamųjų namų priklausiniai – ne aukštesni kaip 8 m, išskyrus daržines, kurių aukštis – 9 m (aukštis skaičiuojamas nuo pastato užstatomo žemės paviršiaus ploto nuolydžio vidurkio iki stogo kraigo);
 - pastatų statybai ir apdailai naudojamos tradicinės statybinės ir apdailos medžiagos: medis, akmuo, tinkas ir kt.;
 - stogų dangoms rekomenduojamos spalvos: pilka, ruda, žalia ir jų atspalviai.
- Mažųjų kraštovaizdžio architektūros statinių įrengimas turi atitikti šiuos reikalavimus:
 - tvorų pobūdis, dydžiai ir medžiagos numatomos atsižvelgiant į kraštovaizdžio tvarkymo zonos, kurioje yra planuojama teritorija, reikalavimus bei aptveriamų pastatų stilių. Paveldo objektams aptverti nustatomos specialios sąlygos, naudojamos autentiškos arba imituojančios autentiškas medžiagas ir formas;
 - tvoros tveriamos ažūrinės, be cokolių, iki 1,5 m aukščio;

- neleidžiama užtvirti rekreacinių teritorijų – paežerių, paupių, apžvalgos aikštelių ir pravažiavimų bei praėjimų į juos, pažintinių takų ir kelių, saugomų atvirų kraštovaizdžio erdvių, užstatyti ar kitaip riboti Aukštaitijos nacionalinio parko lankymą;
- neleidžiama aptverti miškų, išskyrus atvejus, kai būtina apsaugoti ir atkurti pažeistus medynus, kitus gamtos išteklius;
- vandens telkinių, išskyrus esančių rezervatuose, pakrantėse įrengiami mediniai lieptai ir tilteliai, ne ilgesni kaip 2 m už meldais užaugusią pakrantę, bet visais atvejais ne ilgesni kaip 15 m ir ne didesni kaip 30 m² ploto;
- užrašai reklamos skyduose, stenduose, nuorodose rašomi valstybine kalba. Kitomis kalbomis reklama gali būti skelbiama tik suderinus su Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija;
- draudžiama informacijos ir reklamos skydus, stendus kabinti ar kitaip tvirtinti ant medžių, gamtos ir kultūros paveldo objektų, įrengti juos paminklų vizualinės apsaugos zonose nesuderinus su nacionalinio parko direkcija.
- Buvusių žemės ūkio įmonių pastatus ir buvusius karinės paskirties statinius, ypač esančius draustinuose, ekologinės apsaugos bei rekreacinio prioriteto zonose, prie pažintinių takų, regyklų bei lankomų objektų, gyvenviečių vizualinėje aplinkoje, rekomenduojama griauti arba perstatyti į atitinkančius nacionalinio parko steigimo tikslus bei architektūrinius reikalavimus pastatus, reikalingus visuomenės poreikiams.
- Renginiams organizuoti tam tikslui skirtose vietose, numatytoje specialiuose planuose, gali būti įrengiami statiniai, lengvai išardomi ir kilnojami sezoniniai statiniai (paviljonai, palapinės), vasaros teatrai, estrados, atviros šokių aikštelės.
- Draudžiama elingų ir valčių pastogių statyba.

Taip pat nustatyta, kad gyvenamosios paskirties teritorijose visuose miesteliuose gali būti įrengiami šiuolaikinę technikos lygį atitinkantys inžineriniai tinklai, gerinama kelių, gatvių, aikščių bei kiemų paviršiaus danga. Prioritetas teikiamas inžinerinei įrangai, kuo mažiau keičiančiai tradicinį miestelio vaizdą bei esamą kraštovaizdžio pobūdį.

▪ Detalieji planai ir žemėtvarkos projektai

Rengiant specialųjį planą taip pat buvo išanalizuoti ir įvertinti detaliųjų planų bei žemėtvarkos projektų sprendiniai.

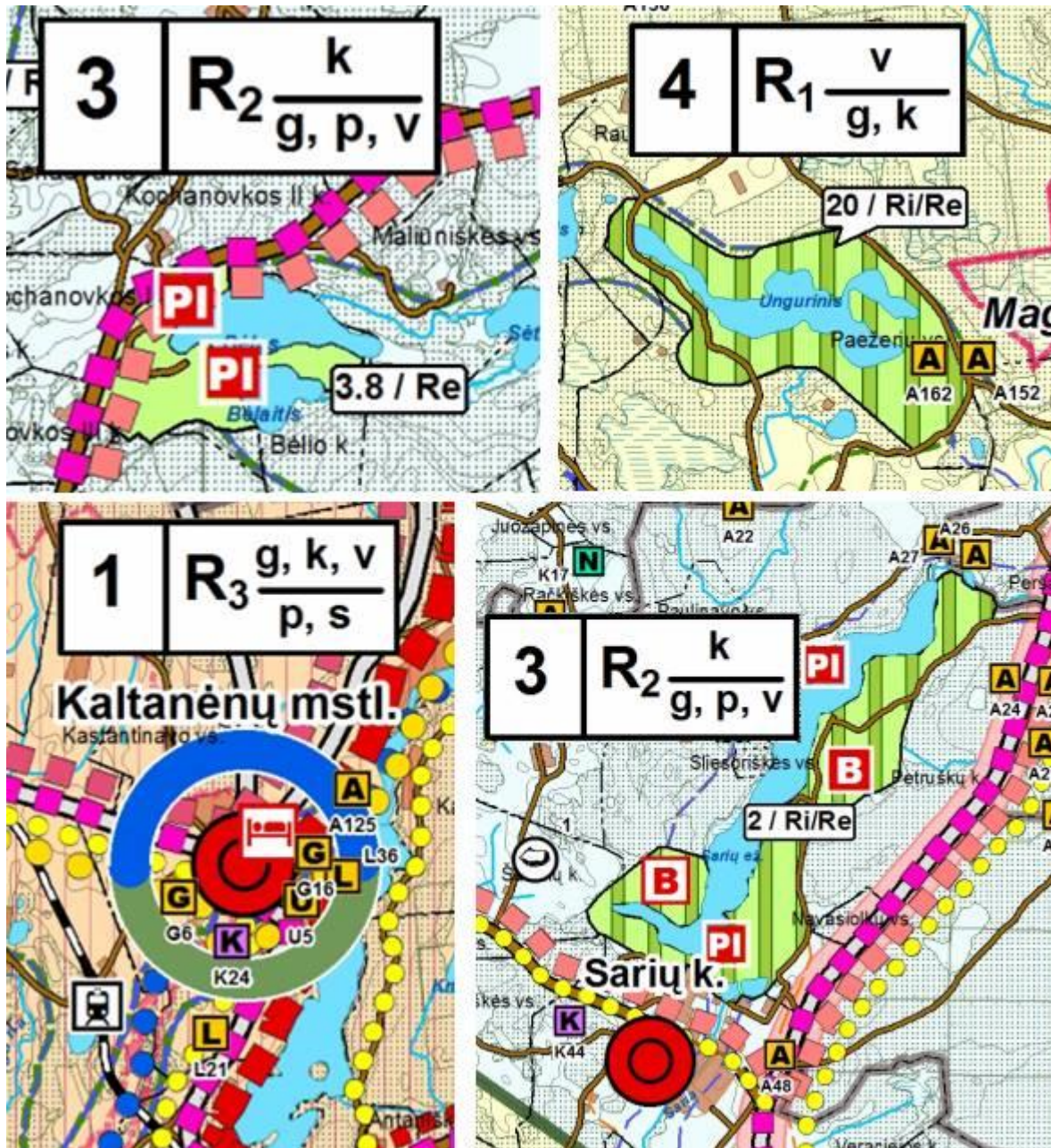
Apibendrinimas. Išanalizavus turizmo, teritorijų planavimo, strateginius dokumentus, susijusius su analizuojamomis teritorijomis prie Bėlio, Sarių, Ungurinio ežerų ir Žeimenos upės bei jų gretimybių teritorijas, galima daryti išvadą, kad šie objektai turi didelį turistinį potencialą. Jiems skiriama daug dėmesio įvairiuose planavimo dokumentuose.

Analizuojamos teritorijos įvairaus lygmens dokumentuose patenka į rekreacinės paskirties teritorijas ir jose siūloma plėtoti įvairių rūšių rekreaciją (pramoginę, kultūrinę ir kt.), taip pat plėsti, modernizuoti rekreacijos infrastruktūrą (poilsio namus, stovyklavietes, teikti įvairias turizmo paslaugas, įrengti reikiamą smulkiąją infrastruktūrą: pėsčiųjų, dviračių takus, žaidimų, vaikų aikšteles ir pan. Visai tai įrengiant reiktų kiek galima daugiau išsaugoti natūralų kraštovaizdį, kuo mažiau pažeisti šių teritorijų ekologinę ir bioekologinę būseną. Ypač svarbu viską įvertinti aplinkosauginiu aspektu planuojant šių teritorijų užstatymą.

Vertinant šias teritorijas finansavimo požiūriu, didžiausias prioritetas visuose aukštesnio lygmens planuose skirtas teritorijai prie Žeimenos upės, vidutinis – teritorijoms prie Bėlio ir Sarių ežero, mažiausias – teritorijai prie Ungurinio ežero. Infrastruktūros atžvilgiu, daugiausiai išvystyta ir siūloma toliau vystyti yra teritorija prie Žeimenos upės ir Sarių ežero, kiek mažiau teritorija prie Bėlio ežero. Ungurinis šiuo aspektu beveik neišvystytas – nėra pliažų, šalia praeinančių autoturizmo ar dviračių trasų ir pan. Taigi, patraukliausios teritorijos rekreacijos ir turizmo vystymui yra teritorijos prie Žeimenos upės ir Sarių ežero. Po to seka Bėlio ir Ungurinio ežerų teritorijos.

3. Švenčionių rajono teritorijos bendrojo plano sprendiniai bei planuojamų teritorijų ribos

3.1. Švenčionių rajono teritorijos bendrojo plano sprendiniai

3.1 pav. Teritorijos prie Ungurinio, Sarių ir Bėlio ežerų bei Žeimenos upės. Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano (brėž. Nr. 3 „Gamtos ir kultūros paveldo teritorijos bei rekreacijos ir turizmo plėtojimas“)

Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrame plane išskirtos rekreacinio funkcinio prioriteto zonos, kurios yra suskirstytos pagal numatomą rekreacijos pobūdį ir rekreacinės aplinkos formavimo ypatumus:

1. Intensyvaus pritaikymo zona Ri, kurioje:
 - galima kempingų, turizmo centrų, poilsio namų, sportinės ir pramoginės rekreacijos kompleksų ar kitų stacionarių rekreacinių statinių statyba;

- kuriama intensyviai lankymui pritaikyta aplinka, rekreacinė inžinerinė infrastruktūra;
 - gali būti keičiamas gamtinės aplinkos pobūdis rekreaciniais interesais;
 - išsaugomi esami miškai ir kiti želdynai.
2. Ekstensyvaus pritaikymo zona **Re**, kurioje:
- draudžiama statyti poilsio pastatus, išskyrus kaimo turizmo sodybų įrengimą esamose ar atkuriamose sodybose;
 - leidžiama įrengti poilsiavietes, turistines stovyklavietes (be stacionarių pastatų), sustojimo aikštes ir pliažus (maudykles);
 - leidžiama formuoti tik minimalią rekreacinę infrastruktūrą, išsaugant gamtinę aplinką, natūralų kraštovaizdį;
 - esami miškai ir kiti želdynai išsaugomi, prioritetas teikiamas naujų želdynų formavimui, rekreacinių miškų kūrimui ir formavimui.
3. Mišraus – ekstensyvaus ir intensyvaus pritaikymo zona **Ri/Re**, kurioje rekreacinio funkcinio prioriteto zonose taikomi Ri ir Re reglamentai.

Teritorija prie Bėlio ežero patenka į rekreacinio funkcinio prioriteto ekstensyvaus (Re) pritaikymo zoną, o teritorijos prie Ungurinio ir Sarių ežerų mišraus – ekstensyvaus ir intensyvaus pritaikymo (Ri/Re) zoną, kurioje taikomi abiejų kitų zonų reglamentai. Pagal bendrąjį planą, teritorijoje prie Žeimenos upės reikia vadovautis reglamentais, nustatytais Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo schemoje (planuojama teritorija patenka į gyvenamosios paskirties apsauginio prioriteto sugriežtinto geoekologinio tvarkymo gyvenvietes).

3.2. Specialiojo plano ribų tikslinimas

Specialiuoju planu analizuojamų teritorijų ribos nustatytos pagal Švenčionių rajono teritorijos bendrojo plano sprendiniuose nustatytas rekreacinio funkcinio prioriteto teritorijas (žr. 3.1 pav.). Bendrasis planas parengtas masteliu 1:50000, o šis specialusis planas rengiamas masteliais 1:2000 (teritorijos prie Bėlio ežero ir Žeimenos upės) ir 1:5000 (teritorijos prie Sarių ir Ungurinio ežerų). Norint tiksliau įvertinti ir pavaizduoti planuojamų teritorijų ribas, jos buvo tikslinamos pagal teritorijoje ir jos gretimybėse esančių sklypų ribas ir fizinius objektus (saugomas teritorijas).

4. Planuojamoje teritorijoje galiojantys gamtinių išteklių ir kultūros paveldo objektų tvarkymo, apsaugos, naudojimo ir kiti režimai

Planuojamai teritorijai galioja:

- Rekreacinių teritorijų naudojimo, planavimo ir apsaugos nuostatai;
- Nekilnojamų kultūros vertybių naudojimo sąlygos;
- Principinės paviršinių vandens telkinių naudojimo sąlygos;
- Vandens telkinių apsaugos juostų ir zonų nuostatai;
- Miškų atkūrimo, apsaugos ir naudojimo tvarka;
- TP dokumentuose nustatyta žemės naudojimo paskirtis.

Rekreacinės teritorijos

„Specialiuose žemės ir miško naudojimo sąlygose“, patvirtintose LR Vyriausybės 2010–08–12 nutarimu Nr. 1150, bei „Rekreacinių teritorijų naudojimo, planavimo ir apsaugos nuostatuose“, patvirtintose Aplinkos ministro 2010-03-05 įsakymu Nr. D1-180, rekreacinėse teritorijose, nepažeidžiant jų apsaugos bei naudojimo reglamentų ir režimų, teisės aktuose nustatytų aplinkosauginių reikalavimų, galima:

- laisvai važinėti automobiliais ir kitomis motorizuotomis ir nemotorizuotomis priemonėmis bendrojo naudojimo keliais, jungiančiais rekreacinės infrastruktūros objektus, statyti autotransporto priemones tam tikslui įrengtose vietose ir kelių kelkraštyje, jeigu tai netrukdo saugiam eismui, nėra ribojančių kelio ženklų, nedaroma žala aplinkai;
- keliauti pėsčiomis;
- rinkti miškuose vaistažoles, riešutauti, uogauti ir grybauti;
- maudytis visuose paviršinio vandens telkiniuose, prieiti prie šių telkinių pakrantės juostomis, taip pat kitaip naudotis privačiais vandens telkiniais servitutų nustatyta tvarka;
- plaukioti plaukiojimo priemonėmis be vidaus degimo ir elektros variklių pratakiose paviršinio vandens telkiniuose;
- žvejoti paviršinio vandens telkiniuose.

Rekreacinėse teritorijose draudžiama:

- kelti pavojų poilsiautojų saugumui, trukdyti lankyti rekreacijai naudojamą teritorijas bei objektus, trukdyti ilsėtis poilsiui skirtose vietose;
- teršti aplinką, žaloti ar naikinti rekreacinę infrastruktūrą, kirsti ar kitaip naikinti želdinius, sodinti želdinius, užstosiančius istorinę, kultūrinę bei estetinę vertę turinčias teritorijas;
- užtvirti, perkasti ar kitaip naikinti turistines trasas ir takus, kelius, vedančius prie rekreacinių miškų ir vandens telkinių, plažų (paplūdimių), lankytinų gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų bei objektų, apžvalgos aikštelių, poilsiaviečių, kitų rekreacinės infrastruktūros objektų;
- naudoti miško parkus, parkus ir skverus kitaip, negu numatyta patvirtintuose jų naudojimo nuostatuose;
- statyti pastatus ir įrenginius, nesusijusius su rekreacija, taip pat rekreacijai skirtus pastatus ir įrenginius, jeigu jie neatitinka rekreacinių teritorijų normatyvų bei teisinių nuostatų (atstumas nuo vandens, aukštis, kultūros paveldo naudojimas turizmo reikmėms), išskyrus statybą esamose namų valdose;
- statyti rekreacinių teritorijų apsaugos zonose statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, ir sodinti želdinius, užstojančius istorinę, kultūrinę bei estetinę vertę turinčias panoramas.

Nekilnojamos kultūros vertybės

„Nekilnojamo kultūros paveldo apsaugos įstatyme“ (Žin., 2008, Nr. 59-2203) nustatyti nekilnojamų kultūros paveldo vertybių saugojimo režimai ir apsaugos zonos. Nekilnojamų kultūros paveldo vertybių saugojimo režimai:

- a) Rezervinis. Šis režimas taikomas tiems kultūros paveldo objektams, kuriuos tikslinga išsaugoti, kad ateityje būtų galima juos ištirti panaudojant didesnes mokslo galimybes. Šiuose objektuose draudžiama mokslinius duomenis galinti sunaikinti veikla – ardomieji tyrimai, tvarkybos darbai, ūkinė veikla. Objektų, kuriems taikomas rezervinis režimas, sąrašą tvirtina kultūros ministras;
- b) Autentiškos paskirties. Šis režimas nustatomas tiems kultūros paveldo objektams, kurių naudojimas pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu būdu užtikrintų jų priežiūrą ir geriau nei kitoks naudojimas atskleistų saugomo objekto vertingąsias savybes;
- c) Tausojamo naudojimo. Šis režimas nustatomas tiems kultūros paveldo objektams, kuriems išsaugoti tikslinga parinkti tokį naudojimo būdą ir pritaikymą, kad mažiausiai būtų sužalotos objekto vertingosios savybės, o valdytojas būtų suinteresuotas jį prižiūrėti;
- d) Konservacinis. Šis režimas taikomas sklypams ar jų dalims, kurie yra daiktinės teisės objektai kai naudojimo tikslas yra išsaugoti tokio sklypo ar daikto vertingąsias savybes, naudojant arba pritaikant naudoti juos pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu, jam artimu ar tikslingai parinktu būdu (paskirtimi), kuris užtikrintų tinkamą priežiūrą ir atskleistų vertingąsias savybes.

Kultūros paveldo objektams ir teritorijoms autentiškos paskirties ar tausojamo naudojimo režimą nustato institucija, paskelbusi objektą saugomu. Tokiems objektams konservacinė (saugojimo) paskirtis gali būti nustatoma ne kaip pagrindinė, o kaip papildoma.

Taip pat saugomam objektui ar vietai nustatoma žmogaus veiklos neigiamą poveikį švelninanti tarpinė apsaugos zona. Ši zona gali turėti vieną arba abu šiuos skirtingo apsaugos ir naudojimo režimo pozonius:

- 1) Apsaugos nuo fizinio poveikio pozonį (kultūros vertybės teritoriją) – už kultūros paveldo objekto teritorijos esantys žemės sklypai ar jų dalys su ten esančiais kitais nekilnojamaisiais daiktais, taip pat miško ir vandens plotai, kuriems taikomi šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimai, draudžiantys šiame pozonyje veiklą, galinčią fiziškai pakenkti kultūros paveldo objekto vertingosioms savybėms.

Taigi, šiame pozonyje draudžiama:

- atlikti darbus, deformuojančius gruntą ir sukeliančius jo vibraciją;
- laikyti aktyvias chemines, lengvai užsidegančias bei sprogstamąsias medžiagas;
- statyti statinius, kurie nėra skirti nekilnojamosioms kultūros vertybėms apsaugoti ir šių vertybių naudojimui garantuoti;
- atlikti kitokius darbus, galinčius pakenkti nekilnojamosioms kultūros vertybėms ar jų teritorijoms.

- 2) Vizualinės apsaugos pozonį (kultūros vertybės apsaugos zoną) – už kultūros paveldo objekto teritorijos ar apsaugos nuo fizinio poveikio pozonio esantys žemės sklypai ar jų dalys su ten esančiais kitais nekilnojamaisiais daiktais, kuriems taikomi šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimai, draudžiantys šiame pozonyje veiklą, galinčią trukdyti apžvelgti kultūros paveldo objektą. Šiame pozonyje draudžiama statyti statinius, jeigu jie blogina paveldo objektų eksponavimo sąlygas, didina teritorijos vizualią (regimąją) taršą t.y. gali pakenkti nekilnojamųjų kultūros vertybių kraštovaizdžiui ar optimaliai jų apžvalgai

Nekilnojamųjų kultūros vertybių prieš avariniam, remonto ar pritaikymo darbams bei šiems darbams jų teritorijoje atlikti reikalingas Kultūros vertybių apsaugos departamento leidimas.

Nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijose ir apsaugos zonose numatomų atlikti žemės ir statybos darbų projektai turi būti suderinti su Kultūros vertybių apsaugos departamentu.

Švenčionių rajono savivaldybės nekilnojamo kultūros paveldo objektai nurodyti Švenčionių rajono kultūros paveldo plane – kultūros paveldo tinklų schemeje, kuri patvirtinta 2008 m. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos sprendimu.

Paviršiniai vandens telkiniai

„Specialiuose žemės ir miško naudojimo sąlygose“, patvirtintose LR Vyriausybės 2010–08–12 nutarimu Nr. 1150, vanduo gali būti naudojamas, jeigu:

- 1) naudojimas netrukdo pasiekti Vandens įstatymo pagrindu nustatytų vandensaugos tikslų;
- 2) yra numatytos priemonės, užtikrinančios, kad vanduo bus naudojamas racionaliai, vandens telkiniai bus tinkamai apsaugoti nuo užteršimo ir nebus pablogintos vandens ekosistemų gyvavimo sąlygos.

Paviršiniai vandens telkiniai rekreacijai ir sportui gali būti naudojami vadovaujantis Vandens įstatymo, Teritorijų planavimo įstatymo, Turizmo įstatymo bei Saugomų teritorijų įstatymo nustatytais reikalavimais. Maudyklų naudojimas ir maudyklų vandens kokybės rodikliai turi atitikti sveikatos apsaugos ministro nustatytų visuomenės sveikatos saugos reglamentų (higienos normų) reikalavimus.

Paviršinių vandens telkinių apsaugos juostos ir zonos

„Saugomų teritorijų įstatyme“ (Žin., 2010, Nr. 81-4229) bei „Specialiuose žemės ir miško naudojimo sąlygose“, patvirtintose LR Vyriausybės 2010–08–12 nutarimu Nr. 1150, nurodomi veiklos apribojimai paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose ir pakrančių apsaugos juostose.

Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama:

- statyti pramonės įmones, cechus, nuodingųjų chemikalų, trąšų sandėlius bei aikšteles, pavojingų atliekų surinkimo punktus, naftos produktų sandėlius, degalines, mechanines remonto dirbtuves bei technikos aikšteles, taip pat kitus objektus, galinčius turėti neigiamos įtakos gamtinei aplinkai, nesuderinus šio klausimo su Aplinkos ministerija;
- steigti kapines;
- užkasti kritusius gyvulius bei šiukšles, įrengti sąvartynus;
- plynai kirsti medžius ir krūmus šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 10 laipsnių, išskyrus piliakalnių šlaitus, tvarkomus pagal projektus;
- statyti naujus gyvenamuosius namus, vasarnamius, ūkininko ūkio ir kitus pastatus už miestų, miestelių ir kaimų ribų arčiau kaip:
 - 100 metrų iki vandens telkinio kranto linijos arba 50 metrų - nuo terasos šlaito briaunos (bet visais atvejais - potvynio metu neužliejamoje teritorijoje). Esamose sodybose mažesniu atstumu gali būti statomas ir rekonstruojamas gyvenamasis namas bei jo priklausiniai (tvartas, garažas, lauko virtuvė, klėtis, daržinė, malkinė, asmeninio naudojimo pirtis, kurios bendrasis plotas ne didesnis kaip 25 kv. metrai, ir kt.), kai projektuose numatomos neigiamo poveikio aplinkai išvengimo priemonės, suderintos su Aplinkos ministerija. Nurodytuosius pastatus taip pat draudžiama statyti vandens telkinių šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 10 laipsnių;
 - 50 metrų nuo kranto šlaito viršutinės briaunos, kai vandens telkiniams - sureguliuotoms upėms ir kanalams, kurių baseino plotas mažesnis kaip 10 kv. kilometrų, ir ežerams bei tvenkiniams, kurių plotas mažesnis kaip 0,5 hektaro - nustatytos tik pakrantės apsaugos juostos.

Pakrantės apsaugos juostoje draudžiama:

- statyti statinius (išskyrus hidrotechninius, vandens paėmimo ir išleidimo į vandens telkinius įrenginius, vandenvietes, paplūdimių įrangą: tiltus, prieplaukas, rekreacinėse zonose – paplūdimių įrangą, jachtų ir valčių elingus);
- tverti tvoras;
- tiesti kelius;
- naudoti trąšas, pesticidus ir kitus chemikalus;
- dirbti žemę, ardyti velėnas (išskyrus kultūrinių pievų atsėjimą, suderinus šį darbą su aplinkos apsaugos tarnybomis), arčiau kaip 2 m nuo kranto ganyti gyvulius;
- įrengti poilsiavietes (išskyrus paplūdimius), statyti autotransporto priemones, kūrenti laužus;
- ne miškų ūkio paskirties žemėje kirsti saugotinus medžius ir krūmus;
- vykdyti pagrindinius plynus miško kirtimus, naikinti miško paklotę;
- statyti autotransporto priemones arčiau kaip 25 m nuo vandens telkinio kranto.

Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo principus bei pločius reglamentuoja 2001 m. lapkričio 7 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. 540 patvirtintos „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo taisyklės“. Ungurinio, Sarių, Bėlio ir Žeimenos vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos nenustatytos, tačiau planuojamos nustatyti ateityje.

Miškai

„Miškų įstatyme“ (Žin., 2010, Nr. 145-743) pagal ūkininkavimo tikslus, ūkininkavimo režimą ir pagrindinę funkcinę paskirtį miškai skirstomi į grupes:

I grupė – rezervatiniai miškai. Tai valstybinių rezervatų, valstybinių parkų bei biosferos monitoringo teritorijose esančių rezervatų ir rezervatinių apyubių miškai. Ūkininkavimo tikslas – palikti miškus natūraliai augti. Miško kirtimai, išskyrus Saugomų teritorijų įstatyme ir rezervatų nuostatuose numatytus atvejus, neatliekami.

II grupė – specialios paskirties miškai. Joje skiriami:

1) A – ekosistemų apsaugos miškai. Kraštovaizdžio, telmologinių, pedologinių, botaninių, miško genetinių, zoologinių, botaninių-zoologinių draustinių ir šių rūšių draustinių, esančių valstybiniuose parkuose bei biosferos monitoringo teritorijose, miškai, saugomų gamtos išteklių sklypų, priešeroziniai ir kiti miškai. Ūkininkavimo tikslas – išsaugoti arba atkurti miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus. Stichinių arba biotinių veiksnių sudarkyti, blogos sanitarinės būklės medynai kertami neplynais arba plynais sanitariniais kirtimais. Gamtinę brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplynais kirtimais.

2) B – rekreaciniai miškai. Tai miško parkai, miestų miškai, valstybinių parkų rekreacinių zonų miškai, rekreaciniai miško sklypai ir kiti poilsiui skirti miškai. Ūkininkavimo tikslas – formuoti ir išsaugoti rekreacinę miško aplinką. Blogos sanitarinės būklės, sudarkyti stichinių arba biotinių veiksnių medynai kertami neplynais arba plynais sanitariniais kirtimais. Gamtinę brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplynais kirtimais. Leidžiami visų rūšių ugdymo, sanitariniai ir kraštovaizdžio formavimo kirtimai. Kertama ne poilsavimo sezono metu, išskyrus stichinių arba biotinių veiksnių sudarkytus medynus. Šių miškų paskirtis – tenkinti visuomenės rekreacines reikmes, sudaryti sąlygas palankias poilsiui, turizmui, sportui, kultūrinei ir kitai veiklai gamtoje. Bendrajame plane siūloma šių miškų plotus palei vandens telkinius ir projektuojamose rekreacinio naudojimo teritorijose, miestų miestelių fizinės plėtros teritorijose.

III grupė – apsauginiai miškai. Tai geologinių, geomorfologinių, hidrografinių, kultūrinių draustinių, šių rūšių draustinių, esančių valstybiniuose parkuose bei biosferos monitoringo teritorijose, miškai, apsaugos zonų ir kiti miškai. Ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas. Leidžiami neplyni ir nedidelio ploto (iki 5 hektarų) plyni, ugdymo bei sanitariniai kirtimai.

IV grupė – ūkiniai miškai. Tai visi kiti miškai, nepriskirti I–III miškų grupėms. Ūkininkavimo tikslas – laikantis aplinkosaugos reikalavimų, formuoti produktyvius medynus, nepertraukiamai tiekti medieną. Leidžiami visi kirtimai. Plynų kirtimų biržės negali būti didesnės kaip 8 hektarų, išskyrus plynus sanitarinius kirtimus.

II, III ir IV grupių miškuose plynų sanitarinių kirtimų plotas neribojamas. Pagrindiniai plyni kirtimai draudžiami nacionaliniuose parkuose esančiuose III ir IV grupių miškuose, išskyrus pelkinius ir užpelkėjusių augaviečių medynus ir blogos sanitarinės būklės medynus, kurių būklės negalima pagerinti neplynais kirtimais.

Privačių miškų savininkai II B, III ir IV miškų grupių miškuose gali įrengti poilsio aikšteles su miško baldais, rekreacinius ir pažintinius takus, atlikti kraštovaizdžio formavimo kirtimus ir kitas priemones, numatytas miškotvarkos projektuose

Miško valdytojai, savininkai ir naudotojai privalo saugoti miškus nuo gaisrų, kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių, laiku ir tinkamai atkurti iškirstą mišką, mišką naudoti tokiais būdais, kurie padėtų mažinti neigiamą poveikį aplinkai, racionaliai ūkininkauti miško žemėje (miške), palaikyti dirvožemio našumą, saugoti biologinę įvairovę, laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų

reikalavimų. Miško naudotojai privalo sutvarkyti naudojant mišką sudarkytus miško plotus taip, kad jie tiktų naudoti pagal paskirtį, tausoti miško kelius, sausinimo sistemas ir kitus technologinius įrenginius, nepažeisti miško valdytojų, savininkų ir kitų naudotojų teisių bei teisėtų interesų.

Miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis. Miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis tik išimtiniais atvejais, Vyriausybės nustatyta tvarka derinant valstybės, miško savininko ir visuomenės interesus. Miško išskirtimas technologinėms ir gamybinėms miško ūkio reikmėms (daigynams įrengti, miško ūkiniams keliams tiesti, priešgaisrinėms juostoms, technologiniams proskiebiams, poilsio aikštelėms ir medienos sandėliams įrengti, nustatyta tvarka žvyru bei smėliui kasti ūkio reikmėms ir kt.) **nėra miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis.**

TP dokumentuose nustatyta žemės naudojimo paskirtis

Galiojančiame Švenčionių rajono teritorijos bendrajame plane (toliau BPL) priskiriami atskiroms teritorijoms tam tikri reglamentai.

Teritorija prie Bėlio ežero patenka į rekreacinio prioriteto zoną institucinėse saugomose teritorijose. Šiai teritorijai priskirti šie reglamentai:

- Ekstensyvaus pritaikymo rekreaciniai miškai (miško parkai);
- Ekstensyvaus pritaikymo rekreacinės agrarinės teritorijos;
- Ekstensyvaus tvarkymo rekreaciniai miesteliai, kaimai ar jų dalys;
- Urbanizuojamos rekreacinės aplinkos;
- Subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos.

Remiantis BPL, rekreacinio prioriteto zonos institucinėse saugomose teritorijose pagrindinės funkcijos – vertingų gamtinių kompleksų ir objektų apsauga ir tausojantis naudojimas. Joje numatomas statybų ribojimas bei atitinkamas tvarkymo režimas pagal specialiojo (gamtosauginio) planavimo dokumentus bei kitus ūkinę veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

Teritorija prie Sarių ežero patenka į miškų ūkio ir kitos paskirties žemes (rekreacines teritorijas), kurioms nustatyti šie reglamentai:

- Ekstensyvaus pritaikymo rekreacinio funkcinio prioriteto zonos;
- Intensyvaus pritaikymo rekreacinio funkcinio prioriteto zonos;
- Vyrauja rekreacinių miškų sklypai;
- Žemės ūkio veikla teritorijose su patenkinamos ūkinės vertės dirvožemiais;
- Gamtinio karkaso teritorijose;
- Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir didinimas migraciniuose koridoriuose;
- Natūralumą atkuriančių kraštovaizdžio elementų grąžinimas ir gausinimas migraciniuose koridoriuose;
- Esamo kraštovaizdžio natūralumo išlaikymas ir saugojimas geosistemų vidinio stabilizavimo arealuose;
- Krašto apsaugos teritorija, skirta specialiems krašto apsaugos tikslams.

Kadangi šiai teritorijai priskirtos ekstensyvaus ir intensyvaus pritaikymo rekreacinio funkcinio prioriteto zonos, tai jose galima taikyti abiejų šių zonų nustatymus, tačiau BPL pabrėžiama, kad kur ir kokiose teritorijose taikyti tam tikrus šių zonų reglamentus, nustatoma detaliais arba specialiaisiais planais. Remiantis BPL, rekomenduojamas vertingų gamtinių kompleksų ir objektų išsaugojimas ribojant statybas bei nustatant atitinkamus tvarkymo režimus. Gamtinio karkaso teritorijose vykdomas tausojantis urbanistinis vystymas, užtikrinantis kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, derinant ekologinius, kultūrinius ir estetinius kraštovaizdžio formavimo reikalavimus.

Teritorija prie Ungurinio ežero patenka į miškų ūkio ir kitos paskirties žemes (rekreacines teritorijas). Šiai teritorijai nustatyti reglamentai:

- Ekstensyvaus pritaikymo rekreacinio funkcinio prioriteto zonos;
- Intensyvaus pritaikymo rekreacinio funkcinio prioriteto zonos;
- Vyrauja rekreacinių miškų sklypai;
- Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir didinimas migraciniuose koridoriuose.

Šioje teritorijoje, taip pat kaip ir prie Sarių ežero, taikytini abiejų: ekstensyvaus ir intensyvaus pritaikymo rekreacinio funkcinio prioriteto reglamentai juos tiksliau nustatant specialiais ir detaliaisiais planais. Rekreaciniuose miškuose rekomenduojamas kraštovaizdžio formavimas derinant aplinkosauginius, ekologinius ir estetinius aspektus.

Teritorija prie Žeimenos upės patenka į Aukštaitijos nacionalinį parką, todėl vadovaujamosi Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos reglamentais (žr. skyrelį Nr. 2):

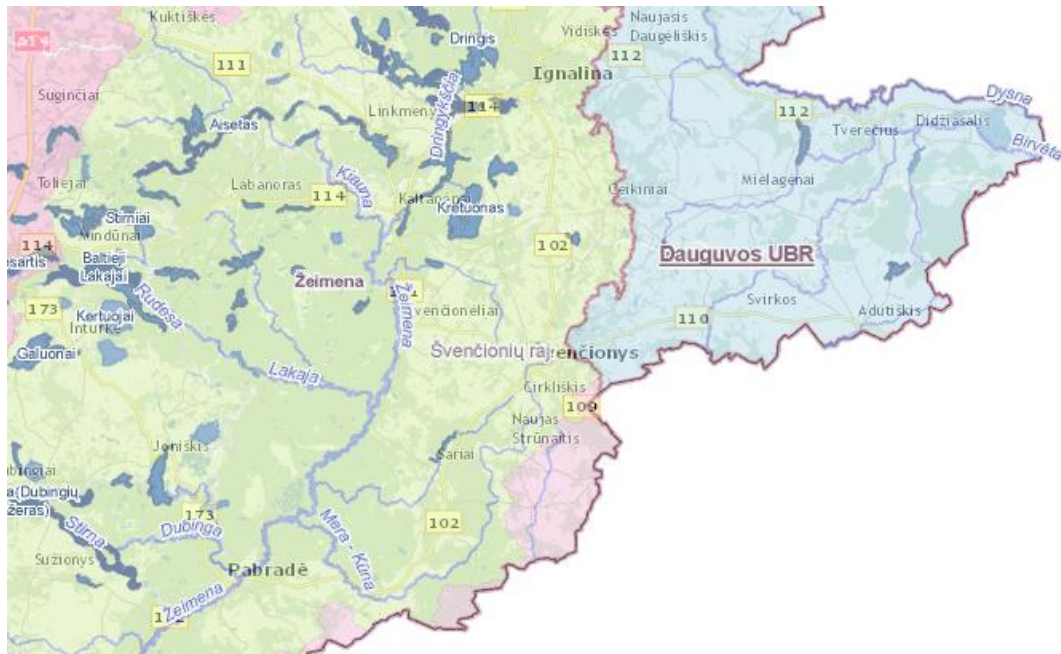
- Gyvenamosios paskirties apsauginio prioriteto sugriežtinto geoekologinio tvarkymo gyvenvietė;
- Žemės ūkio paskirties specializuoto apsauginio ūkininkavimo agrarinė teritorija;
- Gyvenamosios paskirties konservacinio prioriteto atnaujinamojo (renovacinio) tvarkymo gyvenvietė.
- Vyrauja rekreacinių miškų sklypai;
- Gamtinio karkaso teritorijose;
- Esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir didinimas migraciniuose koridoriuose.

Šiai teritorijai ir šalia esančiam Kaltanėnų miesteliui siūloma vykdyti priemones, užtikrinančios tinkamą ekologinę gyvenviečių būklę, jos gerinimą, bendrą aplinkos geoekologinio stabilumo išsaugojimą ir palaikymą, saugoti ir plėsti šios gyvenvietės ir jos artimiausios aplinkos želdinius. Į pietus nuo planuojamos teritorijos rekomenduojama ir skatinama ekologinė žemdirbystė, o į šiaurę – leidžiami renovavimo, restauravimo ir rekonstravimo darbai užtikrinant tradicinės architektūros išsaugojimą, statant nekeičiamas užstatymo pobūdis: mažaaukščiai, dvišlaičio stogo ir stačiakampio formos pastatai.

5. Teritorijų pritaikomumas rekreacijai

5.1. Upės, ežerų vertinimas aplinkosauginiu aspektu

Analizuojamos teritorijos prie Ungurinio, Sarių ežerų bei Žeimenos upės (prie Kaltanėnų mstl.) patenka į Nemuno upių baseinų regiono Neries baseino Žeimenos pabaseinį, o teritorija prie Bėlio ežero į Dauguvos upių baseino regiono Dysnos baseiną.

5.1 pav. Dysnos ir Žeimenos upių baseinai.

Žeimenos upė teka smėlingąja lyguma, o jos intakų aukštupiai drenuoja Aukštaičių ir Švenčionių aukštumų pašlaitės. Žeimenos baseinas pasižymi itin dideliu ežerų skaičiumi: iš viso baseine yra 479 ežerai, didesni kaip 0,5 ha, jų suminis plotas sudaro 180 km² (ežeringumas 6,4 %). Tuo tarpu upių tinklo tankumas mažas – tik 0,47 km/km². Gamtinių sąlygų kompleksas palankus formuoti požeminiams vandenims: miškingumas 31 %, lengvos mechaninės sudėties grunta dengia 76 % baseino paviršiaus. Nors Žeimenos baseinas sudaro 11 % Neries baseino ploto, jis formuoja apie 25 % metinio nuotėkio. Remiantis Aplinkos apsaugos agentūra, Žeimena yra viena švariausių didesnių Lietuvos upių.

Upių tinklo tankumas Dysnos baseine palyginti retas (apie 0,9 km/km²). Baseine yra nemažai ežerų. Daugiausiai ežerų yra Dysnos intako Drūkšos drenuojamo Drūkšių ežero pabaseinyje: kartu su pačiu Drūkšių ežeru baseino ežeringumas yra net 15,5 %. Miškų išlikę nedaug (Dysnos baseino miškingumas 11,2 %). Šiame baseine vyrauja sunkios mechaninės sudėties grunta – moliai ir priemoliai dengia daugiau kaip 80 proc. baseino.

Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis analizuojamos Žeimenos upės (prie Kaltanėnų) ekologinė būklė yra labai gera, o Sarių ežero – gera, cheminė būklė abiejų teritorijų – taip pat gera. Ekologinės ir cheminės būklės duomenys apie Bėlio ir Ungurinio ežerus nėra pateikti (Sarių ežeras yra įtrauktas į Aplinkos apsaugos agentūros ekstensyvios priežiūros monitoringo vietų sąrašą).

Nei vienas iš analizuojamų teritorijų vandens telkinių nėra priskirtas jokiai rizikos grupei. Galima teigti, kad biologinių elementų (vandens organizmų bendrijų būklę nusakantys rodikliai), hidrologinių ir morfologinių elementų (žmogaus veiklos sukeltus pokyčius: pvz., upių vagų reguliavimas ar tiesinimas, pokyčiai dėl HE veiklos nusakantys rodikliai), cheminiai ir fizikiniai elementų (vandens kokybę nusakantys rodikliai) kiekis yra tinkamas ir nekenkia žmogui.

5.2. Upės, ežerų vertinimas rekreaciniu-turistiniu požiūriu

Šiuo specialiuoju planu analizuojamos teritorijos prie Bėlio, Ungurinio ir Sarių ežerų bei Žeimenos upės (prie Kaltanėnų mstl.) yra patrauklūs gamtiniai objektai turistams: šias teritorijas supa gražūs vietovaizdžiai, turtinga gamta, vandens telkiniai, tačiau nėra pilnai išvystyta rekreacinė-turistinė infrastruktūra bei nėra maksimaliai išnaudojamas šių teritorijų potencialas:

- Teritorijoje **prie Bėlio ežero** įrengti 2 pliažai (po vieną prie Bėlio ir Bėlaičio ežerų), o teritorijoje **prie Sarių ežero**, pietinėje ežero dalyje – 1 pliažas. Taip pat šioje teritorijoje prie **Sarių ežero** yra planuojamas pliažas šiaurės vakarinėje ežero dalyje. **Ungurinio ežeras** yra mėgstamas poilsiautojų, šiaurinėje ežero dalyje yra įregistruotas rekreacinės paskirties sklypas, tačiau nėra įrengtas nei viena maudymuisi skirta vieta šalia vandens telkinio, kuri turėtų pliažo (paplūdimio) statusą. Analizuojamuose ežeruose sezono metu kasmet vykdomi vandens kokybės tyrimai norint įvertinti atitikimą maudyklų keliamiems reikalavimams ir iki šiol buvo gauti teigiami rezultatai;
- Teritorijoje **prie Žeimenos upės**, Kaltanėnų miestelyje įrengti 2 baidarių, valčių ir kito sporto inventoriaus nuomos punktai. Teritorijose **prie Bėlio ir Ungurinio** nėra galimybės išsinuomoti sportinio inventoriaus, todėl turistams nėra suteikiamos galimybės užsiimti vandens sportu, nėra propaguojamos jokios vandens pramogos.
- **Prie Sarių ežero** įrengtos 2 bei planuojama dar 1 turistinė poilsio bazės, kuriose poilsiautojai turi galimybę apsistoti, įrengtos sporto ir vaikų žaidimų aikštelės. Kitose analizuojamose teritorijose prie ežerų ir upės sutvarkytų poilsio bazių nėra (**prie Ungurinio ežero** įrengti tik privatūs nameliai, kurie poilsiautojams nenuomojami), sezono metu turistams nesuteikiamos galimybės apsistoti, taip pat nepilnai sutvarkyta rekreacinė-turistinė infrastruktūra: pavėsinių, žaidimų aikštelių, suoliukų trūkumas;
- **Ungurinio ežeras** nuomojamas verslinei žūklei arba yra išduodami pavieniai leidimai žvejybos plotams.
- **Prie Sarių ežero** 2011 m. balandį numatoma pradėti rengti techninį projektą „Švenčionių rajono Sarių ežero paplūdimio infrastruktūros plėtros techninio darbo projekto rengimo ir projekto vykdymo priežiūra“, darbų pabaiga 2012 m. liepos mėn. (planuojama teritorija pažymėta brėžinyje „Esama būklė. Teritorija prie Sarių ežero“). Komplexo pavadinimas – Sarių ežero paplūdimio pritaikymas aktyviam poilsiui, sportui ir kultūriniais renginiais, kaimo stadiono rekonstrukcija. Projekto apimtis:
 - parengti Sarių ežero paplūdimio sklypo planą 3,7993 ha, numatant privažiavimų iki paplūdimio asfaltavimą - 200 m;
 - automobilių, autobusų ir dviračių stovėjimo aikštelių įrengimą 300 m²;
 - pėsčiųjų takų paplūdimyje (600 m²) ir iki paplūdimio įrengimą - 200 m;
 - trijų lieptų metalinių konstrukcijų pakeitimą;
 - lieptų (su 2 pakylomis šuoliams), valčių švartavimui, pliažo įrengimą -11 arų;
 - krepšinio - 1 vnt., tinklinio - 2 vnt., futbolo aikšteles - 1 vnt. su sintetine danga įrengimą;
 - įrengti suolus prie aikštelių - 40 vietų, lauko stalus (6 vnt.) su suolais (12 vnt.), vaikų žaidimo aikštelės, vietas tualetams-2 vnt., persirengimo kabinas - 3 vnt., pavėsines 3 vnt., laužavietes - 6 vnt., šiukšliadėžes - 6 vnt., estradą (36 m²) su šokių aikštele su danga, suolus prie estrados - 80 vietų, vandens atrakcionus -3 vnt.;
 - atvesti elektros tinklus iki paplūdimio ir estrados, įrengti apšvietimą;
 - įrengti stendą (skelbimams);
 - numatyti tvoras su varteliais.

6. Turizmo išteklių analizė, teritorinis išsidėstymas ir galimybių vertinimas

Pagal Turizmo įstatymą turizmo išteklius sudaro rekreaciniai ištekliai ir specialaus (dalykinio) intereso objektai (pramogų centrai, konferencijų centrai, parodų centrai, muziejai, galerijos ir kiti turistinės traukos objektai). Rekreaciniams ištekliams priskiriama:

- 1) gamtos ištekliai (miškai, gyvenamųjų vietovių želdynai, vandens telkiniai ir jų pakrantės, tinkamos arba galimos pritaikyti žmonių poilsiui ir pramogoms, mineralinio vandens ir gydomojo purvo telkiniai, gamtos paveldo objektai);
- 2) kultūros paveldo objektai (nekilnojamosios kultūros vertybės);
- 3) turizmo paslaugų ir poilsio infrastruktūros pastatai bei objektai, esantys kurortuose ir kurortinėse teritorijose, rekreacinėse ir saugomose teritorijose, taip pat turistinės trasos, apžvalgos aikštelės, kitos rekreacijai skirtos teritorijos.

Turizmo ištekliai – tai turizmo paketo dalis, kuri turi sudominti turistą ir paskatinti jį keliauti.

6.1. Gamtos ištekliai

6.1.1 Gamtinis karkasas, ekologinis tinklas

Visos analizuojamos teritorijos patenka į Lietuvos ekologinį tinklą – gamtinį karkasą, jungiantį teritorijas, svarbias vietiniu ir europiniu mastu biologinei ir kraštovaizdžio įvairovei išsaugoti. Juo vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Visose gamtinio karkaso teritorijose skatinama veikla, kuria užtikrinama kraštovaizdžio ekologinė pusiausvyra, palaikomas ir stiprinamas ekosistemų stabilumas, vykdoma renatūralizacija ir ekosistemų atkūrimas, bei ekstensyvi rekreacija, palaikoma ir didinama biologinė įvairovė bei bendras teritorijos miškingumas, saugomi bei plečiami želdynai ir želdiniai agrarinėse bei urbanizuotose teritorijose, vykdomi teritorijų ir akvatorijų rekultivacijos bei išvalymo nuo užteršimo darbai, neutralizuojamos, kitaip nukenksminamos arba iškeliamos pramonės įmonės ir mažinamas vizualiai agresyvių objektų poveikis.

Siekiant stiprinti teritorijų ekokompensacines funkcijas, turi būti vykdomos aktyvios riboto ir silpno geoekologinio potencialo gamtinio karkaso struktūrų plėtojimo priemonės, teikiamas prioritetas šių teritorijų apželdinimui mišku, miško parkų ir kitų rekreacinės bei ekologinės paskirties želdynų įveisimui ir darniam tvarkymui, ekologinei žemdirbystei.

Ūkinė veikla gamtinio karkaso teritorijose gali būti vykdoma tik įvertinus šios veiklos poveikį, atlikus teritorijų planavimo dokumentų, planų ir programų strateginį pasekmių vertinimą vadovaujantis Aplinkos apsaugos bei Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, numatant ir įgyvendinant įvairiapuses priemones antropogeniniam poveikiui kompensuoti, gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei išsaugoti.

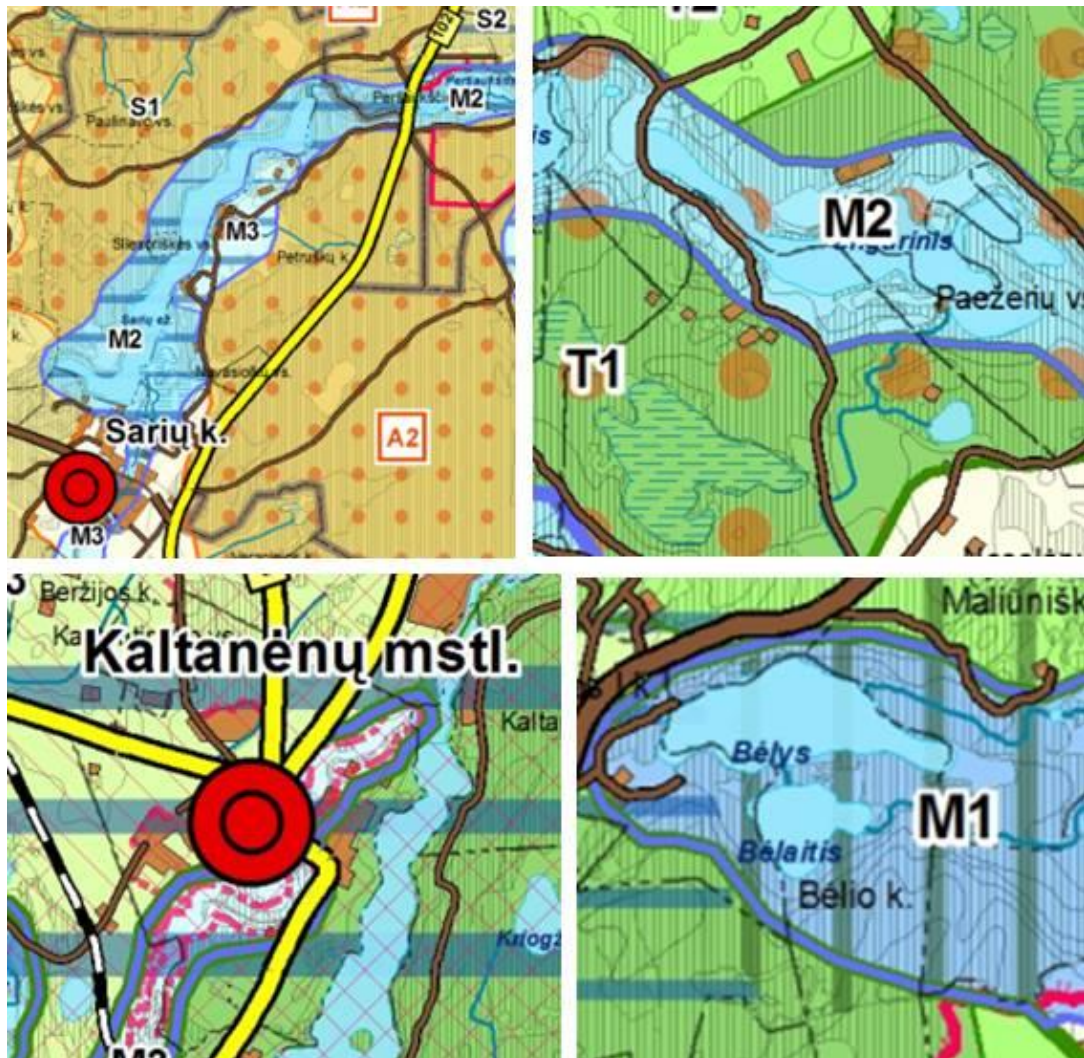
Gamtinio karkaso teritorijose draudžiama naujų pramonės įmonių, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, statyba bei naujų gyvenamųjų pastatų ir gyvenamųjų kvartalų statyba konservacinės, miškų, kitos – rekreacinės, taip pat žemės ūkio paskirties teritorijose.

Gamtinio karkaso teritorijos turi būti tvarkomos vadovaujantis darnios plėtros principais. Teritorijose, turinčiose istorinę, kultūrinę vertę, svarbiose estetiniu atžvilgiu, gamtinio karkaso teritorijos tvarkomos atsižvelgiant ir derinant tarpusavyje ekologinius, kultūrinius bei estetiškus kraštovaizdžio formavimo reikalavimus.

Gamtinis karkasas jungia įvairias teritorijas: rezervatus, draustinius, valstybinius parkus, atkuriamuosius ir genetinius sklypus, ekologinės apsaugos zonas, taip pat miškų ūkio, gamtines rekreacines ir ekologiškai svarbias agrarines teritorijas.

Gamtinį karkasą sudaro:

1. Geoeologinės takoskyros - teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines ekosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą. Pagal valstybinio rėmimo politiką geoeologinės takoskyros skirstomos į tarptautinės, nacionalinės, regioninės svarbos;
2. Geosistemų vidinio stabilizavimo arealai ir ašys - teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai ir grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms. Pagal valstybinio rėmimo politiką geosistemų vidinio stabilizavimo arealai ir ašys skirstomos į regioninės ir rajoninės svarbos;
3. Migraciniai koridoriai - slėniai, raguvynai bei kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija. Pagal valstybinio rėmimo politiką migraciniai koridoriai skirstomi į nacionalinės, regioninės ir rajoninės svarbos.

6.1 pav. Teritorijų prie Sarių, Ungurinio, Bėlio ežerų bei Žeimenos upės gamtiniai karkasai.
Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės bendrojo plano
(brėž. Nr. 3 „Gamtos ir kultūros paveldo teritorijos bei rekreacijos ir turizmo plėtojimas“)

Gamtinio karkaso konservacinės, miškų, žemės ūkio ir kitos rekreacinės paskirties teritorijose draudžiama statyti gyvenamuosius kvartalus t.y. formuoti urbanizuotas teritorijas, sudarytas iš 3 ar daugiau gyvenamųjų namų ar ūkininkų sodybų, atstumas tarp kurių ne didesnis kaip 150 m.

Beveik visa teritorija prie Sarių ežero, kartu su pro šį ežerą pratekančia Sarios upe, patenka į regioninės svarbos migracijos koridorių, kuriam būdingas žemės naudmenose pageidaujamas didesnis daugiametėmis žolėmis apsėtų plotų kiekis, remiantis gamtinio karkaso formavimo principais. Tik nedideli žemės plotai pietvakarinėje specialiuoju planu analizuojamoje teritorijos dalyje patenka į kitus gamtinio karkaso elementus: regioninės ir rajoninės svarbos vidinio stabilizavimo arealus.

Didžioji dalis Bėlio ežero teritorijos, kartu su teritorijomis prie Bėlio ir Sėtikio ežerų, yra įtrauktos į regioninės svarbos migracijos koridorių. Likusi pietinė analizuojamos teritorijos dalis įsiskverbia į tarptautinės svarbos geoekologinę takoskyrą, o vakarinė – į nacionalinės svarbos. Šioms takoskyroms, kurios skiria stambias ekosistemas ir išlaiko bendrąją gamtinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, būdingos artimos natūralioms želdinių ir renatūralizuotų sklypų formos.

Pietinė specialiuoju planu planuojama teritorijos pusė prie Žeimenos upės kartu su netoli stugsiančiais Gliūto, Sekliučio-Platelio ežerais yra dalis regioninės svarbos migracijos koridoriaus, o šiaurinė (kartu su Kastantinavo vs.) – tarptautinės svarbos geoekologinės takoskyros.

Ungurinio ežeras su aplink jį esančia teritorija, taip pat kaip ir Bėlio bei Sarių ežerai, patenka į regioninės svarbos migracijos koridorių.

Visuose nagrinėjamoje teritorijose esančiuose gamtinio karkaso elementuose veikla gali būti vykdoma tik įvertinus poveikį gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei teisės aktų nustatyta tvarka, numčius ir įgyvendinus įvairiapuses priemones antropogeniniam poveikiui kompensuoti, gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei išsaugoti ar atkurti.

6.1.2 Vandens ištekliai

Bėlys - ežeras rytų Lietuvoje, Švenčionių rajone, apie 5 km į šiaurės rytus nuo Švenčionių miesto. Ilgis rytų - vakarų kryptimi 1 km. Krantai aukšti, sausi, kranto linija 3,7 km ilgio, yra viena salelė. Rytuose išteka Sėtikės upokšnis į Sėtikio ežerą, pietuose – upeliu jungiasi su Bėlaičio ežeru. Bėlys įeina į Sirvėtos regioninį parką.

Bėlio ežeras – populiariausia Švenčionių miesto gyventojų vasaros poilsio vieta. Taip pat šį ežerą sezono metu aplanko ir nemažai kitų miestų poilsiautojų. Tai tradicinė Švenčioniškių pramogų, koncertų ir poilsio gamtoje vieta. Netoliese esančiame Bėlio miške, netoli Sėtikės kaimo trykšta magišku laikomas šaltinis "Lino verdenė".

Sarių ežeras – ilgas, siauras, vingiuotas ežeras esantis rytų Lietuvoje, Švenčionių rajone, driekiasi 8 km į pietvakarius nuo Švenčionių miesto. Išsidrikęs šiaurės - pietų kryptimi 3 km, plotis iki 0,4 km, plotas – 75,4 ha, gylis siekia 22 m. Pietinė pakrantė pelkėta, iš šiaurės bei vakarų supa miškai. Ežeru prateka Žeimenos intakas – Saria.

Ungurinio ežeras – ežeras rytų Lietuvoje, Švenčionių rajone, nutolęs apie 38 km į pietvakarius nuo Švenčionių miesto. Ilgis rytų-vakarų kryptimi apie 2 km, o plotis vidutiniškai 150 m, plotas 33,2 ha. Šį ežerą supa keletas kitų mažesnių ežerų: Gilutis, Paežerėlių, Bedugnis ir Gulbinių, netoli jo įsikūrusios Paežerių, Raubiškių, Šeškynės gyvenvietės.

Žeimena – upė rytų Lietuvoje. Ilgis – 82 km (kai kuriais skaičiavimais – 114 km). Upės ištakos ties Labanoro giria, iš Žeimenio ežero. Tai tipiška Aukštaitijos upė, teka pro smėlėtus ir skardingus pušynus, neretai įvingiuoja ir į alksniais apaugusias pelkes. Beveik visa upė teka Švenčionių rajonu, tik netoli santakos į Nerį teka Švenčionių-Vilniaus rajonų paribiu. Intakai - kairieji: Saria, Mera, Dobis; dešinieji: Lakaja, Kiauna, Luknelė, Dubinga, Jusinė. Per Žeimenio ežerą su Žeimena jungiasi visi didieji, pagrindiniai Aukštaitijos nacionalinio parko ežerai. Žeimenos ištakos prie Kaltanėnų miestelio,

o teka pro Švenčionėlius, Pabradę ir įteka į Nerį. Tai viena švariausių upių Lietuvoje, joje nėra užtvankų, todėl ji priskirta prie pagrindinių Lietuvos lašišinių žuvų nerštaviečių.

6.1.3. Gyvosios gamtos ištekliai

Visas analizuojamas teritorijas supa miškai, kurie yra skirstomi į 4 grupes:

I grupė – rezervatiniai miškai;

II grupė – specialios paskirties miškai:

A – ekosistemų apsaugos miškai;

B – rekreaciniai miškai;

III grupė – apsauginiai miškai;

IV grupė – ūkiniai miškai.

(Pastaba: daugiau informacijos apie miškų grupes galima rasti skyrelyje Nr. 3 „Planuojamoje teritorijoje galiojantys gamtinių išteklių ir kultūros paveldo objektų tvarkymo, apsaugos, naudojimo ir kiti režimai“)

Bėlio ežeras: Didžiąją dalį Bėlio ežero pakrantės užima II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – draustinių miškai, kurių paskirtis užtikrinti telmologinių, pedologinių, botaninių, zoologinių, botaninių - zoologinių, miško genetinių draustinių, kraštovaizdžio ir kitų draustinių dalių, kuriose saugomos biologinės vertybės, išsaugojimą, palaikant jų miškus tokios būklės, kad šią funkciją jie galėtų geriausiai atlikti. Draustinių miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą). Dalį Bėlio ežero pakrantės iš vakarų pusės užima II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – miško parkai, kurių paskirtis tenkinti visuomenės rekreacines reikmes, sudaryti sąlygas, palankias poilsiui, turizmui, pasivaikščiavimui, sportui, kultūrinei ir kitai veiklai gamtoje, kartu mažinti šios veiklos žalingą poveikį aplinkai ir išsaugoti šių miškų stabilumą. Miško parkų sklypų plotus Švenčionių rajono savivaldybės bendrasis planas siūlo didinti palei vandens telkinius ir projektuojamose rekreacinio naudojimo teritorijose, miestų miestelių fizinės plėtros teritorijose (žr. 6.2 pav.).

II grupė. Specialios paskirties miškai

A. Ekosistemų apsaugos miškai

 21 - Draustinių miškai

B. Rekreaciniai miškai

 25 - Miško parkai

III grupė. Apsauginiai miškai

 31 - Draustinių miškai

6.2 pav. Teritorijos prie Bėlio ežero miškai.

Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės miškų priskyrimo miškų grupėms plano

Bėlio ežeras priklauso Sirvėtos regioniniam parkui, kuriam priskirtose teritorijose užregistruotos 182 paukščių rūšys. Čia peri 98 rūšių paukščiai. Tai gervės, tetervinai, griežlės, putpelės, žalvarniai, kukučiai ir kt. Migruodami ir klajodami čia užsuka erelis žuvininkas ir juodasis peslys. Šiame parke esantis Bėlio, Saločio, Miškinio, Ilgio, Beržuvio ir kiti ežerai bei apie juos esančios teritorijos sudaro tarsi ilgą drėgną teritorijų kompleksą, kuris paukščiams yra kaip koridorius sezoninių migracijų metu.

Sarių ežeras: Didžiąją dalį Sarių ežero pakrantės užima III grupės apsauginiai miškai – vandens telkinių apsaugos zonų miškai, kurių paskirtis palaikyti vandens telkinių lygio režimą, mažinti jo svyravimus (saugoti nuo potvynių), saugoti vandens telkinius nuo taršos ir produkuoti medieną ir

kt.). Šiuose miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas. Nežymią dalį ežero šiaurinės pakrantės sudaro II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – priešeroziniai miškai, kurių paskirtis apsaugoti dirvožemį nuo vandens ir vėjo erozijos labiausiai tikėtinos jos atsiradimo vietose ir kt. Vandens telkinių apsaugos zonų bei priešeroziniuose miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą). Toliau nuo ežero vyrauja IV grupės ūkiniai miškai, kurių funkcija nepertraukiamai tiekti šalies ūkiui ir gyventojų reikmėms medieną laikantis aplinkosaugos reikalavimų ir gamtinio karkaso nuostatų ir nenualinant miškų, valyti orą, palaikyti gruntinio vandens lygį.

Taip pat Sarių ežere netrūksta įvairios gyvūnijos, sugaunama karšių, seliavų ir kitų žuvų.

II grupė. Specialios paskirties miškai

A. Ekosistemų apsaugos miškai

24 - Priešeroziniai miškai

III grupė. Apsauginiai miškai

38 - Vandens telkinių apsaugos zonų miškai

IV grupė. Ūkiniai miškai

40 - Ūkiniai miškai

6.3 pav. Teritorijos prie Sarių ežero miškai.

Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės miškų priskyrimo miškų grupėms plano

Ungurinio ežero vakarinėje ir pietinėje pakrantėje vyrauja II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – priešeroziniai miškai, kurių paskirtis apsaugoti dirvožemį nuo vandens ir vėjo erozijos labiausiai tikėtinos jos atsiradimo vietose ir kt. Priešeroziniuose miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą). Ežero šiaurinėje pakrantėje išsidėstę II grupės specialios paskirties, rekreaciniai miškai – rekreaciniai miško sklypai, kurių paskirtis tenkinti visuomenės poreikius trumpam poilsaviui gamtoje, pasivaikščiojimas, sportui, stovyklavimui ir panašiai, pritaikyti miškus šioms funkcijoms atlikti ir kiti miškai naudojami gyventojų poilsiui. Rekreacinių miškų sklypų plotus Švenčionių rajono savivaldybės bendrasis planas siūlo didinti palei vandens telkinius ir projektuojamose rekreacinio naudojimo teritorijose, miestų miestelių fizinės plėtros teritorijose. Didžiąją dalį teritorijos dengia IV grupės ūkiniai miškai, kurių funkcija nepertraukiamai tiekti šalies ūkiui ir gyventojų reikmėms medieną laikantis aplinkosaugos reikalavimų ir gamtinio karkaso nuostatų ir nenualinant miškų, valyti orą, palaikyti gruntinio vandens lygį.

Ungurinio ežere žvejai sugauna stovintiems vandenims būdingas žuvis: karosus, ešerius, lydekas, karšius.

II grupė. Specialios paskirties miškai

A. Ekosistemų apsaugos miškai

24 - Priešeroziniai miškai

B. Rekreaciniai miškai

28 - Rekreaciniai miško sklypai

IV grupė. Ūkiniai miškai

40 - Ūkiniai miškai

6.4 pav. Teritorijos prie Ungurinio ežero miškai.

Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės miškų priskyrimo miškų grupėms plano

Šalia **Žeimenos upės** išsidėstę III grupės apsauginiai miškai – valstybinių parkų apsauginių zonų miškai, kurių paskirtis sumažinti neigiamą žmogaus veiklos ir infrastruktūros objektų poveikį valstybinių parkų rezervatų, draustinių, vandenių aplinkai ir produkuoti medieną. Valstybinių parkų apsauginių zonų miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą).

Tai viena švaresnių upių Lietuvoje bei nėra užtvankų, todėl priskirta prie pagrindinių Lietuvos laišinių žuvų nerštaviečių.

6.5 pav. Teritorijos prie Ungurinio ežero miškai.

Ištrauka iš Švenčionių rajono savivaldybės miškų priskyrimo miškų grupėms plano

Taigi, specialiuoju planu analizuojamų teritorijų vietovaizdžiai su daugybe biotopų yra palankūs vystytis ir augti įvairiai florai ir faunai.

6.1.4. Žemės našumas

Žemės našumas nustatomas racionaliam žemės ūkio naudmenų panaudojimui, žemės išteklių naudojimo politikos formavimui ir įgyvendinimui, valstybiniam žemės gerinimo bei apsaugos priemonių įgyvendinimui, mažiau palankių ūkininkauti teritorijų išskyrimui, žemės konsolidavimo, žemėtvarkos, melioracijos, nenašų žemių apželdinimo projektų rengimui.

Žemės našumas įvertinamas nustatytu koeficientu, kuris nustatomas įvertinant dirvožemio rūgštingumą, fosforingumą, kalingumą, akmenuotumą. Našumo balai suskirstyti į 6 grupes: iki 21; 21,01-30,00; 30,01-40,00; 40,01-50,00; 50,01-60,00; virš 60 (kuo aukštesnis koeficientas, tuo derlingesnė, geresnė žemė).

Teritoriją prie Bėlio ežero supa žemės, kurių našumas mažiausias – našumo balas iki 21. Teritorijų prie Ungurinio ežero našumo balas kiek didesnis negu prie Bėlio – tarp 21,01 ir 30,00. Teritorijoje prie Sarių ežero yra kelių našumo grupių žemių: vakarinėje dalyje didžiausio našumo žemės (30,01-40,00), o rytinėje ir pietinėje nedideliais fragmentais išsidėsčiusios mažesnio našumo žemės (našumo balas nuo „iki 21“ iki 30). Planuojamą teritoriją prie Žeimenos upės supa gana mažo derlingumo žemės (našumo balas 21,01-30,01).

Taigi, planuojamose teritorijose nėra labai derlingų žemės plotų, daugiausiai jose yra labai mažo – mažo derlingumo žemės.

6.2. Kultūros vertybės

Nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų ir jų teritorijų paskirtis – užtikrinti praeities kartų pastatytų, įrengtų, sukurtų ar istorinių įvykių sureikšmintų kultūros vertybių išsaugojimą, naudojant arba pritaikant naudoti jas pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu, jam artimu ar tikslingai parinktu būdu. Tokiu būdu kultūros paveldo objektai turėtų būti naudingi naudotojams, kartu užtikrinant optimaliausią kultūros vertybių panaudojimą kultūriniam turizmui.

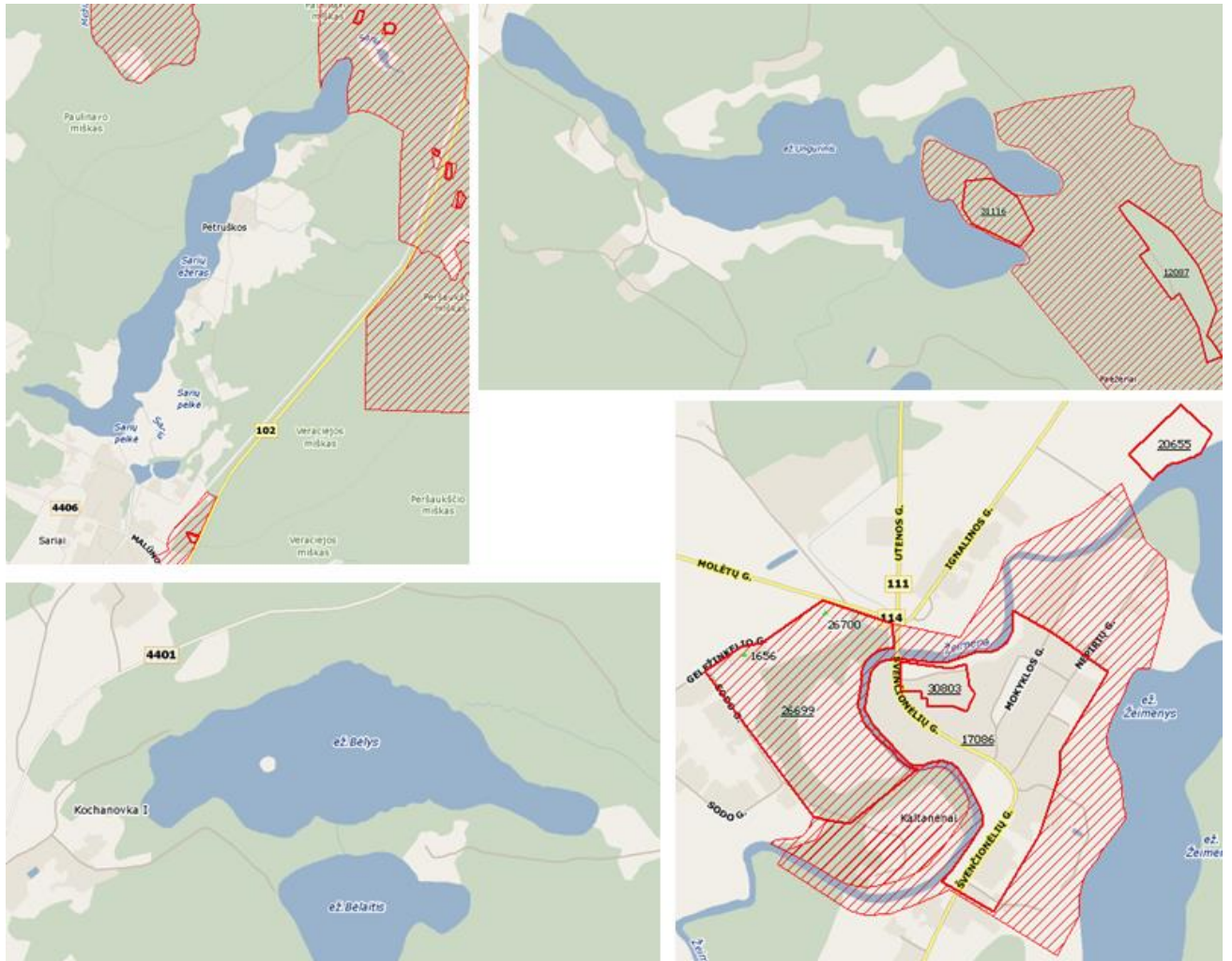
Planuojamuose teritorijose prie Sarių, Ungurinio ežerų bei Žeimenos upės yra 12 kultūros vertybių, iš kurių:

- 6 pilkapynai;
- 1 piliakalnis;
- 1 miestelis;
- 1 statinių kompleksas;
- 1 kapinynas;
- 1 dvaro sodybos fragmentai;
- 1 dvarvietė.

Daugiausiai kultūros vertybių yra šalia Sarių ežero – šešios, prie Žeimenos upės – keturios (visas Kaltanėnų miestelis įtrauktas į kultūros vertybių sąrašą), prie Ungurinio ežero – dvi, o prie Bėlio ežero išvis nėra.

6.1 lentelė. Kultūros vertybės planuojamoje teritorijoje ir jos gretimybėse

Teritorija	Vertybės pavadinimas	Unikalus vertybės kodas	Statusas	Vertingi elementai
Prie Sarių ež.	Sarių kapinynas	3438	Paminklas	Kapai su jų įranga ir konstrukcijomis, pavieniai radiniai ar jų sandėliai, reljefas
Prie Sarių ež.	Peršaukščio pilkapynas, vad. Prancūzkapiai	3425	Paminklas	Sampilai, sampilus juosusių griovių liekanos, akmenų vainikų liekanos, reljefas
Prie Sarių ež.	Peršaukščio pilkapynas II	12082	Paminklas	Sampilai, sampilus juosusių griovių liekanos, reljefas
Prie Sarių ež.	Peršaukščio, Kaščiukų pilkapynas	17196	Paminklas	Sampilai, sampilus juosusių griovių liekanos, reljefas
Prie Sarių ež.	Peršaukščio, Kaščiukų pilkapynas II	12083	Paminklas	Sampilai, sampilus juosusių griovių liekanos, kapai su jų įranga ir konstrukcijomis, reljefas
Prie Sarių ež.	Peršaukščio, Kaščiukų pilkapynas III	12084	Paminklas	Sampilai, sampilus juosiantys grioviai ir duobės bei jų liekanos, reljefas
Prie Ungurinio ež.	Noselėnų piliakalnis	31116	Įrašytas į registrą	Aikštelė, 2 pylimai, griovys, šlaitai, terasa
Prie Ungurinio ež.	Šeškynės pilkapynas	12087	Paminklas	Sampilai, grioviai
Prie Žeimenos up.	Dvaro sodybos fragmentai	26699	Valstybės saugomas	Statiniai, keliai, vandenys, želdynai
Prie Žeimenos up.	Kaltanėnai	17086	Įrašytas į registrą	Gatvių tinklas, aikštės planas, miestelio panorama, kapitalinio užstatymo fragmentas, gamtinė aplinka
Prie Žeimenos up.	Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas	30803	Įrašytas į registrą	Išplanavimas, statiniai, reljefas, apželdinimas
Prie Žeimenos up.	Kaltanėnų dvarvietė	20655	Valstybės saugomas	Reljefas

6.6 pav. Kultūros paveldo objektai planuojamose teritorijose.
Ištraukos iš Kultūros paveldo registro.

Visas specialiajame plane įvertintas kultūros vertybes prie analizuojamų teritorijų žmogus gali pasiekti pėsčiomis, sugaišdamas ne daugiau 15 min. (žr. 6.6 pav.). Taip suteikiamos galimybės poilsiautojams-turistams susipažinti su Lietuvos kultūros paveldo istorinėmis vertybėmis.

6.3. Kultūros ištekliai

Svarbią rekreacijos-turizmo išteklių dalį sudaro specialaus (dalykinio) intereso objektai: viešoji biblioteka, bažnyčia ir pan.

Teritorija prie Sarių ežero:

- **Sarių kaimo biblioteka.** Tai šiuolaikinė, nuolat auganti knygų skaičiumi biblioteka. Nuo 2002 metų bibliotekoje įvestas kompiuterių tinklas ir prieiga prie interneto. Nuo 2006 metų pabaigos viešoji biblioteka įsijungė į Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos remiamą projektą „Bibliotekos pažangai“, skatinantį žmones aktyviai naudotis informacinėmis technologijomis. Biblioteka renka, registruoja viską, kas buvo rašyta ir dabar rašoma apie vietovę ir teikia išsamią informaciją apie Sarių gyvenvietę;
- **Sarių tuopa.** 1960 m. paskelbta gamtos paminklu.

Teritorija prie Bėlio ežero:

- **Apžvalgos bokštas.** Šiaurės vakarinėje ežero pusėje, netoli kelio stovi apžvalgos bokštas, kuriame atsiveria puikūs Bėlio ežero ir jį supančios gamtos vaizdai (žr. 6.7 pav.);

- **Scena.** Vieta, kur organizuojamos pagrindinės Švenčionių miesto šventės.

Teritorija prie Žeimenos upės:

- **Kaltanėnų Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios bažnyčia.** Tai 1633 metais pastatyta neogotikinė, stačiakampio plano, vienabokštė, 3 navų bažnyčia. Iš pradžių bažnyčia buvo medinė, tačiau 1909 metais buvo pastatyta dabartinė mūrinė bažnyčia. Taip pat bažnyčioje 1772-1832 metais veikė vienuolynas, tačiau Rusijos valdžia jį uždarė;

6.7 pav. Netoli Bėlio ežero esantis apžvalgos bokštas.

6.8 pav. Kaltanėnų Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios bažnyčia.

- **Kaltanėnų biblioteka.** Švenčionių rajono bibliotekas filialas. Šioje bibliotekoje taip pat suteikiama galimybė lankytojams pasinaudoti kompiuteriais su internetu;
- **Kaltanėnų miestelio aikštė.** Tai vienintelė aklagatvinė Lietuvos miestų ir miestelių aikštė. Ji beveik statmena vingiuotos pagrindinės gatvės atkarpai, gana ilga, taisyklingos formos. Šis objektas yra priskirtas vietinės reikšmės urbanistikos paminklams;
- **Kaltanėnų buvusio dvaro svirnas (XIX a.).** Tai XIX a. I pusės liaudies architektūros pastatas, turintis klasicizmo bruožų. Yra apie 0,5 km į vakarus nuo Kaltanėnų miestelio, prie kelio į Kaltanėnų geležinkelio stotį, parko pakraštyje. Svirnas yra 2 aukštų, kompaktiško tūrio su 2 aukštų priesvirniu rytinėje pusėje. Svirnas pastatytas apie 1838 metus, dvarą valdant 1831 metų sukilimo dalyviams Juozui ir Kazimierui Lapacinskiams;
- **Kaltanėnų ažuolas.** Didžiulis 5,2 m skersmens, 27 m aukščio gamtos paminklas. Šis ažuolas pripažintas gamtos paminklu nuo 1968 metų.

Teritorijoje prie Ungurinio ežero kultūros išteklių nėra.

7. Turizmo paslaugų infrastruktūros analizė ir plėtros galimybių vertinimas

Norint sukurti patrauklią turistams rekreacinę teritoriją, svarbu pasiūlyti turizmo paketą, apimančią ne tik turizmo išteklius (pvz. patrauklią gamtinę aplinką), bet ir išvystytą turizmo paslaugų infrastruktūrą (apgyvendinimas, maitinimas ir t.t.). Turizmo paslaugos pačios savaime nėra kelionės motyvas, tačiau be jų išskyla daugybė kelionės keblumų, kelionė tampa mažiau patraukli. Turizmo paslaugų infrastruktūra turi užtikrinti turistų poreikių patenkinimą, sudaryti sąlygas gauti pageidaujamos kokybės paslaugas.

7.1. Maitinimo paslaugos

Planuojamose teritorijose ir jos gretimybėse yra tik 3 maitinimo įmonės, teikiančių paslaugas keliautojams ir vietiniams gyventojams:

- Kavinė-baras „Sarių karčema“ IĮ Gintaro sodyba (Adresas: Malūno g. 2A, Sarių kaimas);
- Ūkininkės A. Prunskuvienės Kaimo turizmo sodyba „Prie Žeimenos“ (Adresas: Švenčionėlių g. 24, Kaltanėnų mstl.);
- Baras „Šašlykinė“ (Adresas: Kaltanėnų mstl.);
- Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras (Adresas: Mokyklos g.17, Kaltanėnų mstl.).

Teritorijose prie Bėlio ir Ungurinio ežerų ar jų gretimybėse nėra įsikūrusi nei 1 maitinimo paslaugas teikianti įmonė net ir sezono metu. Taip neužtikrinamos poilsiautojų sąlygos pilnavertiškam poilsiui. Norint pritraukti daugiau turistų, reiktų šiose teritorijose bent sezono metu suteikti galimybę pasimaitinti, kad būtų patenkinami pirminiai žmonių poreikiai.

7.2. Apgyvendinimo paslaugos

Viena iš turizmo paslaugų rūšių–apgyvendinimo paslauga. Tai būtinos apgyvendinimui sąlygos ir veiklos, kuriomis tenkinami turisto nakvynės ir higienos poreikiai, rezultatas. Visos įstaigos teikiančios legalias apgyvendinimo paslaugas turi turėti galiojančius pažymėjimus, patvirtinančius teikiamų paslaugų atitikimą.

Analizuojamose teritorijose šiuo metu yra įsikūrusios 4 apgyvendinimo paslaugas teikiančios įmonės:

- 22 Nameliai, UAB „Sarių sala“, vietų skaičius 120 (Adresas: Petruškų kaimas, prie Sarių ež.);
- LK KASP Vadų mokymo centro mokomoji bazė (Adresas: Petruškų kaimas, prie Sarių ež.);
- Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras (Adresas: Mokyklos g.17, Kaltanėnų mstl.);
- Ūkininkės A. Prunskuvienės Kaimo turizmo sodyba „Prie Žeimenos“, vietų skaičius 35 (Adresas: Švenčionėlių g. 24, Kaltanėnų mstl.).

Prie Ungurinio ežero, šiaurinėje jo dalyje yra įrengti privatūs nameliai, kurie priklauso vienai įmonei ir jie nėra nuomojami pavieniams poilsiautojams, o naudojami tik įmonėms reikmėms rengiant seminarus ar konferencijas.

Prie Bėlio ir Ungurinio ežerų nėra įsikūrusių apgyvendinimo paslaugas teikiančių įmonių. Prie šių ežerų atvyksta tik vienadieniai poilsiautojai ir nesuteikiamos galimybės ilgesniam poilsiui.

7.3 Kitos paslaugos

Poilsiautojams reikia ne tik maitinimo ir apgyvendinimo paslaugų, bet ir kitų, tokių kaip vandens sportas, įvairaus inventoriaus nuomos ir pan.

- **Pliažai.** Teritorijoje prie Bėlio ežero yra 2 sutvarkyti pliažai, prie Sarių – 1 esamas ir 1 planuojamas, prie Ungurinio ežero ir Žeimenos upės nėra. Šiuose pliažuose įrengta reikalinga

inžinerinė infrastruktūra – persirengimo budelės, tilteliai ir pan. Prie Ungurinio ežero nėra nei vieno sutvarkyto pliažo.

- **Stovyklavietė.** Planuojamos teritorijos prie Bėlio ežero dalyje (tarp Bėlio ir Bėlaičio ežerų), šalia pliažo įrengta stovyklavietė, kur laikinojo apsigyvendinimo inventoriaus pagalba (palapinės, nameliai ant ratų) gali apsisėti poilsiautojai. Stovyklavietėje įrengtos laužavietės, lauko baldai, supynės. Kitose planuojamose teritorijose stovyklaviečių nėra įrengta.
- **Vandens turizmo inventoriaus nuoma (baidarės, valtys, plaustai, vandens dviračiai).** Teritorijoje prie Sarių ežero UAB „Sarių sala“ Petruškų kaime nuomojamas vandens turizmo inventorių, taip pat inventorių nuomojamas prie Žeimenos upės – Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centre (Adresas: Mokyklos g.17, Kaltanėnų mstl.) bei IĮ „LOCIJA“ (Adresas: Kaltanėnai).
- **Kaltanėnų ugdymo ir turizmo centras** (Adresas: Mokyklos g.17, Kaltanėnų mstl.). Šiame centre teikiamos ne tik apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos, bet ir sporto įrangos nuomos:
 - 1) biliardo stolas, krepšinio, tinklinio, rankinio sporto salė su įranga;
 - 2) turistinio inventoriaus nuomos: dviračių, baidarių, valčių, palapinių, miegmaišių, pripučiamų čiužinių, turistinių puodų su įranga maistui ant laužo gaminti;
 - 3) žygių organizavimo: baidarėmis, dviračiais, pėsčiomis, slidėmis; ekskursijų po apylinkes organizavimo paslaugos.

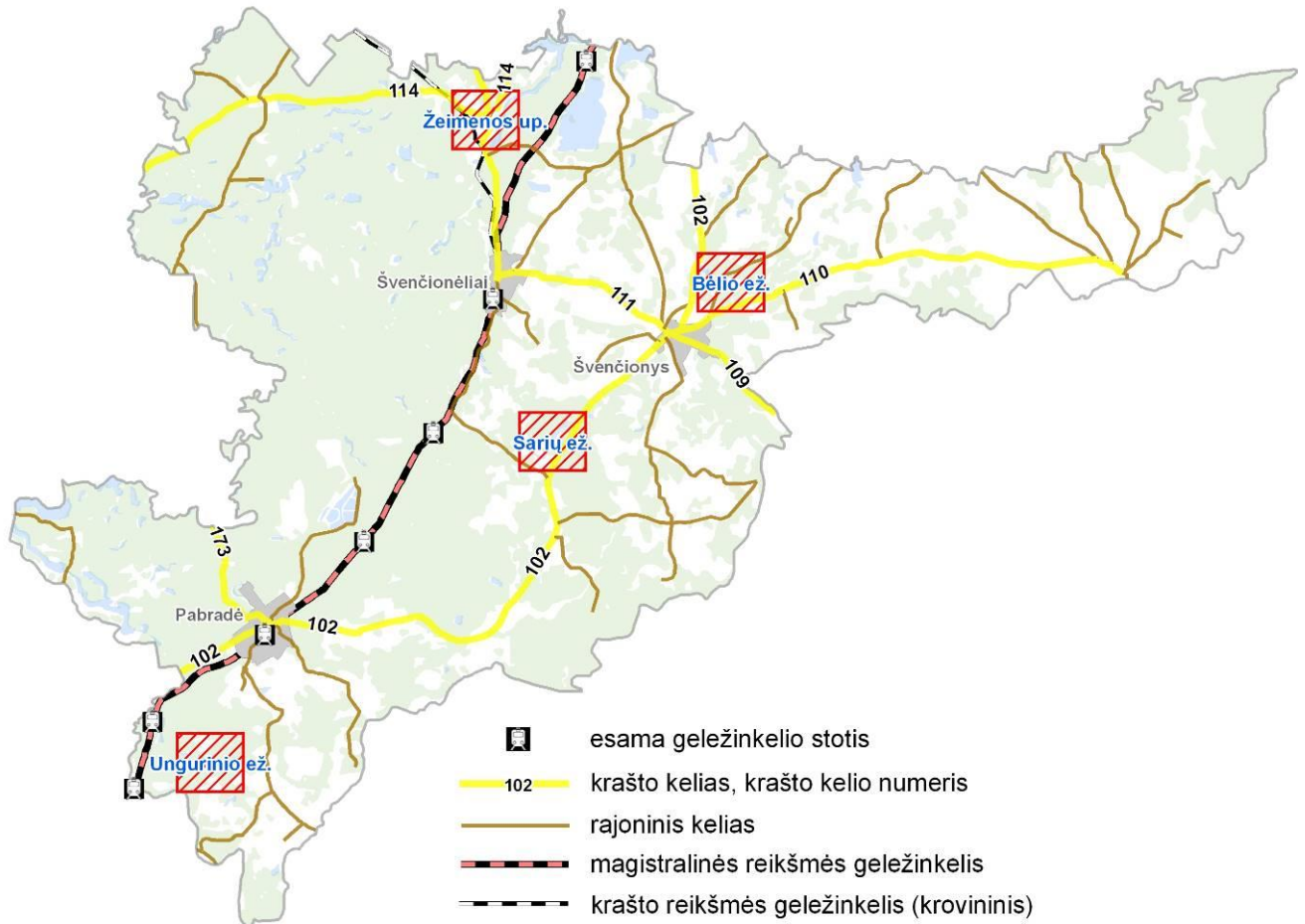
Specialiuoju planu analizuojamoje teritorijoje siūloma nemažai paslaugų, kurios gali sudaryti rekreacinių paslaugų kompleksą. Daugiausiai paslaugos teikiamos teritorijose prie Sarių ežero ir Žeimenos upės. Prie Ungurinio ir Bėlio ežerų paslaugų spektras labai siauras. Specialiojo plano rengėjų nuomone, šis kompleksas turi didelį turistų traukos potencialą, tačiau reikia investuoti į naują infrastruktūrą, senosios modernizavimą, sezoniskumo mažinimą, informacijos sklaidą. Specialiojo plano sprendiniai turi sukurti prielaidas minėtoms investicijoms, užtikrinti efektyvų gamtos išteklių panaudojimą, taikant apribojimus ir reglamentus galimoms ūkinėms veikloms.

8. Viešosios turizmo infrastruktūros ir plėtros galimybių analizė

8.1. Automobilių, geležinkelio ir visuomeninis transportas

Švenčionių rajono savivaldybėje susisiekimas organizuojamas automobiliais, geležinkeliu bei visuomeniniu transportu.

Švenčionių rajonas turi ganėtinai gerai išvystytą valstybinių kelių tinklą, kuris jungia jį su kitais apskrities rajonais ir kitais šalies regionais. Švenčionių rajoną kerta krašto keliai Vilnius-Švenčionys-Zarasai, Pabradė-Molėtai, Švenčionys-Utena, Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina ir Švenčionys-Adutiškis. Rajono teritoriją kerta krašto kelias, jungiantis Vilnių su Daugpiliu (Latvijos Respublika), ir geležinkelis, einantis iš Varšuvos per Vilnių į Sankt Peterburgą (žr. 8.1 pav.).

8.1 pav. Švenčionių rajono kelių ir geležinkelio tinklas planuojamos teritorijos atžvilgiu

Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendroju planu valstybinės reikšmės automobilių kelių tinkle numatomas krašto reikšmės kelių Nr. 102 Vilnius-Švenčionys-Zarasai ir Nr. 111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys techninių parametru gerinimas iki magistralinių kelių reikšmės ir atitinkamų techninių parametru įrengiant Švenčionių, Švenčionėlių miestų apvažiavimus. Tačiau vertinant, kad šis rajonas yra svarbus vietinio turizmo plėtrai, būtina gerinti ne tik krašto, bet ir vietinių kelių dangą, nes turistai ar lankytojai atvykstantys į Švenčionių rajoną turi turėti gerą infrastruktūrą ir norimą paslaugų kokybę. Statistikos departamento duomenimis, vietinės reikšmės automobilių keliai su danga sudaro apie 54 proc. (iš jų 8 proc. su pagerinta kelio danga), atitinkamai su žvyro danga – 46 proc.

Remiantis eismo intensyvumo ataskaita 102-ajame kelyje, tarp Nemenčinės ir Pabradės, transporto priemonių eismo srautų tyrimų punkte vidutinis metinis paros eismo intensyvumas – 4993 transporto priemonės (liepos mėnesį intensyvumas siekia net 6591 transporto priemonę, o sausio – 3345). Tame pačiame kelyje, tačiau netoli Sarių gyvenvietės vidutinis metinis paros eismo

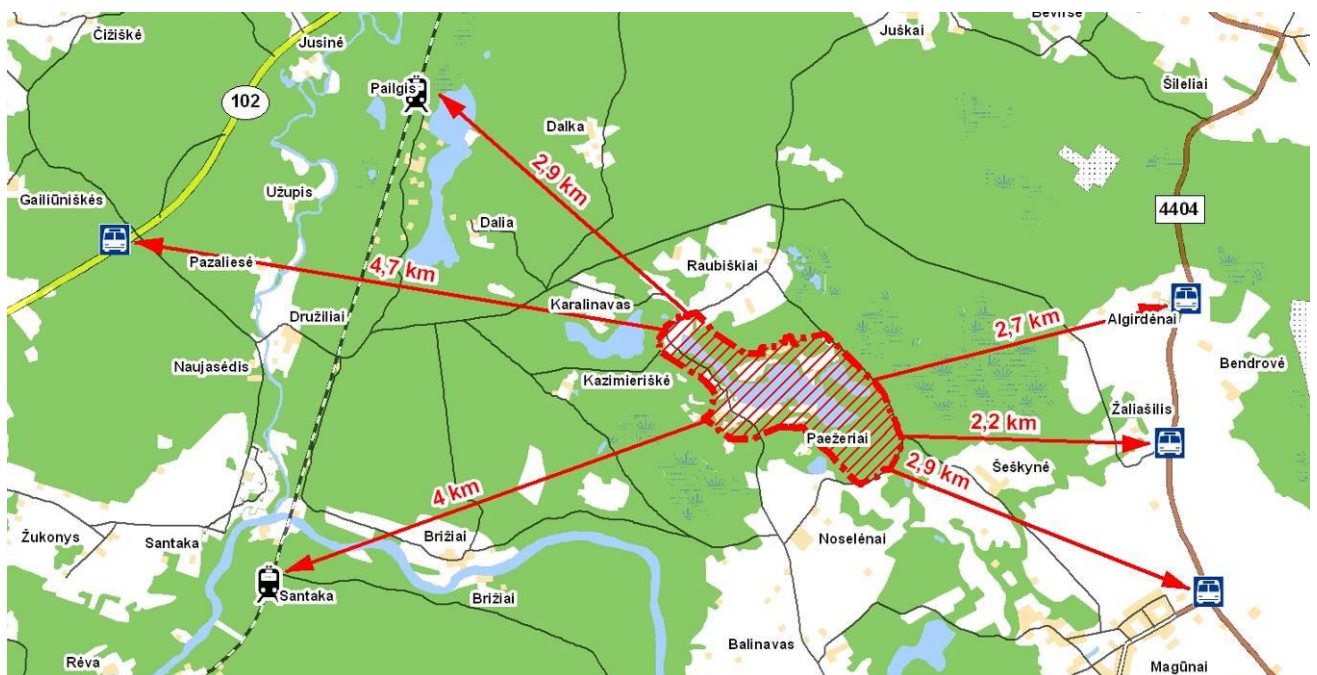
intensyvumas – 2606 transporto priemonės (liepos mėnesį – 3440, o sausio – 1746). Kelyje Nr. 110, kuris driekiasi netoli Bėlio ežero vidutinis metinis paros eismo intensyvumas mažesnis: 647 transporto priemonės (liepos mėnesį – 854, sausio – 433). Arčiausiai planuojamos teritorijos prie Žeimenos upės eismo srautų tyrimų punktas yra 111-ame kelyje, netoli Švenčionėlių. Jame vidutinis metinis paros eismo intensyvumas – 1264 transporto priemonės (liepos mėnesį – 1668, sausio – 847). Vertinant šiuos duomenis, gal teigti, kad šalia analizuojamų teritorijų esančių kelių eismo intensyvumas yra nemažas, nes šia keliai jungia didesnius Lietuvos miestus ir miestelius. Kiek mažesnis eismo intensyvumas yra tik prie Bėlio ežero esančio 110-ojo kelio, nes šis kelias driekiasi link pasienio pusės. Taip pat galima matyti tendenciją, kad žiemos metu transporto priemonių srautai dvigubai mažesni nei sezonu metu vasarą. Tai patvirtina, kad žmonės daug aktyviau keliauja vasaros metu.

Prioriteto teikimas viešajam transportui susisiekimo sistemoje atitinka šiuolaikinę planavimo koncepciją, darniąją plėtrą. Švenčionių rajono teritorijoje vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo vežimus autobusais ir mikroautobusais organizuoja UAB „Svirka“. Tolimojo susisiekimo vežimus organizuoja II „Meteorit turas“ – maršrutas Visaginas-Ignalina-Švenčionys-Vilnius-Švenčionys-Ignalina-Visaginas; II „Seknija“ – maršrutas Visaginas-Ignalina-Švenčionys-Vilnius-Švenčionys-Ignalina-Visaginas; UAB „Utenos autobusai“ – maršrutas Utena-Švenčionys-Utena per Švenčionėlius. Informacija apie visus organizuojamus keleivių vežimo maršrutus pateikiama Švenčionių rajono savivaldybės internetiniame tinklalapyje. Visuomeninis transportas iš Švenčionių autobusų stoties į Vilnių vyksta maždaug kas pusvalandį.

Švenčionių rajono teritoriją kerta magistralinė geležinkelio linija Sankt Peterburgas-Vilnius-Varšuva. Kasdien į Švenčionių rajoną iš Lietuvos sostinės Vilniaus kursuoja 7 traukiniai, tačiau ne visi traukiniai sustoja šalia planuojamos teritorijos (pravažiuoja šalia, bet sustoja tik didesnėse gyvenvietėse).

Teritorija prie Ungurinio ežero. Planuojama teritorija išsidėsčiusi tarp krašto kelio Nr. 102 ir rajoninio kelio Nr. 4404. Nuo pagrindinių kelių iki teritorijos veda vietiniai keliai. Žiemą pasiekti teritoriją praktiškai neįmanoma. Atstumas iki artimiausios autobusų stotelės apie 2,2 km, iki artimiausios geležinkelio stoties apie 2,9 km (žr. 8.2 pav.). Traukinys iš Vilniaus kursuoja 3 kartus/dieną, į Vilnių – 4 kartus/dieną:

- Vilnius-Santaka (08.22, 15.06, 19.30);
- Santaka-Vilnius (05.36, 12.05, 16.20, 19.53).

8.2 pav. Viešojo susisiekimo tinklas planuojamos teritorijos prie Ungurinio ežero atžvilgiu

Teritorija prie Sarių ežero. Planuojama teritorija išsidėsčiusi šalia krašto kelio Nr. 102 ir rajoninio kelio Nr. 4406. Atstumas iki artimiausių autobusų stotelių 500-700 m, iki artimiausios geležinkelio stoties apie 6 km (žr. 8.3 pav.). Traukinys iš/į Vilnių kursuoja 2 kartus/dieną:

- Vilnius-Žeimena (08.22 ir 15.06);
- Žeimena-Vilnius (11.38 ir 19.26).

8.3 pav. Viešojo susisiekimo tinklas planuojamos teritorijos prie Sarių ežero atžvilgiu

Teritorija prie Bėlio ežero. Planuojama teritorija išsidėsčiusi šalia rajoninio kelio Nr. 4401. Autobusų stotelė yra šalia planuojamos teritorijos (žr. 8.4 pav.).

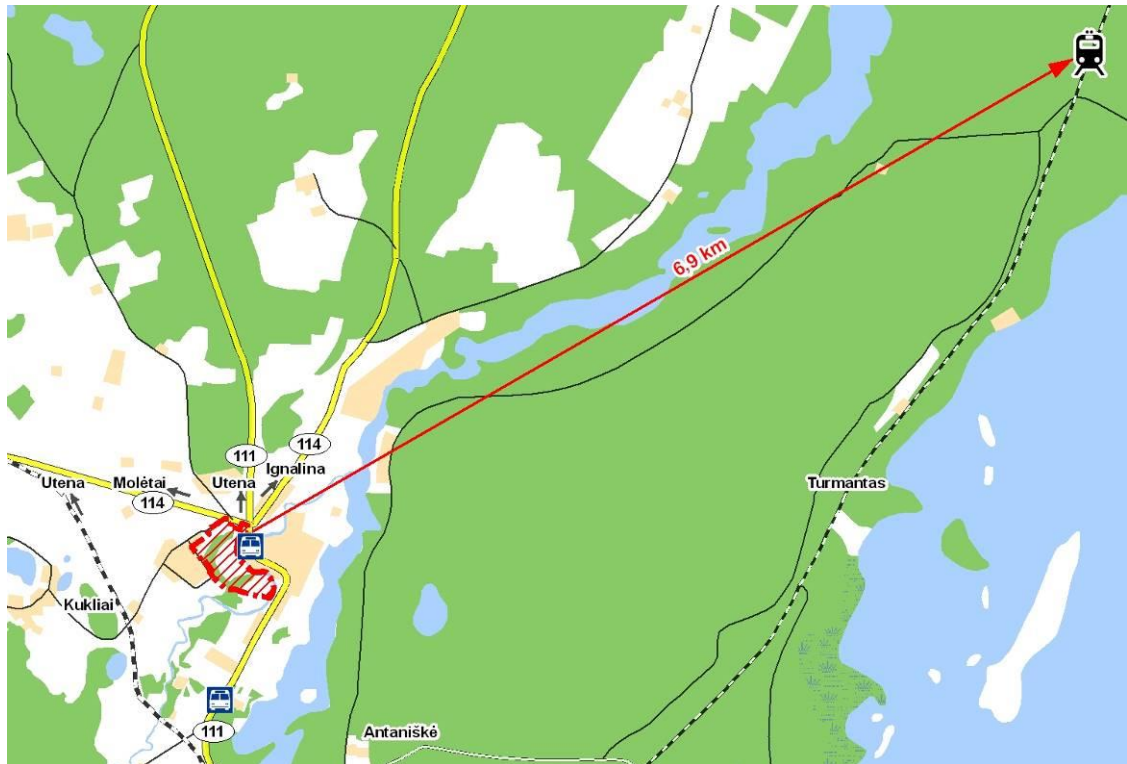

8.4 pav. Viešojo susisiekimo tinklas planuojamos teritorijos prie Bėlio ežero atžvilgiu

Teritorija prie Žeimenos upės. Planuojama teritorija išsidėsčiusi krašto kelių Nr. 111 ir Nr. 114 sankirtoje, Kaltanėnų miestelyje. Autobusų stotelė yra šalia planuojamos teritorijos, iki artimiausios geležinkelio stoties apie 6,9 km (žr. 8.5 pav.). Traukinys iš Vilniaus kursuoja 3 kartus/dieną, į Vilnių – 2 kartus/dieną:

- Vilnius-Pakretuonė (05.20, 12.05, 15.06);
- Pakretuonė-Vilnius (04.49, 15.31).

Šalia planuojamos teritorijos praeina dar viena geležinkelio atšaka (krašto reikšmės) Utenos kryptimi, tačiau šia kryptimi gabenami tik kroviniai.

8.5 pav. Viešojo susisiekimo tinklas planuojamos teritorijos prie Žeimenos upės atžvilgiu

Įvertinus autobusų ir mikroautobusų organizuojamus vežimus galima daryti išvadą, kad susisiekimas viešuoju transportu planuojamos teritorijos atžvilgiu yra pakankamai gerai išvystytas, tačiau visuomeninio transporto tinklas turi būti optimizuojamas, t.y. sudaroma galimybė privažiuoti arčiau iki poilsio vietų, patogiai atsigabenti inventorių. Analizuojant tarptautinio ir tolimojo susisiekimo maršrutus, galima teigti, kad šis tinklas yra pakankami išplėtotas, organizuojami maršrutai į Lietuvos sostinę – Vilnių, taip pat kaimyninius miestus – Ignaliną, Visaginą. Tai yra labai svarbu, nes tai užtikrina savalaikį turistų ir keleivių atvykimą ir išvykimą iš planuojamų teritorijų.

Tai, kad savivaldybės teritoriją kerta magistralinės reikšmės geležinkelis, susisiekimo prasme yra didelis privalumas, sudarantis svarbias prielaidas savivaldybės ekonominės ir socialinės veiklos plėtrai. Gyventojai ir verslininkai praeinančios magistralės pagalba turi labai palankias sąlygas susisiekti su Lietuvos sostine ir kaimyninėmis šalimis. Tačiau geležinkelio linijos vis dar neatgauna buvusio populiarumo, nes dauguma poilsiautojų atvyksta į Švenčionis individualiais automobiliais.

8.2. Bevariklis transportas

Bevariklis transportas turi būti skatinama susisiekimo rūšis dėl jo ekonomiškumo, ekologiškumo, humaniškumo ir higieniško. Bevariklis transportas yra universali susisiekimo ir aktyvaus poilsio priemonė, turinti prioritetą mažesniuose miestuose, gyvenamose vietovėse bei rekreacinėse teritorijose.

Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane nurodyta, kad: „*Bevariklis transportas ateityje turi užimti svarbesnes pozicijas bei solidesnę vietą Švenčionių r. sav. tiek susisiekimo sistemoje, tiek ir vystant rekreacinės infrastruktūros tinklą, juolab, kad savivaldybėje tam yra palankios gamtinės sąlygos. Dviračių takų tinklą būtina plėtoti apjungiant Švenčionių rajono savivaldybės bei jos miestų ir gretimų savivaldybių teritorijų trasas į vientisą dviračių takų sistemą, kuri jungs svarbiausius darbo, poilsio ir rekreacijos, buities ir kultūros paslaugų objektus*“.

Rytų Lietuvos regioną kerta keletas dviračių turizmo trasų, todėl vietovė darosi patraukli keliaujantiems dviračiais ir kitomis nemotorizuoto transporto priemonėmis.

Rajoniniai dviračių maršrutai (dviračių trasos) driekiasi Sarių kaimu (šalia Sarių ežerų) ir per Karalinavo miestelį (1 km nuo Ungurinio ežero). Nuo Bėlio ežero artimiausia dviračių trasa yra nutolusi 2,5 km, todėl šios teritorijos pasiekiamumas dviračiais yra pakankamai nepatogus. Per teritoriją prie Žeimenos upės (Kaltanėnų gyvenvietę) praeina rajoniniai dviračių maršrutai bei regioninis „Ežeryno“ maršrutas.

Dviračių trasų vystymas, modernizavimas padidintų bevariklio transporto mėgėjų – turistų kiekį planuojamuose teritorijose. Taip pat būtų skatinamas alternatyvus, nekenkiantis, neturintis žalingo poveikio aplinkai transportas.

8.3. Informavimo priemonių analizė

Atvykstamojo turizmo skatinimui ypatingai svarbi yra informacijos sklaida apie propaguojamą turizmo objektą, siūlomas paslaugas ir pan. Švenčionių rajono savivaldybėje pagrindines funkcijas turizmo informavimo veikloje atlieka Švenčionių rajono BĮ Verslo ir turizmo informacijos centras (toliau–ŠVTIC), kuris 2010 m. kovo 1 d. buvo sujungtas į vieną bendrą įmonę (iki 2010 m. kovo 1 d. egzistavo dvi įmonės: Verslo informacijos centras ir Turizmo informacijos centras). ŠVTIC įsikūręs Švenčionyse, adresu Laisvės al. 3.

ŠVTIC internetinėje svetainėje www.svic.lt nurodytos pagrindinės centro funkcijos: verslo informacijos teikimas (konsultacijos; verslo informacijos sklaidos renginių organizavimas; mokymų organizavimas; dokumentų ruošimas; biuro paslaugos) ir turizmo informacijos teikimas (apie apgyvendinimą, muziejus ir lankytinas vietas, maitinimo įstaigas, kultūrinius renginius, poilsį kaime ir prie ežerų, kitas turistines paslaugas). Taip pat nurodyti pagrindiniai turizmo komponentai – sportinės ir laisvalaikio pramogos, nakvynė gamtoje ar neįprastoje kaimo aplinkoje, nacionalinė virtuvė, etnografiniai patiekalai, išvykos pėsčiomis, dviračiais, valtimis, baidarėmis bei archeologijos, istorijos, dailės ir gamtos paminklai, kurių galima aptikti kiekviename Švenčionių rajono bažnytkaimyje.

ŠVTIC internetinėje svetainėje pateikiama detali informacija apie poilsio ir svečių namus, viešbučius, kaimo turizmą – nurodant objektų pavadinimus, kontaktus, detalią aprašymą ir internetines svetaines. Taip pat svetainėje pateikiama informacija apie muziejus, maitinimo paslaugas, turistinio inventoriaus, plaustų, valčių, kilnojamų pirčių nuomą – nurodant objektų pavadinimus ir kontaktus, be detalesnių aprašymų ir žemėlapių, bet su internetinėmis nuorodomis. Internetinėje svetainėje taip pat galima rasti informaciją apie turistinius maršrutus ir pažintines ekskursijas, pateikiamas esamų stovyklaviečių sąrašas su detaliu aprašymu kaip pateikti iki nurodytų objektų. Tinklalapyje www.svic.lt galima rasti informaciją apie pramogų paslaugą – pasivažinėjimą Sibiro haskių kinkinių bei apie organizuojamą paukščių stebėjimą Labanoro miestelyje.

ŠVTIC duomenimis įmonė 2009 m. suteikė 83 konsultacijas (150 val.), 30 proc. konsultacijų suteikta pradedantiems verslą asmenims, kita – verslo plėtojantiems verslininkams ir įmonėms. Per 2009 m. gauta 280 paklausimų įvairiais verslo ir mokesčių klausimais.

ŠVTIC pateikė duomenis apie 2010 m. suteiktas konsultacijas turizmo klausimais (žr. 8.1 lentelę). Pagal pateiktą informaciją matosi, kad didžiausią centro lankytojų dalį 2010 m. sudarė gyventojai iš Lietuvos – apie 80 proc., o užsienio šalių piliečių buvo apie penktadalį (20 proc.). Per 2010 m. ŠVTIC gavo virš 1000 klausimų telefonu bei elektroniniu paštu iš Lietuvos gyventojų bei užsieniečių.

8.1 lentelė. ŠVTIC informacija apie suteiktas konsultacijas turizmo klausimais (2010 m.)

	Vasa- ris	Kovas	Balan- dis	Gegu- žė	Birže- lis	Liepa	Rugpjū- tis	Rugsė- jis	Spalis	Lapkri- tis	Gruo- dis	Iš viso
Lankytojai iš Lietuvos	21	27	34	40	39	36	37	36	30	32	37	369
Lankytojai iš užsienio	4	7	10	12	12	12	11	9	11	8	6	102
Iš viso lankytojų:	25	34	44	52	51	48	48	45	41	40	43	471
Gauta klausimų telefonu	27	48	50	35	37	41	41	44	41	33	48	445
Gauta klausimų el. paštu	6	19	51	55	55	61	53	52	61	59	75	599
Gauta klausimų el. paštu iš užsienio	2	4	10	9	14	16	11	7	12	10	4	99
Iš viso gauta klausimų:	35	71	111	99	106	118	105	106	114	102	137	1143

Specialiojo plano rengėjų nuomone, šiuo metu informacijos, apie turizmo paslaugas Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje, sklaidai skiriama pakankamai dėmesio.

8.4. Esamų turizmo srautų vertinimas

Turizmo paslaugos naudotojai – lankytojai, svečiai ir, kaip įprasta, ne vietos gyventojai, o atvykę iš kitur įvairiausiai tikslais – pažintiniais, dalykiniais, pramogų, poilsiauti, aplankyti gimines ir t.t.

Švenčionių rajone 2009 m. apsilankė 8,606 tūkst. turistų (turistas – asmuo, nors vieną naktį praleidęs apgyvendinimo įstaigoje). Turizmo srautai reikšmingiausiai išaugo 2008 m., kuomet turistų skaičius padidėjo nuo 8,291 tūkst. iki 10,137 tūkst. 2003-2009 m. turistų skaičius išaugo 2,880 tūkst., tai yra 50 proc. (Šaltinis: Statistikos departamentas).

Padidėjęs turistų srautas taip pat nulemia ir padidėjusį triukšmo ir oro taršos lygį, nes didesnis eismo intensyvumas, daugiau žmonių aplanko įvairius turistų traukos objektus, rekreacines teritorijas.

Vertinant triukšmo ir oro taršos lygį aplinkinių kelių aspektu, šalia teritorijos prie Bėlio ežero einančio rajoninės reikšmės kelio Nr. 4401 eismo intensyvumas nedidelis, nes šis kelias jungia tik nedideles gyvenvietes (Konchanovkos kaimus, Obeliškę, Petruškos ir kt.). Nors prie teritorijos prie Sarių ežero driekiasi krašto kelias Nr. 102 ir rajoninis kelias Nr. 4406, tačiau didelio triukšmo ir oro taršos problemų nesukelia, nes jie nutolę nuo planuojamos teritorijos atitinkamai 400 ir 350 metrų bei auga miškai, kurie veikia kaip apsauginis skydas. Ungurinio ežero teritoriją supa tik vietinės reikšmės keliai, o artimiausias krašto kelias nutolęs 4,2 km, todėl triukšmo lygis minimalus. Šioje teritorijoje taip pat nepasikeis ir oro tarša, nes ją supa miškai. Gal kiek didesnis triukšmo lygis gali būti jaučiamas vasaros metu teritorijoje prie Žeimenos upės (Kaltanėnų miestelyje), nes šalia tęsiasi du krašto keliai: Nr. 111 ir Nr. 114. Oro tarša, kaip ir kitose teritorijose, neturėtų keistis dėl esančių želdynų, miškų.

8.5. Inžineriniai tinklai

Norint tinkamai įrengti rekreacines teritorijas bei turėti pilnavertiška infrastruktūra, reikalingi įvairūs inžineriniai tinklai: vandentiekio, nuotekų, elektros, dujotiekio, tačiau būtina įvertinti jų apsaugos zonas (juostas).

Vadovaujantis Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų nuostatomis šalia planuojamų teritorijų prie Sarių, Ungurinio ežerų ir Žeimenos upės driekiasi aukštos ir žemos įtampos elektros oro linijos. Vadovaujantis Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų nuostatomis atsižvelgiant į

elektros linijų įtampą nustatomos šios apsaugos zonos: 35 kV–po 15 m; 110 kV–po 20 m (elektros oro linijos apsaugos zona – žemės juosta ir oro erdvė tarp dviejų vertikalių plokštumų, lygiagrečių elektros linijos ašiai, matuojant horizontalų atstumą nuo kraštinių jos laidų).

Elektros linijos apsaugos zonoje draudžiama: įrengti žaidimų aikšteles, stadionus, turgavietes, visuomeninio transporto stoteles, visų rūšių mašinų ir mechanizmų aikšteles, organizuoti renginius, į kuriuos susirenka daug žmonių; sandėliuoti pašarus, šiaudus, trąšas, durpes, malkas ir kitas medžiagas; įrengti degalines, kuro ir tepalų sandėlius; įrengti sąvartynus, teršti gruntą ir atmosferą, kūrenti laužus; užgriozdinti kelius prie elektros tinklų objektų; leisti aitvarus ir kitokius skraidančiuosius įtaisus, taip pat kitaip pažeisti elektros oro linijos izoliaciją.

Vandentiekio ir fekalinės kanalizacijos tinklų ir įrenginių apsaugos zona yra žemės juosta, kurios plotis po 5 metrus nuo vamzdynų ašies. Šių tinklų ir įrenginių apsaugos zonose draudžiama: sandėliuoti pašarus, trąšas bei chemines medžiagas; įrengti sąvartynus, nuodingųjų atliekų saugojimo aikšteles, pilti chemines medžiagas ir jų tirpalus, naftą ir jos produktus; vykdyti grunto sprogdinimo darbus; įrengti automobilių, traktorių bei kitos technikos aikšteles.

Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos nustato magistralinių dujotiekių apsaugos zonas:

- išilgai vamzdynų trasos – žemės juosta, kurios plotis – po 25 metrus abipus vamzdyno ašies.
- išilgai kelių eilių vamzdynų trasos – žemės juosta, kurios plotis – po 25 metrus nuo kraštinių vamzdynų ašies;

Magistralinių dujotiekių apsaugos zonose be raštiško juos eksploatuojančių įmonių (organizacijų) sutikimo draudžiama: statyti pastatus ir įrenginius, sodinti medžius ir krūmus, vykdyti pagrindinius kirtimus, sandėliuoti pašarus, trąšas bei medžiagas, krauti į stirtas šieną ir šiaudus, įrengti buonus arkliams rišti, laikyti gyvulius, įrengti pervažas per vamzdynų trasas, automobilių transporto, traktorių bei kitos technikos aikšteles, vykdyti žemės melioravimo, drėkinimo ir sausinimo darbus, vykdyti sprogdinimo darbus, lyginti gruntą, daryti geologines nuotraukas, vykdyti paieškų, geodezijos bei kitus darbus, susijusius su gręžinių įrengimu ir grunto bandinių (išskyrus dirvos pavyzdžius) ėmimu, įrengti sąvartynus, pilti rūgštis, šarmus bei druskų skiedinius, deginti ugnį ir įrengti atvirus arba uždarus ugnies šaltinius, kasti žemę giliau kaip 0,3 metro.

Teritorija prie Žeimenos upės praeina vandentiekio tinklai ir šalia šios teritorijos, vakarinėje pusėje aukštos įtampos (110 kV) elektros linija.

Teritorijoje prie Sarių ežero, Sarių gyvenvietėje beveik visomis gatvėmis driekiasi vandentiekio ir pietinėje dalyje nuotekų tinklai. Šalia kelio praeina 35 kV elektros linija. Taip pat, už gyvenvietės, vakarinėje pusėje praeina magistralinis dujotiekis.

Teritorijoje prie Bėlio ežero tinklai prastai išvystyti: šalia planuojamos teritorijos keliu Nr. 4401 praeina 35 kV elektros linija, o kitų tinklų šalia nėra.

Teritorijoje prie Ungurinio ežero taip pat prastai išvystyta inžinerinė infrastruktūra: tik vakarinėje jos dalyje, tarp Ungurinio ir Gilučio ežerų driekiasi magistralinis dujotiekis, kuriam nustatyta 25 m apsaugos zona bei 200 m vietovės klasė.

9. Planuojamų teritorijų prioritetinės rekreacijos rūšys ir patrauklumo vertinimas

Analizuojamos teritorijos prie Ungurinio, Sarių, Bėlio ežerų bei Žeimenos upės – ne tik turistų-poilsiautojų lankomos vietos, bet ir vietinių gyventojų susidomėjimo objektai. Tikėtina, kad jie ateina (ateis) prie upės ar ežero pailsėti, pavalgyti. Todėl kalbant apie plėtros galimybes svarbiausia nustatyti, koks rekreacijos poreikis ir kokių interesų pagrindu jis turi būti grindžiamas bei gali būti vystomas.

Ankstesniuose skyriuose specialiuoju planu analizuojamos teritorijos prie Ungurinio, Sarių, Bėlio ežerų bei Žeimenos upės ir jų gretimų teritorija buvo detalizuojama įvairiais pjūviais, todėl apibendrinant visą šių teritorijų rekreacinės aplinkos esamą būklę galima teigti:

- Išanalizavus turizmo, teritorijų planavimo, strateginius dokumentus, susijusius su analizuojama teritorija, galima daryti išvadą, kad šie objektai turi didelį turistinį potencialą. Jiems skiriama daug dėmesio įvairaus lygmens planavimo dokumentuose, kuriuose **analizuojamos teritorijos patenka į rekreacinės paskirties teritorijas**, tačiau siūloma plėtoti rekreacija yra skirtingų rūšių (žr. 9.1 lent.).

9.1 lentelė. Teritorijų planavimo dokumentuose pateiktų sprendinių apibendrinimas

Teritorijų planavimo dokumentas	Teritorija	Rekreacijos potencialas (prioritetas, lygmuo)	Prioritetinės rekreacijos rūšys	Kitos rekreacijos rūšys
Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas ir Vilniaus apskrities bendrasis planas	Prie Bėlio ež.	Vidutinis	Pažintinė rekreacija	Verslinė rekreacija, pramoginė rekreacija, poilsis gamtoje
	Prie Sarių ež.	Vidutinis	Pažintinė rekreacija	Verslinė rekreacija, pramoginė rekreacija, poilsis gamtoje
	Prie Ungurinio ež.	Mažas	Verslinė rekreacija	Pažintinė rekreacija, poilsis gamtoje
	Prie Žeimenos up.	Didelis	Verslinė rekreacija, pažintinė rekreacija, poilsis gamtoje	Sportinė rekreacija, pramoginė rekreacija
Švenčionių rajono teritorijos bendrasis planas	Prie Bėlio ež.	Vidutinis	Kultūrinis (pažintinis) turizmas	Poilsis gamtoje, pramoginė rekreacija, laisvalaikis gamtoje
	Prie Sarių ež.	Vidutinis	Kultūrinis (pažintinis) turizmas	Poilsis gamtoje, pramoginė rekreacija, laisvalaikis gamtoje
	Prie Ungurinio ež.	Mažas	Laisvalaikis gamtoje	Poilsis gamtoje, kultūrinis (pažintinis) turizmas
	Prie Žeimenos up.	Didelis	Kultūrinis (pažintinis) turizmas, laisvalaikis gamtoje, poilsis gamtoje	Pramoginė rekreacija, aktyvus poilsis

- **Visos analizuojamos teritorijos patenka į Lietuvos ekologinį tinklą – gamtinį karkasą**, kuriame vykdoma ekstensyvi rekreacija, palaikoma ir didinama biologinė įvairovė bei bendras teritorijos miškingumas, saugomi bei plečiami želdynai ir želdiniai agrarinėse bei urbanizuotose teritorijose. Siekiant stiprinti teritorijų ekokompensacines funkcijas, gamtinio karkaso teritorijose teikiamas prioritetas šių teritorijų apželdinimui mišku, miško parkų ir kitų

rekreacinės bei ekologinės paskirties želdynų įveisimui ir darniam tvarkymui, ekologiškai žemdirbystei. Gamtinio karkaso rekreacinės, miškų ūkio ir agrarinės paskirties teritorijose draudžiama statyti gyvenamuosius kvartalus – formuoti urbanizuotas teritorijas, sudarytas iš 5 ar daugiau gyvenamųjų namų ar ūkininkų sodybų, atstumas tarp kurių ne didesnis kaip 150 m.

9.2. Analizuojamų teritorijų patrauklumo vertinimas

Nagrinėjamų teritorijų patrauklumas buvo įvertintas įvairiais aspektais, kiekvienas aspektas įvertintas tribalėje skalėje (3 – didelis patrauklumas, 2 – vidutinis, 1 – mažas) (žr. 9.2 lentelę).

9.2 lentelė. Analizuojamų teritorijų patrauklumo vertinimas (3 – didelis, 2 – vidutinis, 3 – mažas).

Teritorija	Aplinkosauga (užterštumas)	Viešojo turizmo ir poilsio infrastruktūra	Gamtos ištekliai	Kultūros ištekliai ir vertybės	Turizmo paslaugų infrastruktūra	Susisiekimo infrastruktūra	Inžinerinė infrastruktūra	Valstybės rėmimo politika	Iš viso:
Prie Bėlio ež.	3	2	3	2	1	2	1	2	16
Prie Sarių ež.	3	3	2	3	3	2	3	2	21
Prie Ungurinio ež.	3	1	1	1	1	1	1	1	10
Prie Žeimenos up.	3	2	3	3	3	3	2	3	22

Atlikta esamos būklės analizė parodė, kad patraukliausia teritorija – prie Žeimenos upės, o nepatraukliausia – prie Ungurinio ežero. Žemiau pateikiamas trumpas kiekvienos teritorijos aprašymas.

Patraukliausia teritorija rekreaciniu požiūriu – **prie Žeimenos upės** (žr. 9.2 lentelę). Šioje teritorijoje, lyginant su kitomis, yra daugiausiai kultūros išteklių (bažnyčia, aikštė ir kt.) bei geriausiai išvystyta turizmo paslaugų infrastruktūra (3 maitinimo paslaugas teikiančios įmonės, 2 apgyvendinimo įmonės, 2 sporto inventoriaus nuomos punktai ir kt.). Taip pat šioje teritorijoje gerai išvystyta susisiekimo infrastruktūra: pro Kaltanėnus praeina 2 krašto keliai, jungiantys Kaltanėnus su Molėtais, Utena, Ignalina bei Švenčionėliais, autobusų ir traukinių (6,7 km nuo analizuojamos teritorijos) viešojo transporto linijos, 2 dviračių ir 2 autoturizmo trasos. Taip pat išvystyta inžinerinė infrastruktūra: pro šią teritoriją driekiasi elektros tinklai, vandentiekio tinklai, tačiau nėra nuotekų tinklų. Be to, šiai teritorijai nustatytas aukščiausias valstybės rėmimo lygmuo.

Šalia Žeimenos upės išsidėstę III grupės apsauginiai miškai – valstybinių parkų apsauginių zonų miškai, kurių paskirtis sumažinti neigiamą žmogaus veiklos ir infrastruktūros objektų poveikį valstybinių parkų rezervatų, draustinių, vandenių aplinkai ir produkuoti medieną. Valstybinių parkų apsauginių zonų miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą).

Teritorijai Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemeje priskirtas gyvenamosios paskirties apsauginio prioriteto sugriežtinto geoekologinio tvarkymo gyvenvietės reglamentas, kuriame vykdomos priemonės, užtikrinančios tinkamą ekologinę gyvenviečių būklę, saugomi ir plečiami gyvenvietės ir jų artimiausios aplinkos želdiniai. Remiantis šiuo reglamentu, šioje teritorijoje galima statyba, tačiau atsizvelgiant į analizuojamoje teritorijoje esamų sklypų paskirtį (vyrauja žemės ūkio paskirtis), jose galima tik ūkininko sodybos ar pagalbinio ūkio ir kitos paskirties (fermų, ūkio, šiltnamių, kaimo turizmo) pastatų statyba (*Ūkininko ūkio įstatymas (Žin., 2010, Nr. 118-5996)*).

Taip pat didžiąją dalį nagrinėjamos teritorijos dengia kultūros paveldo objekto „Dvaro sodybos fragmentų“ vizualinės apsaugos pozonis (kultūros vertybės apsaugos zona), kuriame draudžiama statyti statinius, bloginančius paveldo objekto eksponavimo sąlygas ir didinančius teritorijos vizualią taršą, todėl numatomų atlikti žemės ir statybos darbų projektai turi būti suderinti su Kultūros paveldo departamentu.

Kadangi ši teritorija pasižymi didžiausiu patrauklumu rekreaciniu požiūriu (pagal turizmo, teritorijų planavimo, strateginius dokumentus), joje nustatytos 3 skirtingos prioritutinės rekreacijos rūšys: a) kultūrinis-pažintinis turizmas, kuriam priskiriamos kelionės bei poilsis gamtinėje ar kultūrinėje aplinkoje susipažįstant su krašto gamtos ir kultūros paveldo objektais, kraštovaizdžiu bei istorija; b) poilsis gamtoje - bendro pobūdžio, jėgas atstatantis įvairaus aktyvumo laipsnio žmogaus poilsis gamtinėje ar kaimiškoje aplinkoje (kaimo turizmas), nekeliantis papildomų specialių tikslų; c) laisvalaikis gamtoje - aktyvus poilsavimas gamtinėje aplinkoje, orientuotas į bioprodukcijos naudojimą, t. y. renkant miško gėrybes, medžiojant, žūklaujant, laisvalaikio leidimą dirbant kolektyviniame/individualiame sode ir pan.

Truputį mažiau rekreaciniu požiūriu patraukli teritorija **prie Sarių ežero** (žr. 9.2 lent.). Šioje teritorijoje ir jos gretimybėse, lyginant su kitomis nagrinėjamomis teritorijomis, yra daugiausiai kultūros paveldo vertybių – net 6. Be jų taip dar yra kitų kultūros išteklių: biblioteka, gamtos paminklas – „Sarių tuopa“. Taip pat gerai išvystytos viešojo turizmo ir poilsio bei turizmo paslaugų infrastruktūros: įrengti pliažai, yra galimybė kur pavalgyti, apsistoti kelioms dienoms (nuomojami nameliai), galima sporto inventoriaus nuoma. Taip pat gana geras pasiekiamumas: šalia driekiasi krašto ir rajoniniai keliai, kuriais važiuoja viešasis transportas – autobusai, praeina dviračių ir autoturizmo trasos. Analizuojamoje teritorijoje gerai išvystyta inžinerinė infrastruktūra: Sarių kaime yra išvystyti elektros, vandentiekio ir nuotekų tinklai, šalia praeina magistralinis dujotiekis. Teritorijai nustatytas vidutinio prioriteto valstybės rėmimo lygmuo.

Pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą teritorija prie Sarių ežero patenka į rekreacinio funkcinio prioriteto mišraus – intensyvaus ir ekstensyvaus pritaikymo zoną. Joje taikomi tiek intensyvios, tiek ekstensyvios rekreacijos reglamentai, todėl būtina tikslingai suskirstyti analizuojamą teritoriją į intensyvios ir ekstensyvios rekreacijos teritorijas įvertinant teritoriją įvairiais aspektais.

Didžiąją dalį Sarių ežero pakrantės užima III grupės apsauginiai miškai – vandens telkinių apsaugos zonų miškai, kurių paskirtis palaikyti vandens telkinių lygio režimą, mažinti jo svyravimus (saugoti nuo potvynių), saugoti vandens telkinius nuo taršos ir produkuoti medieną ir kt.). Šiuose miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas. Nežymią dalį ežero šiaurinės pakrantės sudaro II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – priešeroziniai miškai, kurių paskirtis apsaugoti dirvožemį nuo vandens ir vėjo erozijos labiausiai tikėtinos jos atsiradimo vietose ir kt. Vandens telkinių apsaugos zonų bei priešeroziniuose miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą). Toliau nuo ežero vyrauja IV grupės ūkiniai miškai, kurių funkcija nepertraukiamai tiekti šalies ūkiui ir gyventojų reikmėms medieną laikantis aplinkosaugos reikalavimų ir gamtinio karkaso nuostatų ir nenualinant miškų, valyti orą, palaikyti gruntinio vandens lygį.

Šiaurinė specialiuoju planu analizuojamos dalis patenka į kultūros paveldo objektų vizualinės apsaugos pozonį (kultūros vertybės apsaugos zoną), kuriame, kaip ir teritorijoje prie Žeimenos upės, draudžiama statyti statinius, bloginančius paveldo objekto eksponavimo sąlygas, o statybos darbų projektai turi būti suderinti su Kultūros paveldo departamentu.

Šiai teritorijai nustatyta prioritutinė rekreacijos rūšis (pagal turizmo, teritorijų planavimo, strateginius dokumentus) – kultūrinis (pažintinis) turizmas. Tai kelionės bei poilsis gamtinėje ar kultūrinėje aplinkoje norint susipažinti su krašto gamtos ir kultūros paveldo objektais, kraštovaizdžiu, istorija bei išplėsti kultūrinį akiratį, mokyti.

Trečioje vietoje pagal patrauklumą yra teritorija **prie Bėlio ežero** (žr. 9.2 lent.). Bėlio ežero teritorijoje neblogai išvystyta viešoji turizmo ir poilsio infrastruktūra: įrengti 2 paplūdimiai, stovyklavietė, tačiau visiškai neišvystyta turizmo paslaugų infrastruktūra: nėra jokių įmonių, teikiančių maitinimo ar apgyvendinimo paslaugas. Taip pat mažai kultūros išteklių (apžvalgos bokštas ir scena), o kultūros paveldo vertybių išvis nėra ne tik teritorijoje, bet ir gretimybėse. Teritorija pasiekama tiek automobiliais (šalia driekiasi rajoninis kelias), tiek viešuoju transportu (planuojamoje teritorijoje įrengta autobusų sustojimo stotelė). Inžinerinės infrastruktūros atžvilgiu, ji prastai išvystyta, nes nėra nei vandentiekio, nei nuotekų tinklų. Teritorijai nustatytas vidutinio prioriteto (kaip ir teritorijos prie Sarių ež.) valstybės rėmimo lygmuo.

Didžiąją dalį Bėlio ežero pakrantės užima II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – draustinių miškai, kurių paskirtis užtikrinti telmologinių, pedologinių, botaninių, zoologinių, botaninių - zoologinių, miško genetinių draustinių, kraštovaizdžio ir kitų draustinių dalių, kuriose saugomos biologinės vertybės, išsaugojimą, palaikant jų miškus tokios būklės, kad šią funkciją jie galėtų geriausiai atlikti. Draustinių miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą). Dalį Bėlio ežero pakrantės iš vakarų pusės užima II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – miško parkai, kurių paskirtis tenkinti visuomenės rekreacines reikmes, sudaryti sąlygas, palankias poilsiui, turizmui, pasivaikščiavimui, sportui, kultūrinei ir kitai veiklai gamtoje, kartu mažinti šios veiklos žalingą poveikį aplinkai ir išsaugoti šių miškų stabilumą. Miško parkų sklypų plotus Švenčionių rajono savivaldybės bendrasis planas siūlo didinti palei vandens telkinius ir projektuojamose rekreacinio naudojimo teritorijose, miestų miestelių fizinės plėtros teritorijose.

Pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą teritorija patenka į ekstensyvaus pritaikymo rekreacinio funkcinio prioriteto zoną, kurioje draudžiama statyti poilsio pastatus (išskyrus kaimo turizmo sodybų įrengimą esamose ar atkuriamose sodybose), tačiau leidžiama įrengti poilsivietes, turistines stovyklavietes (be stacionarių pastatų), sustojimo aikšteles ir pliažus (maudykles), formuoti tik minimalią rekreacinę infrastruktūrą, išsaugant gamtinę aplinką, natūralų kraštovaizdį.

Kadangi teritorija patenka į Sirvėtos regioninį parką, remiamasi šio parko nustatytais reglamentais: didžiąją dalį teritorijos dengia rekreaciniai ekstensyvaus pritaikymo miškai, kuriems nustatyta palaikyti natūralaus miško struktūrą, galima kurti tik minimalią rekreacinę infrastruktūrą, taikomi paprastai neplyni (išimtiniais atvejais rekonstruojant miško aplinkos pobūdį - ir plyni iki 3 hektarų) kirtimai ne poilsavimo sezono metu, leidžiamas šalutinių miško produktų rinkimas, neintensyvus rekreacinis naudojimas stovyklaujant be nakvynės. Rekreacinė infrastruktūra ir poilsio objektai kuriami urbanizuojamose rekreacinės aplinkos teritorijose (nedideli žemės plotai šiaurės ir rytų pusėse). Gyvenamoji statyba galima tik visose gyvenamosios paskirties tvarkymo zonose t.y. vakariniame analizuojamos teritorijos pakraštyje, ties Kochanovka I gyvenvietė. Taip pat gali būti kuriamos naujos ūkininkų sodybos aplink šia gyvenvietę (žemės ūkio ir ekologinės apsaugos teritorijose, jeigu yra galimybė formuoti privažiavimą ir racionalią inžinerinę infrastruktūrą).

Bėlio ežero teritorijai nustatyta prioritetinga rekreacijos rūšis (pagal turizmo, teritorijų planavimo, strateginius dokumentus) – kultūrinis (pažintinis) turizmas, kurio pagrindinis dėmesys skiriamas kelionėms bei poilsiui gamtinėje ar kultūrinėje aplinkoje plečiant kultūrinį akiratį.

Mažiausiai patraukli teritorija **prie Ungurinio ežero** (žr. 9.2 lent.). Joje beveik neišvystyta jokia infrastruktūra: nėra pliažų, įmonių teikiančių turizmo paslaugas, pasiekiamumas žiemą beveik neįmanomas – toli (daugiau negu 3 km) iki krašto ar rajoninio kelio, viešojo transporto stotelė arčiausiai už 2,2 km. Šalia teritorijos yra 2 kultūros paveldo vertybės, kurių vizualinis pozonis dengia rytinę specialiuoju planu nagrinėjamos teritorijos pusę. Taip pat šiai teritorijai paskirtas žemiausias valstybės rėmimo lygmuo.

Pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą teritorija prie Sarių ežero, patenka į rekreacinio funkcinio prioriteto mišraus – intensyvaus ir ekstensyvaus pritaikymo zoną,

kurioje svarbu tikslingai paskirstyti teritorijas nustatant intensyvios arba ekstensyvios rekreacijos teritorijos reglamentus.

Ungurinio ežero vakarinėje ir pietinėje pakrantėje vyrauja II grupės specialios paskirties, ekosistemų apsaugos miškai – priešeroziniai miškai, kurių paskirtis apsaugoti dirvožemį nuo vandens ir vėjo erozijos labiausiai tikėtinos jos atsiradimo vietose ir kt. Priešeroziniuose miškuose užtikrinama ekosistemų apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimas bei gausinimas (pagal Švenčionių rajono savivaldybės bendrąjį planą). Ežero šiaurinėje pakrantėje išsidėstę II grupės specialios paskirties, rekreaciniai miškai – rekreaciniai miško sklypai, kurių paskirtis tenkinti visuomenės poreikius trumpam poilsiavimui gamtoje, pasivaikščiavimui, sportui, stovyklavimui ir panašiai, pritaikyti miškus šioms funkcijoms atlikti ir kiti miškai naudojami gyventojų poilsiui. Rekreacinių miškų sklypų plotus Švenčionių rajono savivaldybės bendrasis planas siūlo didinti palei vandens telkinius ir projektuojamose rekreacinio naudojimo teritorijose, miestų miestelių fizinės plėtros teritorijose. Didžiąją dalį teritorijos dengia IV grupės ūkiniai miškai, kurių funkcija nepertraukiamai tiekti šalies ūkiui ir gyventojų reikmėms medieną laikantis aplinkosaugos reikalavimų ir gamtinio karkaso nuostatų ir nenualinant miškų, valyti orą, palaikyti gruntinio vandens lygį.

Teritorijai nustatyta prioritetinga rekreacijos rūšis (pagal turizmo, teritorijų planavimo, strateginius dokumentus) – laisvalaikis gamtoje (verslinė rekreacija. Tai aktyvus poilsiavimas gamtinėje aplinkoje, orientuotas į bioprodukcijos naudojimą, t. y. miško gėrybių rinkimą, medžiojimą, žūklę, laisvalaikio leidimą dirbant kolektyviniame/individualiame sode ir pan.

Apibendrinimas

Šiuo metu planuojamose teritorijose propaguojamas labiau pavienis, neorganizuotas turizmas, orientuotas/galintis patenkinti tik atsitiktinio miesto svečio ar vietinių gyventojų poreikius. Norint pritraukti turistus būtina pasiūlyti produktų ir paslaugų kompleksą, parengti ir platinti koncentruotą informaciją apie jį.

Įvertinus aukščiau pateiktą informaciją, koncepcijos stadijoje bus sprendžiami funkcinio zonavimo klausimai didžiausią dėmesį skiriant:

- Intensyvios/ekstensyvios rekreacinės veiklos paskirstymui teritorijose;
- Rekreacinių teritorijų plėtojimo kryptių ir prioritetų nustatymui;
- Tvarkymo ir apsaugos reglamentų bei reikalingos rekreacinės infrastruktūros nustatymui.